

ДНЕВНИКЪТ

(стенографски)

на

XIV^{то} обикновено Народно събрание

Трета редовна сесия.

XI заседание, събота, 30 октомврий 1910 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Н. Гимиджийски, въ 8 ч. 30 м. слѣдъ пладне)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни)
Засѣданието се отваря.

Г. секретарьтъ ще провѣри отсъствающитѣ г. г. народни прѣдставители.

Секретарь В. Александровъ: (Прочита списъка.
Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Добри Алексиевъ, Никола Андрѣевъ, Георги Арабаджиевъ, Демиръ Атанасовъ, Михаилъ Бакърджиевъ, Цаньо Барбаловъ, Димитъръ Бончевъ, Георги Булевъ, Страшимиръ Бърневъ, Петко Гачевъ, Никола Георгиевъ, Никола Гешевъ, Иванъ Гешовъ, Георги Господиновъ, Атанасъ Гузалски, Милошъ Дановъ, Никола Дяковичъ, Александъръ Екимовъ, Пани Ивановъ, Дани Илиевъ, Александъръ Каназирски, Димитъръ Каранешевъ, Янко Купаровъ, Димитъръ Маноиловъ, Василь Мантовъ, Киро Маричковъ, Василь Милевъ, Асѣнъ Милчевъ, Тодоръ Михайловъ, х. Семко Палавѣевъ, Илия Паликрушевъ, Тодоръ Панчевъ, Дончо Папазовъ, Стефанъ Паприковъ, Петъръ Петровъ, д-ръ Стефанъ Поповъ, Никола Поповъ, Янко Поповъ, д-ръ Еньо Разпоповъ, Ибрямъ Реджебовъ, Стефанъ Родевъ, Стефанъ Рожевъ, Ангелъ Русевъ, Петъръ Рѣковъ, Стоименъ Савовъ, Иванъ Саллабашевъ, Янко Симеоновъ, Вачо Станчевъ, Никола Станчевъ, Тодоръ Статковъ, Стефанъ Стефановъ, д-ръ Паскаль Табурновъ, Георги Танковъ, Ангелъ Тараторовъ, Петъръ Тодоровъ I, Богданъ Токевъ, Недѣлчо Топаловъ, Христо Тричковъ, Алекси Филиповъ, Александъръ Христовъ, Димитъръ Христовъ, Никола Чолаковъ и Георги Шиваровъ)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Отсъствуватъ 63 души народни прѣдставители. Има нужното число, за да се състои засѣданието законно.

Прѣди да пристѣпимъ къмъ дневния редъ съобщамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че отъ прѣседателството е разрѣшенъ отпускъ: на плѣвенския народенъ прѣдставитель г. Асѣнъ Милчевъ — 2 дена; на ямболския г. Георги Арабаджиевъ, по болестъ — 10 дена, на врачанския г. Алипий Аврамовъ — 6 дена, на айтоския г. Георги Кермедчиевъ — 6 дена, на орѣховския г. Колю Нетковъ — 6 дена и на бѣлослатинския г. Василь Бенчовъ — 6 дена.

Поповскиятъ народенъ прѣдставитель г. Стоименъ Савовъ се е ползувалъ отъ отпуска, който може прѣседателството да му даде. Сега, по неотложни домашни причини, иска отъ Народното събрание да му разрѣши отпускъ още 3 дена. Моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да се дадатъ още 3 дена на г. Стоимена Савовъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпило запитване отъ никополския народенъ прѣдставитель г. Александъръ Димитровъ къмъ г. министра на войната съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„На основание чл. 107 отъ конституцията моля г. министра на войната да отговори:

„1. Истина ли е, че за Лейбъ-гвардейския ескадронъ чрѣзъ търгъ сж били набавени войнишки одеяла, които, покрай буквата „Ф“ съ корона отторѣ, имали по крайщата си черенъ, бѣлъ и жълтъ цвѣтове — австромаджарски триколюрь;

„2. Ако е истина, на какви основания е направено това?

„3. Какво мисли да прѣдприеме г. министъртъ за поправяне тая „грѣшка“, сторена сигуръ съзнателно, ако досега не е направено нѣщо?

„4. Одобрява ли се това дѣяние — одеялата да носятъ не българския, а чужди триколюрь?

„София, 30 октомврий 1910 г.“

Съобщавамъ на г. г. народнитѣ прѣдставители, че е постѣпило едно заявление отъ народнитѣ прѣдставители г. г. Н. Холевичъ, Д. Бончевъ и Г. Данаиловъ съ слѣдующето съдържание: (Чете)

„На основание чл. 45 отъ правилника за вътрѣшния редъ на обикновеното Народно събрание молимъ Ви, г. прѣседателю, да внесете отново и по надлеженъ редъ нашето прѣдложение за построяване на Балчишкото пристанище, направено прѣзъ втората редовна сесия на XIV-то обикновено Народно събрание, което тогава, по недостатъкъ отъ врѣме, не можа да го разгледа.

„София, 27 октомврий 1910 г.“

На основание чл. 45 отъ правилника за вътрѣшния редъ на Народното събрание, прѣдложението на тия

г. г. народни прѣдставители, внесено въ миналата сесия, ще бѣде отпечатано и раздадено на г. г. народнитѣ прѣдставители и своеврѣменно поставено, по рѣшение на Събранието, на дневенъ редъ, тъй като тогава то не е било слагано за приемане по принципъ.

Има отъ вчера питання. Готови ли сж г. г. министритѣ да отговорятъ?

А. Стамболийски: И азъ имамъ едно питане.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министрътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министръ Н. Мушановъ: Азъ нѣма да отговори и ще прося извинение, защото отпразнени сж къмъ мене нѣколко питання, а азъ не мога да отговоря. Да не се мисли, че това правя нарочно. Правилникътъ изглежда, че не е практиченъ, защото вчера искахъ телеграфически свѣдѣния отъ Пловдивъ и Търново, но и досега ги нѣмамъ. Надѣвамъ се днесъ да ги получа и въ понеделникъ ще ви отговоря. Не мога да отговоря безъ свѣдѣния.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Отпразнелитѣ питання сж: г. Поповъ, къмъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи; г. г. Шиваровъ и Вълчо Георгиевъ, къмъ г. министра на търговията и земледѣлието. Има питане и отъ г. Стамболийски.

Министръ Т. Кръстевъ: Въ слѣдующето засѣданіе ще отговоря.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: По нѣмане възможностъ сега да се отговори, ще остане за слѣдующето засѣданіе.

Д. Драгиевъ: Искамъ думата по днешния дневенъ редъ, прѣди да пристѣпимъ къмъ работа.

Г. Гроздановъ: Той е приетъ снощи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Днешниятъ дневенъ редъ е опрѣдѣленъ снощи.

Д. Драгиевъ: Азъ имамъ право да направя извѣстно прѣдложение и мисля, че сте длѣжни да ми дадете думата поне за една минута.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Драгиевъ! Моля, обърнете се къмъ правилника — той ще Ви посочи какъ се нарежда дневниятъ редъ и понеже дневниятъ редъ е опрѣдѣленъ, нѣма какво да се разисква.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! . . .

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Драгиевъ, не съмъ Ви далъ думата, а за да говорите трѣбва да я получите.

Д. Драгиевъ: Относително дневния редъ имамъ да направя едно прѣдложение. Имамъ това право, дайте ми думата.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Дневниятъ редъ е опрѣдѣленъ въ вчерашното засѣданіе.

Д. Драгиевъ: Азъ искамъ думата да прѣдложа едно прѣреждане на тоя дневенъ редъ. Това е мое право и Вие трѣбва да ми дадете думата. Дайте ми думата да се изкажа.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Драгиевъ! Чл. 20 отъ правилника казва: (Чете) „Затварянето на засѣданията и опрѣдѣлянето на дневния

редъ за слѣдното засѣданіе се извѣстятъ отъ прѣдседателя. По дневния редъ за слѣдното засѣданіе прѣдседателятъ се свѣщава съ Събранието.“

Д. Драгиевъ: А Вие снощи не се свѣщахте съ насъ и ще трѣбва да се свѣщавате сега.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Продължава да чете) „Прѣдложенията на правителството по нареждане дневния редъ се гласуватъ на първо мѣсто.“ Това направихъ и азъ. Дневниятъ редъ е опрѣдѣленъ, слѣдователно, нѣма да Ви дамъ думата.

Д. Драгиевъ: Г. прѣдседателю! Снощи азъ искахъ думата по дневния редъ и Вие не ми я дадохте. Вие сте прави да подложите на гласуване на първо мѣсто прѣдложения дневенъ редъ отъ правителството, но слѣдъ като изслушате и насъ. Азъ имамъ право да говоря.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Драгиевъ! Този въпросъ е свършенъ. Нѣмате думата.

Д. Драгиевъ: Азъ ще прѣдложа прѣреждане на дневния редъ.

Д. Митовъ: Това ще стане обикновено.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Драгиевъ! Вие заявихте, че искате да говорите по прѣреждането на дневния редъ — на-ли?

Д. Драгиевъ: Да, и имамъ право да искамъ това.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Имате думата по въпроса за прѣреждането на обявения дневенъ редъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие знаете, колко строго е нашето прѣдседателство въ съблюденіе правилника, когато се касае да се даде думата на нѣкой народенъ прѣдставителъ отъ тая или оная група, така сжко и когато нѣкой прѣдставителъ рече да прѣвиши врѣмето, съ което може да разполага, съ нѣкои и друга минута, и това прави честъ на нашето прѣдседателство, че то тъй строго съблюдава правилника. Но ние желаемъ, щото то да бѣде така сжко послѣдователно и строго въ съблюденіето и на другитѣ членове на правилника, и когато чете единъ членъ, да не забравя, че има и други, и като пази единтъ, да гледа да не нарушава и другитѣ.

Чл. 67 отъ правилника гласи: (Чете) „Всѣка сжбота прѣдложенията на прошеатарната комисиия се докладватъ на Събранието, което взема по тѣхъ рѣшение“. Това е членъ повелителенъ. А чл. 103 гласи: (Чете) „Настоящиятъ правилникъ може да се допълня и измѣня, ако една четвъртъ отъ присѣдствующитѣ прѣдставители въ едно засѣданіе на Събранието внесатъ проектъ за това. Такова прѣдложение се напечатва и разгледва отъ Събранието по реда, опрѣдѣленъ за разглеждане на законопроектитѣ“. Възъ основа на тѣзи два члена на правилника ние сме длѣжни всѣка сжбота да се занимаваме съ прошения. Прощенията не сж маловажна работа. Вие знаете, че тукъ, въ канцеларията на Народното събрание, има хиляди, ако не и десетки хиляди прошения. Вие знаете, че разни български граждани сж изложили своитѣ молби и искатъ разрѣшение на извѣстни въпроси, които, може-би, насъ не засѣгатъ, ние не искаме дори да знаемъ за тѣхъ, но тѣзи въпроси могатъ да бѣдатъ за тѣхъ жизнени, най-сжщевени въпроси, а чакатъ съ години. Ние имаме всичката длѣжностъ да се занимаемъ съ молбитѣ на българското гражданство; ние нѣмаме право да за-

тваряме вратитѣ на тая камара за петициитѣ на българскитѣ граждани.

Министъръ Н. Мушановъ: И съ това ще се занимаемъ.

Д. Драгиевъ: И това сме постановили въ нашия правилникъ. Е добръ, азъ мисля, че бѣше длъжностъ на нашето прѣдседателство, което въ други случаи — азъ казахъ въ кой, па и вие знаете въ кои случаи — толкова строго съблюдава правилника, длъжностъ бѣше, казвамъ, на нашето прѣдседателство да не забравя, както снощи тѣзи разпоредби на правилника. И азъ станахъ да Ви наумя, г. прѣдседателствующъ, че този правилникъ е задължителенъ и за насъ, и за Васъ, и, прѣди всичко, дойде ли петъчненъ день, да попитате прошетарната комисия, да-ли има прошения, и, слѣдъ като нѣма, тогава да се върши каквато и да е друга работа. Азъ не искамъ да Ви кажа, че щомъ нѣма прошения, ще скръстимъ рѣдъ да седимъ, но, прѣди всичко, първата точка на дневния рѣдъ за сѣботния день трѣбва да бѣде разглеждане на прошения. Снощи трѣбваше да сторите това, когато искахъ думата да Ви го напомня, но вие не ми я дадохте. И сега Ви наумяваме това, и като констатираме това нарушение, желаемъ поне за въ бѣдъжще да се съблюдава правилникътъ въ туй отношение.

Ако сега прѣдседателятъ на прошетарната комисия е тукъ, или ако нѣкой отъ докладчицитѣ има готови прошения за докладване, ние мислимъ, че наша длъжностъ е да се занимаемъ съ тѣхъ, а слѣдъ това и съ по-нататѣшния дневенъ рѣдъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: И това бѣше по прѣреждането на дневния рѣдъ, на-ли?

Д. Драгиевъ: Да.

А. Стамболийски: И по съблюденето на правилника.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ искахъ да направя тъкмо тази бѣлѣжка, която г. прѣдседателятъ направи. Г. Драгиевъ излъга себе си, излъга и прѣдседателството, защото нему се даде думата да говори само по прѣреждането на дневния рѣдъ.

Д. Драгиевъ: Азъ трѣбваше да мотивирамъ това си мнѣние.

А. Стамболийски: Какво казва правилникътъ?

Министъръ Н. Мушановъ: Дневниятъ рѣдъ е опрѣдѣленъ тукъ. Въ него нѣма прошения, та да пледирате по това.

Отъ земледѣлската група: Правилникътъ говори това.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, пазете тишина, г-да!

Министъръ Н. Мушановъ: Та ето защо, г. г. народни прѣдставители, ако нѣкога прѣдседателството не ви повѣрва, нѣма защо да го обвинявате, защото вие първо сами себе си лъжете.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Манолъ Златановъ.

М. Златановъ: Г. Драгиевъ щѣше да бѣде много правъ, ако снощи се противѣше на другия дневенъ рѣдъ.

Д. Драгиевъ: Искахъ думата, но не ми се даде.

М. Златановъ: И затова трѣбваше да му се даде думата, за да напомни обязаноститѣ на бюрото, които правилникътъ му налага. Въ сѣботата трѣбва да се разглеждатъ прошения. Има 5.800 прошения, които сѣ прѣзрѣни и стоятъ отъ 15 години неразгледани. Сега вече е късно. Комисията нѣма готовъ докладъ.

Д. Рашевъ: Има.

М. Златановъ: Нѣма докладъ — не се докладва така, съ непригответенъ докладъ. За идущата сѣбота да имаме прѣдъ видъ, а сега да караме по дневния рѣдъ, който снощи сме приели безъ протести.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Мирски.

Н. Мирски: Само двѣ думи ще кажа, г. г. народни прѣдставители!

Г. Драгиевъ щѣше да бѣде правъ да иска друго нѣщо — защо прошетарната комисия не се съобразява съ наредбитѣ на правилника да почне да ни раздава таблицитѣ, въ които да се съдържа това, което иска този или онзи български гражданинъ, та да може да се тури на дневенъ рѣдъ това или онова прошение.

Д. Драгиевъ: Когато докладчикътъ заеме мѣстото си да докладва, тогава ще кажа.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: По дневния рѣдъ имаме продължение доклада на провѣрочната комисия по допълнителнитѣ избори, станали на 11 юлий т. г.

По избора въ втората Кюстендилска избирателна околия има думата г. Краевъ.

Обаждатъ се: Нѣма го. Той се отказа снощи.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. д-ръ Ненко Наковъ.

Д-ръ Н. Наковъ: Г. г. народни прѣдставители! По този изборъ много се говори миналата година и сега. Миналата година това стана не толкова за нѣкои нередовности, констатирани по него, отколкото да се разрѣши единъ въпросъ — за качества на г. Сарафова: да-ли той може да бѣде народенъ прѣдставителъ. Азъ ще кажа само нѣколко думи, понеже всичкитѣ въпроси, които имаха значение, бидоха изчерпани отъ прѣждеговорившитѣ.

Г. г. народни прѣдставители! Съгласно чл. 124 отъ избирателния законъ всички български избиратели могатъ да подаватъ заявления за нередовности по избора, било до прокурора, било до прѣдседателя на изборното бюро, било до прѣдседателството на Народното събрание. Въ случая имаме една контестація отъ г. Кознички, подадена до прѣдседателството на Народното събрание и едно заявление дадено до прокурора въ Кюстендилъ за нередовности по избора. Както виждате, г. Кознички е изпълнилъ прѣдписанието на чл. 124 — далъ е едно заявление до паркета въ Кюстендилъ, далъ е и контестація до прѣдседателя на Народното събрание. Понеже ставаше дума за спирање провѣрката на избора, за да се изиска нѣкакво слѣдствено дѣло, това ме прѣдизвика да кажа нѣколко думи.

Г. Кознички може да е ималъ прѣдъ видъ чл. 124, може да е ималъ желание да го изпълни въ точъ, но поне отъ даннитѣ, които имаме досега, той е из-

пълнил само едно — далъ е констестация до Народното събрание и сега само тя може да бжде прѣдметъ на разискване. Другото заявление, което е далъ до прокурора, ако и да обема всички лица и нарушенията, които сж изложени и въ констестацията, това заявление, казвамъ, какъвто резултатъ и да е добило, то не може да стане прѣдметъ за обсъждане и за разискване днесъ въ Народното събрание. Защо? Защото въ удостоверението, което е приложено къмъ изборното дѣло, изискано отъ комисията, е казано, че г. Кознички е далъ тѣжба въ паркета въ гр. Кюстендилъ противъ еди-кои си лица, нарушители на избирателния законъ. Това е то. На основание това заявление, какво е билъ длъженъ да направи паркетътъ? Каза ви се отъ г. Кънева вчера, ще ви кажа и азъ, че тѣзи нарушения, направени на избирателния законъ, могатъ да носятъ углавна отговорностъ и могатъ да не носятъ такава, обаче и единтъ, и другитъ нарушения могатъ да служатъ на Народното събрание за основание да анкетира или да касира избора. Сага, тѣзи закононарушения, които е показалъ г. Кознички, сж отъ прѣстѣпенъ характеръ и той е искалъ просто прѣслѣдването имъ отъ кюстендилския прокуроръ — това е искано. Поради удостоверението, изискано отъ прокурора, нѣкои казаха, че-провърката на избора трѣбвало да се спре, за да се изиска слѣдственото дѣло отъ паркета, или поне докато се свърши дѣлото. Това, споредъ мене, е несъобразно съ чл. 124. Биха били прави тѣзи, които искатъ спирането на провърката, за да се прѣдстави слѣдственото дѣло или опрѣдѣлението на сѣда по това слѣдствено дѣло, ако въ заявлението си, дадено до паркета, както изисква чл. 124, г. Кознички посочване нередовноститъ по избора и искане — безспорно, прокурорътъ щѣше да направи това, ако има провинени лица, и безъ изричното искане на г. Кознички — да се констатира тѣзи нередовности и нарушения по избора и слѣдъ това, съгласно чл. 124, паркетътъ да изпрати заключението си до прѣдседателя на Народното събрание, за да се има прѣдъ видъ отъ комисията и отъ Народното събрание, когато се произнася по избора. Понеже това не е направено, а е подадено само едно заявление, съ което се иска да се прѣслѣдватъ отдѣлни лица и други закононарушения, които сж извършили, то, споредъ мене, не сж прави тѣзи, които искатъ да се изиска това слѣдствено дѣло, понеже чл. 124 е ясенъ и категориченъ. Ето защо, споредъ мене, Народното събрание не може да се спира на този въпросъ и нѣма законно основание, съгласно чл. 124 отъ избирателния законъ, да иска прѣдставянето на тия слѣдствени дѣла, а Народното събрание може, безспорно, по констестацията, която му е прѣдставена тукъ, да прати или не анкета, и ако рѣши да изпрати анкета, тогава, съгласно послѣдната алинея на сѣщия чл. 124, трѣбва да се изпрати сѣдебна анкета, а не парламентарна. Тѣй щото, азъ съмъ противъ отлагането провърката на избора, за да се изискатъ слѣдственитъ дѣла, или дѣло, ако е едно, отъ Кюстендилския окръженъ сѣдъ, по съображенията, които изказахъ.

Сега, остава вториятъ въпросъ по констестацията. По него говориха много и затова азъ нѣма да кажа нищо. Ще се спра само върху третия въпросъ, що се касае до качествата на г. Сарафова.

Г. г. народни прѣдставители! Нѣкои казаха, че, прѣди всичко, г. Сарафовъ не е отричалъ връзкитъ си съ прѣдприятието Мездра—Видинъ. Той е направилъ миналата година заявление, както прѣдъ провърочната комисия, така и прѣдъ Народното събрание, че е ималъ нѣкакви връзки съ това прѣдприятие: вънъ отъ техническото му директорство, той е ималъ право и на нѣкакъвъ процентъ отъ печалби, но се е отказалъ отъ тѣхъ. Обаче Народното

събрание миналата година по тълкуването, дадено на закона, касира този изборъ не за нѣкакви нередовности, а само затова, че г. Сарафовъ не е ималъ качеството, което изисква чл. 47 отъ избирателния законъ. Сега новото му положение, споредъ мене, съ нищо не е измѣнено. Казаха нѣкон, че г. Сарафовъ, за да бжде силенъ и да докаже, да убѣди Народното събрание, че той такива прѣки печалби отъ това прѣдприятие нѣма, трѣбвало да прѣдстави договора си. Никой не може да задължи едно частно лице да си прѣдстави договора; това не е законно и не може да се задължи. Остава вториятъ въпросъ: има ли Народното събрание основания или данни, отъ които то да заключи, че г. Сарафовъ взема нѣкакво участие въ печалбитъ на това прѣдприятие и дали послѣднитъ сж отъ това естество, за да го лишатъ отъ качествата му да бжде народенъ прѣдставителъ. Че има печалби, документи и данни въ дѣлото, нѣма. Даже докладчикътъ се задължи да прѣдстави поне тия, които миналата година имаше въ дѣлото, а то бѣше само едно удостоверение отъ прѣдприятието „Рачо Петровъ“, че г. Сарафовъ засега не получава никакъвъ процентъ, но и то не е прѣдставено. Но за мене, като имамъ прѣдъ видъ заявлението на г. Сарафова отъ миналата година, направено въ комисията и въ Народното събрание, че въ договора е било уговорено той да взема процентъ, но отпослѣ се отказалъ, прѣдъ видъ на това, че той е станалъ народенъ прѣдставителъ и законътъ не позволява това — това той го заяви миналата година и това се разбра така: „Понеже вие искате да се откажа, азъ се отказвамъ отъ печалбитъ, само за да стана народенъ прѣдставителъ“ — за мене, казвамъ, това заявление, направено отъ г. Сарафова миналата година, е достатъчно да сложи въ мене убѣждението, че той има печалби, т. е. че той взема процентъ отъ печалбитъ на това прѣдприятие, и по тълкуването, което ще дамъ на чл. 47 отъ избирателния законъ, той не може да бжде народенъ прѣдставителъ.

Нѣкои казватъ, че нѣма документи. Вѣрно е, че Народното събрание, ако има такива данни, може да касира избора, но тия доказателства сж отъ такова естество, щото никой законъ не заставлява Народното събрание да изиска прѣдставянето имъ. А такава една декларация, каквато г. Сарафовъ направилъ, азъ не приемамъ. Ако почитаемото Народно събрание почне да вѣрва на една декларация, направена отъ единъ избраникъ, че той има качеството да бжде народенъ прѣдставителъ, защото той се е отказалъ отъ опрѣдѣленитъ му материални блага — безспорно, азъ ни най-малко визирамъ почтеността на г. Сарафова — тогава, споредъ мене, по-скоро трѣбва да заличимъ послѣдната алинея на чл. 47 отъ избирателния законъ, защото утрѣ ще се намѣрятъ други, които, подъ булото на декларации, направени прѣдъ Народното събрание, ще кажатъ: „Да, азъ бѣхъ съдружникъ, но се отказахъ“, и тогава ще отворимъ вратата на Народното събрание да влѣзатъ въ него всички ония, които нѣматъ тия качества, или които иматъ такива връзки съ прѣдприятия, сключени съ държавата. Така погледнато леко отъ Народното събрание, азъ по-скоро бихъ се съгласилъ да се заличи, както казахъ, послѣдната алинея на чл. 47 отъ избирателния законъ. Тогава нѣма нужда отъ доказателства, а стига една декларация за г. Сарафова или други, и така да подвеждатъ и да измамватъ цѣлото Народно събрание.

Ето защо, отъ това заявление, което имаме и което направи миналата година г. Сарафовъ, азъ считамъ, че той взема проценти и има участие въ това прѣдприятие, вънъ отъ качеството му на технически директоръ.

Сега, казаха нѣкои, че за да бжде нѣкой лишенъ отъ качеството на народенъ прѣдставителъ, съгласно измѣненията, които се направиха миналата

година на последната алинея на чл. 47 от изборителния закон, той трѣбва да има прѣко участие въ печалбитѣ на прѣдприятието, защото иначе, ако трѣгнемъ по този пѣкъ, тогава ще лишимъ мнозина отъ правото да бждатъ народни прѣдставители, ще затворимъ вратата, на всички ония, които иматъ какви-годѣ материални връзки съ прѣдприятията на дружествата или пъкъ въртятъ друга търговия и пр. Не е вѣрно. Законътъ е ясенъ: прѣка печалба, а не печалба такава, която по своя си размѣръ законодательтъ не е могълъ да визира. Може да има, напр., нѣкой надзорникъ въ това прѣдприятие, който получава една скромна заплата и му даватъ нѣкакъвъ процентъ, както даватъ въ нѣкои учрѣждения, за да бждатъ по-акуратни служащитѣ. Но г. Сарафовъ не е отъ тоя родъ служащи, а той е душата на това прѣдприятие и че печалбитѣ или загубитѣ на това прѣдприятие зависятъ отъ неговата дѣятелност, отъ неговия умъ. При това тия тантиеми на г. Сарафова не сж отъ такъвъ размѣръ, за да може той да гледа леко на тая работа. А защо не могатъ да се допусчатъ за народни прѣдставители такива лица, които иматъ материални връзки съ едно прѣдприятие на държавата, вчера се обясни отъ г. Теодорова, отъ г. Краева и отъ други. Обаче, каза се, че печалбитѣ трѣбва да бждатъ прѣки. Ами тѣ сж прѣки; не може да се откаже, че той взема процентъ. Сега, отъ какво естество е, азъ казахъ: доказателство е самото заявление на г. Сарафова, че той се е отказалъ отъ тѣхъ. Когато му казаха: „Не вземате ли процентъ?“ — „Имахъ, казва, но се отказахъ“. Тая декларация, казахъ и по-рано, не е вѣрна. (Прѣрекание между г. Накова и г. Дограмаджиева) Той признава, че е ималъ проценти.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, оставете тия прѣрекания и говорете на Събранието.

Д-ръ Н. Наковъ: Тукъ е въпросъ Народното събрание да се произнесе по съвѣстъ.

Та, както казахъ и по-рано, азъ мисля, че ако сравнимъ положението на г. Сарафова съ нѣкой съдружникъ, който взема участие съ нѣколко десетки хиляди лева и той влѣзе тукъ, ние щѣхме да го касираме, защото е съдружникъ въ това прѣдприятие. А мислите ли, че тоя съдружникъ съ такъвъ единъ капиталъ, внесенъ въ това прѣдприятие, ще има по-голямъ материаленъ интересъ отъ този на г. Сарафова? Той е много по-малкъ. А възъ основа на чл. 47 алинея последна ние него нѣма да допуснемъ тукъ, когато интересътъ на г. Сарафова е по-голямъ, защото евентуалната печалба на прѣдприятието може да бжде милиони и, както казватъ нѣкои, че това прѣдприятие вървѣло добръ, то при единъ процентъ отъ 5%, както заявилъ той, печалбата му може да се възкачи на 100—150 хиляди лева. Въ всѣки случай, това е една печалба, единъ процентъ, едни тантиеми, които показватъ, че той има прѣко участие въ това прѣдприятие.

По тия съображения, които изказахъ, азъ ще гласувамъ за касирането избора на г. Сарафова, а не за анкетирането му; и не затова, че е имало въ избора нередовности, изброени въ контестацията по него, за които казахъ, че нѣма да говоря, а само на това основание, което ей сега изложихъ — че нѣма качеството.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Изборътъ на г. Стоимена Сарафовъ се дебатира вече, както виждате, два дена. Азъ мисля, че ще сторя добръ, ако не дочакамъ да свѣршатъ всичкитѣ оратори, да си кажа думата по него.

Повдигатъ се два въпроса: повдига се единъ въпросъ за анкетиране на избора, доколкото почитаемитѣ оратори, които поддържатъ анкетата, смѣтатъ, че има неправилностъ по избора; повдига се и втори въпросъ, който вече не е за неправилността на избора, а че г. Сарафовъ нѣма качествата да бжде избираемъ.

По първия въпросъ. Първо, почитаемото народно прѣдставителство трѣбва да даде тълкуване на чл. 124 отъ избирателния законъ. Безспорно, че много право говори снощи г. Теодоръ Теодоровъ, говори сжко много добръ и г. Кжневъ, че когато се нише една контестация да се оспорва правилността на единъ изборъ, не е важно това, доколко ще се изложатъ нѣкакви факти, ако искате даже и прѣстѣпления, но е важно това, доколко констатираниитѣ прѣстѣпления, факти е, биха имали значение за резултата на избора. Тази практика вече не е нова за Народното събрание; това е традиция на нашия парламентъ по провѣрката на изборитѣ. Затуй вие първо ще трѣбва да си дадете отчетъ, доколко контестацията на г. Кознички съдържа факти, които могатъ да бждатъ неморални, непѣтни или прѣстѣпни и, второ, доколко, ако сж вѣрни, могатъ да окажатъ нѣкакво значение за резултата на избора.

Азъ нѣма да говоря много детайлно за контестацията. Ще кажа само слѣдното, което се потвърди отъ нѣколко господа.

Първо, въ първата си частъ отъ контестацията, г. Кознички казва, че имало нѣкакво си влияние, което властта сама по себе си може да има. Напр., че нѣкакви си народни прѣдставители, даже и г. бившиятъ прѣседател на Народното събрание, партизани на властующия режимъ, сж отишли да изпълнятъ нѣкои други работи, които сж били въ състояние да увлѣчатъ масата въ тѣхна полза: отишли сж да поставятъ директи за нѣкакво си съединение на двѣ села съ телеграфъ, отишли сж да правятъ пѣтица и други такива. Азъ смѣтамъ, че нѣма нищо по-пѣтно отъ това. Защото, ако ли политическитѣ партии ще дойдатъ да спорятъ прѣдъ нашия народъ, че една прѣдъ друга е въ състояние да му направи повече и да изпълнятъ работитѣ, толкозъ по-хубаво, защото народътъ туй очаква и той ще оцѣни, наистина, кои да хареса. Мога ли азъ да поддържамъ, или нѣкой съвѣстенъ човѣкъ тукъ ще поддържа, че властта, защото може сама по себе си да убѣди нѣкого, иска да влияе на народа? Ами че всичкитѣ политикани трѣбва да признаятъ, че властта влияе. Но то не е отъ непѣтнитѣ влияния, които законодательтъ приема, че сж такива, и ако се констатиратъ, ще трѣбва да се касира или анкетира изборътъ.

Второ, въ общи черти пакъ, той констатира, че имало много чиновници, които сж били въ извѣстни села изъ околията и казва, че съ своитѣ проповѣди, съ своитѣ агитации сж могли да увлѣчатъ частъ отъ народа, който е гласувалъ за правителствената листа. Г. г. народни прѣдставители! Ако ли има стражари, били тѣ горски и акцизни, които сж въ селата си, самото имъ присѣствие още не е прѣстѣпна работа. Даже, тѣ могатъ да отидатъ да изпълнятъ — на чиновници нѣкои се позволява, казвамъ примѣрно — избирателното си право. Законодательтъ иска да охрани свободата на изборитѣ, доколкото тѣ чрѣзъ властта биха могли да отидатъ да злоупотрѣбаватъ съ нея и, като носятъ мандата на публичната властъ, да сж въ състояние да увлѣчатъ чрѣзъ агитация хората, но самото констатиране, че присѣствуватъ въ селото, още не е доказателство, че има една прѣстѣпна агитация отъ тѣхна страна. Г. Бабаджановъ забѣтѣза снощи тукъ, че въ самата контестация г. Кознички не е казалъ, даже не се е занимавалъ съ въпроса да покаже конкретно, че въ всѣко едно село, Х или У, като носители на публичната властъ въ тия села, тѣ сж указали нѣкакво дѣйствие чрѣзъ дѣятелни агитации

помежду селската срѣда. Тоя е вторият въпрос. А доколко и г. Кознички е агитирал, което е негово право, азъ ще ви помена само нѣкои имена, за да видите наистина до какъвъ разгаръ сж били тамъ страстите и какви хора сж приети, за да агитиратъ. Агитаторитъ на г. Кознички сж добръ известни на избирателитъ (Чете) „Единъ отъ тѣхъ Христо Лѣшиниковъ, осжжданъ и лежалъ въ затворъ за грабежъ и убийство на евреи въ гр. Кюстендилъ прѣзъ 1901 г.; другиятъ е Миланъ Н. Поповъ, осжжданъ за кражба на 67 хиляди лева въ качеството му на бирникъ въ с. Козлуджа, Варненско, и третиятъ е Доче Николчовъ, осжжданъ за убийството на Аневъ въ с. Жилинци“. Само тия три факти сж достатъчни, за да ви докажа, че агитациитъ сж били силни и е имало отъ страна на г. Кознички хора, които сж агитирали.

А. Димитровъ: Кога сж агитирали, г. министре?

Министъръ Н. Мушановъ: Тѣхно право е да агитиратъ когато щатъ, г. Димитровъ.

А. Димитровъ: Това е отъ врѣмето на стамболонския режимъ. Тия хора сж продажни шайкаджии.

Министъръ Н. Мушановъ: Това сж били главнитъ агитатори на г. Кознички.

А. Димитровъ: Тѣ сж били агитатори на г. Кознички въ 1903 г.

Министъръ Х. Славейковъ: Тази година, бе джапѣтъ. Не само тѣ, но и Жабленски, единъ отъ неговитъ агитатори, е осжденъ за фалшификация на пари.

Министъръ Н. Мушановъ: Този е първиятъ фактъ. Сега, контестацията е дадена по чл. 124, който казва: (Чете) „Правилността на избора може да оспорва всѣки избирателъ отъ околията. Заявления за нередовности по избора се подаватъ въ деня на произведждането му прѣдседателю на бюрото, а слѣдъ това — прѣдседателю на Народното събрание, найкъсно 10 дни послѣ избора“. Това е правилото за подаване на контестации. Втората алинея гласи: (Чете) „Това, обаче, не лишава избирателитъ отъ правото да подаватъ заявленията си направо до прокурора при надлежния окръженъ сждъ, който е длъженъ веднага да нареди слѣдствие по тѣхното съдържание, резултатътъ отъ което, заедно съ цѣлото производство, изпраща до откриване на близката сесия на прѣдседателя на Народното събрание, а въ краенъ случай, до разглеждането отъ това послѣдното на оспорвания изборъ“. Искахъ да прочета този членъ, защото господата коментиратъ по него, а по мосто разбиране, не се схваща особеността, която има въ този членъ. Чл. 124 е постановление, което сжществуваше и въ по-раншитъ избирателни закони: „Всѣки може да подаде въ законния срокъ контестація за нередовността на избора.“ Какво нововведение направи новиятъ законъ? То е малко. Тѣй като първото публично право, да го кажемъ, с избирателното, то затуй правото да се даде контестація или оспорване сегашниятъ законъ го даде на всѣки избирателъ, който може да се интересува за правилността на законодателнитъ избори. И казва, че ако даже нѣма контестація въ законния срокъ и се подадатъ частни заявления отъ всѣки български гражданинъ по избора, тогава прокурорътъ е длъженъ да нареди слѣдствие по тия факти и до деня, докогато се произнесе Народното събрание, тѣ трѣбва да сж тукъ, за да се прѣгледатъ. Защо? Защото извънъ контестацията, за която може да се приеме отъ Народното събрание, че не съдържа никакви факти за порочността на избора, може на-

родното прѣдставителство да се убѣди отъ заявленията, които сж вече разслѣдвани. А въ настоящия изборъ какво имате? Имате, че контестацията на г. Кознички съдържа сжщитъ факти, които сж разслѣдвани отъ сждебното слѣдствие — не други. Понеже г. Кознички смѣта, че има прѣстѣпления отъ органитъ на властѣта, той дава контестацията си на прокурора да се разслѣдва. Тѣй щото вие извънъ дѣто можете да се произнесете по контестацията, сама по себе си да я цѣните — и азъ ви кажахъ какъ може да се цѣни — имате вече плусъ на това разслѣждане отъ сждебния слѣдователъ върху всѣки факти, изложени въ нея, и едно удостовѣрение, че прокурорътъ е внесълъ дѣлото въ сжда съ заключение да се прѣкрати. Тѣй щото, ако ли обърнете внимание на туй, ще видите, че ако вие сами, съ вашата депутатска съвѣсть, цѣните всѣки факти, алегирани въ контестацията на г. Кознички, и можете такова или инакво значение да имъ давате, сега имате плусъ въ това и рѣшение на сждебни органи, на единъ прокуроръ и единъ слѣдователъ, които даватъ заключение, че тия факти сами по себе си сж безосновни и непрѣстѣпни. Сега остава на васъ, г. г. народни прѣдставители, вие сами да разрѣшите въпроса, слѣдъ като имате, освѣнъ контестацията, плусъ и тѣзи сждебни разслѣдвания, заслужаватъ ли тѣзи факти внимание или не. Азъ давамъ само тълкуване на членовѣтъ — вие сте свободни да гласувате както искате. На това трѣбваше да обърне внимание, защото 12 души говориха досега и никой не бѣше ви обърналъ вниманието на туй.

Д-ръ Г. Калинковъ: Имате грѣшка.

Министъръ Н. Мушановъ: Нѣмамъ грѣшка, защото въ заявлението, което е отъ 19 октомврий — има второ добавъчно заявление отъ г. Кознички отъ 19 октомврий, а ние сме сега 30 октомврий — има добавъчни свидѣтели. Ако дадете такава практика, г. г. народни прѣдставители, ще има едно голѣмо зло, отъ което трѣбва да се избави парламентътъ. Може ли парламентътъ, който е върховната властъ за прѣвѣрка на изборитъ, да стои подъ каприза на сждебната властъ, която ще прави разслѣждане по дѣлото?

Д-ръ Г. Калинковъ: Искахъ да Ви поправа, че прокурорътъ не разгледва никаква контестація, а той дава само подъ сждъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Моля — то е сжщото. Върху обвиненията на тия 68 души, които сж изложени тукъ, ще видите, че става слѣдствие. Направете сравнение и ще видите. Защото, ако вие въведете въ практика това. (Прѣрекания) Моля ви се, азъ искамъ да кажа двѣ думи и ще спра... Ако вие въведете практика, че законодателното тѣло трѣбва да стои винаги въ зависимостъ отъ сждебната властъ по разслѣдванията...

Д-ръ Г. Калинковъ: Тамъ сте правъ: това не е право.

Министъръ Н. Мушановъ: ... вчера г. Кознички можеше да сезира прокурора съ нови факти, да обвини още 20 души.

М. Златановъ: Не може, защото има давностъ отъ 7—10 дена и отъ 30 дена по стария законъ.

Г. Гроздановъ: За прокурора нѣма давностъ.

М. Златановъ: За всѣкакви нарушения по изборитъ давността е специална; 30 дена бѣше по стария законъ, за да се тѣжи всѣки гражданинъ за всѣко прѣстѣпление около изборитъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Въ 10 дена избирателитѣ сж длѣжни да си дадатъ контестаціята тукъ.

М. Златановъ: Да.

Министъръ Н. Мушановъ: Оттамъ нататкъ алинея четвърта отъ члена говори: (Чете) „И въ една и въ другия случай — когато се прави съдебна анкета или по заявление на частни лица, или по рѣшение на Народното събрание. (Прѣрѣкания) Моля, слушайте. — Алинея четвърта разпорежда: (Чете) „И въ една и въ другия случай, подалитѣ заявления противъ правилността на избора, както и избранитѣ кандидати, се считатъ за страни въ спора и се призоваватъ отъ слѣдователя да прѣдставятъ доказателствата си въ седемдневенъ срокъ отъ получаване съобщението“.

М. Златановъ: Тѣй. Азъ ще Ви отговоря специално.

Министъръ Н. Мушановъ: Та азъ обръщамъ внимание на почитаемитѣ прѣдставители на това. Кой както разбира тая работа, така нека си гласува, по моя длѣжностъ бѣше да посоча това нѣщо.

Сега, г. г. народни прѣдставители, по този въпросъ изглежда, че народното прѣдставителство много не спори. Имаше тукъ такова мнѣние само на почитаемитѣ прѣдставители на земледѣлцитѣ. Даже и г. Теодоръ Теодоровъ не се произнесе по този въпросъ — противъ неправилността на избора. Сжмо и г. Наковъ, прѣдседателъ пакъ на комисията, ако се не лъжа, не се произнесе относително неправилността на избора. Азъ виждамъ по дебатитѣ, които ставатъ тукъ, че по-интересенъ е вториятъ въпросъ за качества на избираемостъ на г. Сарафова — може ли той да бѣде народенъ прѣдставителъ, макаръ и да се убѣдите въ правилността на избора му? За мене, г. г. народни прѣдставители, този въпросъ е много лесенъ. Миналата година още, когато касирахте г. Сарафова, безъ да бѣда министъръ на вътрѣшнитѣ работи, азъ счетохъ за нужно по такъвъ важенъ въпросъ да взема думата и взехъ още тогавъ думата да говоря, че по тълкуването на тогавашния даже законъ, народното прѣдставителство нѣма право да касира г. Сарафова.

М. Златановъ: Но кого убѣдихте? Събранието не убѣдихте. То не струва. Събранието не е убѣдено.

Г. Гроздановъ: Ти ще се убѣдишъ! Вижда се колко си заинтересованъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, тишина.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ бихъ желалъ г. Манолъ Златановъ да има любезността да изслуша министра, макаръ да има мнѣние противно на неговото. Азъ слушахъ Вашето и не казахъ нищо.

М. Златановъ: Слушамъ Ви, но само какъ тълкувате закона!

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ ще го тълкувамъ и, надѣвамъ се, съ по-голямъ авторитетъ, отколкото Васъ. Азъ нѣмамъ абсолютно никаква страсть въ избора. Азъ искамъ да говоря тукъ тѣй, както разбирамъ. Миналата година азъ нѣмахъ никаква страсть, но смѣтахъ, че това е много важенъ въпросъ за правата на хората, които могатъ да попаднатъ въ туй положение, и да ги изхвърлятъ отъ Народното събрание.

М. Златановъ: Защо сте гласували закона? Вие го внесохте, лани.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля Ви се, г. Златановъ, не прѣкъсвайте оратора.

Министъръ Н. Мушановъ: Тогавъ говорихъ, че г. Сарафовъ не може да се касира по липса на качество, за да бѣде народенъ прѣдставителъ.

М. Златановъ: Може ли да се разгледа изборътъ, безъ да се изпълни законътъ — чл. 124? Не трѣбва при пръвъ случай да се извърща отъ Събранието, което го е гласувало.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Златановъ, вземали сте думата, и ще говорите.

М. Златановъ: Да не бъркаше въпроса.

К. Сидеровъ: Г. Златановъ не бива да прѣсича. Приложете правилника, г. прѣдседателю. Вие нарушавате правилника.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Миналата година още г. Теодоръ Теодоровъ правѣше различията, които правѣше и вчера прѣдъ васъ. Азъ и тогавъ възразихъ, че различията, които прави г. Теодоръ Теодоровъ, сж много произволни, защото, ако ли не може да бѣде народенъ прѣдставителъ по липса на качества — разбирамъ чл. 47 алинея първа отъ избирателния законъ — въ тая смисълъ, че заинтересоваността му въ прѣдприятието трѣбва да бѣде прѣка, и той смѣташе, че въ тая заинтересованостъ влизатъ и техническитѣ директори и юрисконсултитѣ на дружествата, а сега, както поддържатъ нѣкои други, и онѣзи, които вземали тантиями отъ прѣдприятието, ако ли вне сложите въпроса на принципи, а такъвъ въпросъ тѣй трѣбва да се сложи — въ едно акционерно дружество всичкитѣ чиновници получаватъ тантиями и нѣма тогавъ да ми приказвате, както г. Наковъ казва, че който получава малко тантиями, трѣбва да остане народенъ прѣдставителъ, а който получава много, трѣбва да излѣзе, защото това е въпросъ на произволно тълкуване, а не е въпросъ на принципи. Азъ смѣтамъ, че е отъ много сериозна важностъ правото на единъ човѣкъ да бѣде народенъ прѣдставителъ и вие да го изпждите, още повече, когато иде два пѣти избиранъ послѣдователно отъ една околия — азъ не се шегувамъ съ този въпросъ и бихъ желалъ всѣки отъ васъ да може да влѣзе два пѣти като народенъ прѣдставителъ отъ една околия . . .

Отъ мнозинството: Тѣй, тѣй!

М. Златановъ: И азъ влѣзохъ два пѣти, но не при такива условия.

Министъръ Н. Мушановъ: И Гладстонъ лесно влизаше по два пѣти въ парламента, но бихъ желалъ всѣки отъ насъ да влѣзе . . .

М. Златановъ: Като опозиция да влѣзе — тогавъ разбирамъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Златановъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Ама, г. Златановъ, Вие нѣма да ме накарате да се разубѣда отъ убѣждението си. Защо ме прѣкъсвате?

М. Златановъ: Азъ искамъ да Ви отговоря. Не желаете ли да споря съ Васъ?

Министъръ Н. Мушановъ: Сега нека разберемъ чл. 47. Още миналата година при текста на стария законъ азъ казахъ, че е сжщо произволно тълкуването, което правеше г. Теодоровъ, когато ви заявяваше, че не може да бжде народенъ прѣдставителъ членъ на акционерно дружество, прѣко заинтересованъ въ прѣдприятието си съ държавата. И казваше, че техническиятъ директоръ и юрисконсултътъ сж прѣко заинтересовани въ прѣдприятието. Азъ му казахъ тогава, както и сега ще кажа: въ едно акционерно дружество, кждѣто има управителенъ съвѣтъ отъ нѣколко души, тѣ сж безспорно прѣко заинтересувани — ще го приемете всички — защото тѣ въ своята цѣлостъ прѣставляватъ юридическата личностъ на дружеството, но нема мислите вие, че акционерътъ на едно акционерно дружество е по-малко заинтересованъ въ прѣдприятието, което дружеството има съ държавата. Да ви дамъ азъ единъ фактъ. Азъ зная днесъ една банка въ България, въ която единъ акционеръ има 5.000 акции.

Д-ръ Г. Калинковъ: Колко сж всичкитѣ?

Министъръ Н. Мушановъ: Отъ 24.000 акции, да ги кажемъ. Единъ човѣкъ, който има 500.000 франка въ едно акционерно дружество, вие му признавате правото да стои тукъ като незаинтересованъ отъ ръководството на дружеството.

И. Хаджиевъ: Не се знае, да-ли ще му го признаемъ.

М. Златановъ: Сложете го конкретно, ще видимъ.

Д. Драгиевъ: Кажете го, и ще видимъ, да-ли ще го приемемъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Недѣйте прѣкъсва, чакайте. Защо сте толкова страстни?

Д. Драгиевъ: Казвате, че го признаваме — не го признаваме.

Министъръ Н. Мушановъ: Хубаво, недѣйте го признава, но чакайте да си кажа аргументитѣ. Единъ акционеръ, когато г. Теодоръ Теодоровъ смѣта, че не е прѣко заинтересованъ, като акционеръ, често пжти, фактически може да има много по-голямъ интересъ, отколкото единъ членъ въ управителния съвѣтъ; но по тълкуването, че неговата заинтересованостъ е косвена, както сериозно признаваше г. Теодоръ Теодоровъ, на него даватъ право да влѣзе тукъ. И азъ поддържамъ сжщото, г. г. народни прѣдставители, защото нѣма да намѣрите друга конкретна формула, за да можете да различите, коя е прѣка и коя е косвена заинтересованостъ. Фактически може много пжти работитѣ да сж съвършено обратното. Затуй и азъ съмъ на мнѣние, че за прѣко участие въ печалбитѣ трѣбва да се смѣтне винаги това на управителния съвѣтъ, който прѣдставлява юридическата личностъ на самото дружество. Така ще стане въ акционернитѣ дружества, въ съединителнитѣ това е безспорно, сжщо тѣй трѣбва да стане и въ командитнитѣ. Ама имало нѣкаква заинтересованостъ отъ страна на чиновницитѣ на туй дружество — имате я, както я има акционерътъ, който има, може-би, много по-голяма заинтересованостъ, но и на него ще признаете косвена заинтересованостъ, а не прѣка, както законътъ иска. И миналата година туй казахме, че те трѣбва да се нареди законодателството по начинъ такъвъ, щото да се конкретизира въ самия законъ, кое се смѣта прѣко и кое косвено участие, за да не ставатъ такива дебати, каквито ставатъ днесъ. Но народното прѣдставителство, когато гласува закона, не направи туй. Ако не го направи, то подразбрало ли е, че остава старата система на тълкуване или

не? То е единъ въпросъ. Най-напрѣдъ за себе си пакъ ще забѣлѣжа, както забѣлѣжихъ и тогава, когато се касира изборътъ на г. Стоимена Сарафовъ, че касирането на единъ изборъ не може да се основе само на една фраза, която много се харесва. Ние сме властни тукъ съ нашата съвѣсть — азъ не казвамъ, че безсъвѣстно трѣбва да се рѣшава — но когато се пише законътъ, той съдържа въ себе си съвѣсть, той не е една произволна формула, паднала отъ нѣкъдѣ; той е кондензирана съвѣсть, за да може народното прѣдставителство, когато ще рѣшава по единъ специаленъ случай, да съпостави своята съвѣсть спрѣмо съвѣстѣта на закона. Защото, ако и при съвѣстѣта на закона вие кажете: ние сме свободни да рѣшаваме съ нашата съвѣсть, често пжти има съвѣсть, която може да отиде въ кривъ пжтъ и да унищожи косвено самия законъ; тогава нѣма резонъ да сжществувва законътъ. Затуй още тогава поддържахъ, че съвѣстѣта на закона ще е такава за прѣко и косвено участие въ акционернитѣ дружества. Сега, съ силата на вашето рѣшение, ще поддържамъ, че вашата съвѣсть трѣбва да е съгласна съ съвѣстѣта на закона, която казва: „или имать прѣко участие въ печалбитѣ въ подобни работи“. Какво е „прѣко участие“ по съвѣстѣта на вашия законъ, който вие гласувахте? Ако знаете, тамъ бѣха конкретизирани всичкитѣ ония случаи, кждѣто се смѣта, че има прѣка заинтересованостъ. Въ законопректа имаше казано: технически директоръ и юрисконсултъ, но когато той се гласува на послѣдното четене, вие изхвърлихте техническия директоръ и юрисконсулта, не за да ги оставите да се подразбиратъ, но защото останахте върху мнѣнието, че тѣ не се обгръщатъ въ тая формула „прѣко участие“. Вие бѣхте законодатели тукъ, спомнете си, че е тѣй и дайте съвѣстно тълкуване на този членъ; азъ нѣма да го дамъ. По моето разбиране, г. г. народни прѣдставители, ще направите не една грѣшка спрѣмо г. Сарафова, но вече втора; азъ пакъ ви напомнямъ, че за мене не е шеговита играчка идването на единъ човѣкъ два пжти отъ една и сжща околина въ Народното събрание. Най-подиръ ние имаме отговорности спрѣмо 20.000 души избиратели, които викаме постоянно на изборъ, и азъ не зная, да-ли тѣ бѣха съгласили своята съвѣсть на избиратели съ нашата съвѣсть на народни прѣдставители.

Обаждаъ се отъ мнозинството: Право е.

Министъръ Н. Мушановъ: Та когато говоримъ за прѣкото участие, азъ ви поканвамъ да приемете, че вие сте го рѣшили тѣй, че да не отидете противъ собственото ваше рѣшение, защото мене ме е страхъ отъ прецеденти. Вие ще дадете, може-би, тълкуване сега на този законъ и ще трѣбва за въ бждѣще хората да го разширятъ още повече. Когато приемете една такава формула, че техническиятъ директоръ е прѣко заинтересованъ въ прѣдприятието, увѣрявамъ ви, че вие отнемате косвено правото на избираемостъ на българскитѣ граждани, които сж адвокати на нѣкое прѣдприятие или чиновници въ нѣкое акционерно дружество и по тоя начинъ вие тацитно ще ги лишите отъ правото да бждатъ избираеми въ България. А България има нужда отъ такива хора. Да не отиваме до крайността, която г. Кжневъ казва, че често пжти въ такива голѣми прѣдприятия може да се намѣрятъ безсъвѣстни хора, които да попаднатъ въ народното прѣдставителство, когато крайниятъ прѣдѣлъ и честността на всѣки народенъ прѣдставителъ е да изпълни съвѣстно дълга си. Не искамъ вие да отидете до тая крайностъ, да смѣтате, че единъ човѣкъ, защото е билъ чиновникъ и е получавалъ възнаграждение, не може да бжде чистъ човѣкъ, когато се дебатира въ Народното събрание въпроси за неговото прѣдприятие спрѣмо държавата.

Ето защо, ще заключа по втория въпросъ така: моето тълкуване е слѣдното, че „прѣко участие въ печалбитѣ отъ подобни работи“ трѣбва да се тълкува ограничително, т. е. само спрѣмо ония хора, които иматъ, наистина, прѣко участие, вижда се, че е прѣко участието имъ. Тогава не могатъ да се изхвърлятъ нито чиновницитѣ, нито юрисконсултитѣ по тълкуването, което дадохте.

Д-ръ Н. Наковъ: Вѣрно е, г. министре; ние искаме касирането на г. Сарафова, не защото е технически директоръ или юрисконсултъ, а защото взема участие въ печалбитѣ чрезъ тантиемитѣ, които сж 5%, а това е прѣко участие въ печалбитѣ. Ако е само технически директоръ, азъ ще бѣда първиятъ, който ще гласувамъ за утвърдението на избора му.

Министъръ Н. Мушановъ: Слѣдователно, „прѣко участие“ по моето разбирање не ви дава право да касирате избора на г. Сарафова. Г. д-ръ Наковъ има съвършено оригинално гледище; той смѣта, че функцията сама по себе си и длъжността не е въ прѣкото участие, но казва, че г. Сарафовъ, като технически директоръ взема тантиеми.

Д-ръ Н. Наковъ: Да.

Министъръ Н. Мушановъ: Азъ Ви казвамъ, г. Наковъ, че тантиемитѣ, които получава единъ чиновникъ отъ едно дружество, като възнаграждение, това е много по-малко, отколкото печалбата, която всѣки акционеръ може да получи; но Вие не слагате хората, които иматъ прѣко участие въ прѣдприятието — акционеритѣ. И като Ви спомнямъ това, смѣтамъ, че тълкуването на този членъ трѣбва да е такова, каквото азъ давамъ — смѣтамъ за Ваша честъ, че това е и Вашето тълкуване — и на туй основание, трѣбва да се приеме, че г. Сарафовъ има качества да бѣде избираемъ. (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Коста Сидеровъ.

Н. Сидеровъ: Г. г. народни прѣдставители! Менъ ми се струва, че при дебатитѣ по този изборъ не трѣбва да се прави толкова шумъ и не трѣбва да има много говорене, защото ние имаме отъ сжщитѣ хора едно рѣшение отъ миналата сесия за сжщия той кандидатъ. Положението на г. Сарафова сега е сжщото това, което бѣше и миналата година, когато го касирахме. Азъ не познавахъ г. Сарафова нито миналата година, нито сега го познавамъ; сжщо и г. Кознички не съмъ виждалъ и не съмъ му чувалъ словото. Нека г. Сарафовъ не се сърди, че азъ и други господа, които сж за касирането на избора му, искатъ да го махнатъ отъ камарата съ пѣлъ да го оскърбятъ. Г. Сарафовъ не може да има основание да се сърди за туй, защото прѣди да обвини насъ, които сме за касирането на избора му, ще трѣбва по-напрѣдъ да обвини себе си, защото знаейки своето положение г. Сарафовъ, своитѣ материялни връзки съ държавата, като сътрудникъ въ едно прѣдприятие спрѣмо държавата, той не би трѣбвало да си създава тая неприятностъ, а по-нататкъ да я създава и намъ.

Първиятъ въпросъ, съ който би трѣбвало да се занимае Народното събрание, е въпросътъ, да-ли ние можемъ сега да пристѣпимъ къмъ разглеждане избора на г. Сарафова или не. Ако вие рѣшите този въпросъ, че трѣбва да се гледа сега този изборъ, тогава ще дойдемъ до втория въпросъ — да се утвърди или да се касира този изборъ. Отъ избирателния законъ, тъй както той пише, и отъ даннитѣ, които се намиратъ къмъ прѣписката, азъ намирамъ, че изборътъ не може да се разглежда сега.

Къмъ изборнитѣ книжа се намира една контестація, подадена отъ г. Кознички, въ която се визиратъ полицейски служачи и други органи на властѣта, които сж се мѣсили въ избора, които, като властъ, по единъ или по други начинъ сж упражнявали влияние върху избирателитѣ; тамъ има изброени и други случаи за насилие и т. н.; въ контестаціята се сочи и моралното давление, ако искате, отъ страна на органитѣ на властѣта — нѣщо, което е наказуемо по нашитѣ закони. Значи, щомъ тази контестація съдържа прѣстѣпни дѣяния, които сж се упражнявали върху избирателитѣ, би трѣбвало Народното събрание да обърне внимание на тѣхъ. Отишло се е още по-далечъ: сезирана е прокурорската властъ съ тия органи на властѣта, които се визиратъ въ контестаціята, че сж извършили дѣяния, наказуеми отъ прѣдписанията на закона; тѣ сж дадени на тая властъ, като компетентно учрѣждение, да види, да-ли тѣ сж извършили такива дѣяния и, ако сж ги извършили, иматъ ли отговорностъ или не. Значи, ние се намираме прѣдъ една започната работа. Съгласно измѣнението на чл. 124 отъ избирателния законъ, което направихме миналата година, освѣтѣ контестацитѣ, които избирателитѣ могатъ да подаватъ до прѣдседателя на Народното събрание, дадохме и право на всѣки избирателъ да може да се оплаква и тукъ, и на прокурора. По-нататкъ членътъ разпорежда какъ ще се постѣпва въ единия и въ другия случай.

Отъ даннитѣ къмъ дѣлото се вижда, че слѣдствието е почнато и е дошло до едно мѣсто — работата не е свършена. Къмъ дѣлото се нахожда едно удостоверение отъ прокурора, че билъ внесълъ дѣлото въ сѣда съ заключение за прѣкращение. Това, съгласно чл. 124 отъ избирателния законъ, е недостатъчно за народното прѣдставителство да пристѣпи къмъ разглеждане на избора, затуй, защото втората алинея на този членъ гласи, че прокурорътъ изпраща резултата отъ слѣдствието заедно съ дѣлото производство, до откриването на близката сесия, на прѣдседателя на Народното събрание. Значи, прокурорътъ, съгласно прѣдписанието на този членъ, не трѣбваше да ни прати само това удостоверение, а трѣбваше да ни прати дѣлото производство; по-нататкъ остава на народното прѣдставителство, като има прѣдъ видъ туй, да направи своята оцѣнка, е ли достатъчно да се заключи, че се е извършило извѣстно насилие върху избирателитѣ или не; тази компетенция вече се дава на народнитѣ прѣдставители. Така се сезира прокурорътъ по тѣжба на единъ отъ избирателитѣ.

Четвъртата алинея отъ сжщия членъ казва, че ако Събранието рѣши да анкетира нѣкой оспорванъ изборъ, дѣлото дѣло се изпраща на прокурора. И тукъ е сжщата работа: слѣдъ като прокурорътъ свърши отъ тукъ пратеното нему за разслѣждане, връща пакъ дѣлото производство на насъ и остава ние да се произнесемъ тукъ. Разликата е, че въ единия случай избирателитѣ сезира прокурора, а въ другия случай Народното събрание сезира прокурора. Но и въ двата случая процедурата по тоя законъ разпорежда, че прокурорътъ непрѣмѣнно трѣбва да прати дѣлото производство да го видимъ ние тукъ. Вчера се поддържаше отъ г. Бабаджанова и отъ г. Кжнева, че тукъ имало нѣкаква разлика и се държало много буквоедски, че понеже прокурорътъ не билъ пратилъ слѣдственото дѣло и понеже ние не сме се занимавали да възбудимъ въпросъ за анкета и не сме изпратили отъ тукъ на прокурора прѣписката да произведе слѣдствие, то трѣбвало да се приеме, че тѣзи доказателства, които е далъ прокурорътъ, били достатъчни. Азъ съ тѣхъ нѣма да се съглася възъ основание на това мое разбирање, което азъ изложихъ прѣди малко, че въ единия и въ другия случай ние трѣбва да имаме налице дѣлото производство. Ако почитаемото прѣдставителство приеме,

макаръ че липсва цѣлото производство отъ прокурора, че може да се пристъпи къмъ разглеждането на избора, моето мнѣние, както и миналата година бѣше, е изборътъ да се касира. Защо? Защото, повтарямъ, положението на г. Сарафова, неговитѣ материални връзки съ държавата по това прѣдприятие сж сжщитѣ, не сж се измѣнили. Помните всички, па и сега се приповтори оная устна декларация на г. Сарафова, която той направи горѣ, въ комисията, и тукъ, отъ трибуната, че той получава 5% отъ компанията, но се билъ отказалъ отъ него. Върху това заявление на г. Сарафова миналата година се говори доста. Оттогава до днесъ тая декларация стои, тя е сжщата, и г. Сарафовъ, при липсата на противни доказателства, си остава и до днесъ акционеръ, подъ каквато ще форма и да бѣде, съ 5% участие въ печалбитѣ. Миналата година, когато говорихме по това 5% участие въ това прѣдприятие, да-ли г. Сарафовъ се е откасалъ отъ дружеството и нѣма никакви връзки съ държавата по това прѣдприятие, азъ и други господа заявиха и искаха отъ г. Сарафова най-лесното, за което нѣмаме прѣчка да се направи: г. Сарафовъ, казахме ние, Вашата дума може да струва вѣнъ на вѣско друго мѣсто, но не тукъ при такава една сериозна работа; Вие, възможно е, да кажете истината, но тукъ трѣбва да се нахожда единъ документъ — оная година му го искаме и сега пакъ го искаме — завѣренъ по нотариаленъ редъ, единъ документъ, че г. Сарафовъ е сжсалъ всѣкакви връзки съ другитѣ акционери отъ това прѣдприятие. Това удостоверение го нѣмаме оная година, нѣма го и сега. Като е така, г. Сарафовъ и сега е акционеръ съ 5% . . .

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Не е акционеръ.

К. Сидеровъ: Както искате го речете: ако щете, съдружникъ, инженеръ, техникъ, ръководителъ, но той участвува съ 5% въ прѣдприятието. Ако главнитѣ акционери получатъ 1 милионъ печалба, той ще получи 150—200 хиляди — значи нѣма разлика. Азъ така мисля, и нѣма значение, да-ли единиятъ или другиятъ ще вземе повече или по-малко. Важно е за насъ, че г. Сарафовъ ще получи печалба отъ едно прѣдприятие, което е дадено отъ държавата. Какво влияние може да окаже г. Сарафовъ, като прѣдставителъ, върху него и т. н., азъ върху туй нѣма да говоря — говориха други. Така че и по стария избирателенъ законъ, даже и по сегашния, г. Сарафовъ е ималъ участие въ това прѣдприятие съ 5%, слѣдователно, не може да бѣде народенъ прѣдставителъ. Споръ се води сега затуй, да-ли участието е косвено или прѣко. Азъ се помжнихъ да намѣря, да-ли не може г. Сарафовъ да бѣде косвено заинтересованъ въ прѣдприятието и да улеснимъ неговото положение да си остане, защото ако г. Сарафовъ е между насъ, той може да бѣде полезенъ съ своитѣ познания. Но менѣ ми се струва, че ако г. Сарафовъ получава 5%, което е доказано, на основание на негово устно заявление — ако азъ получавамъ 25%, а той получава 5%, то ние двама сме съдружници съ г. Сарафова. Ако това не е прѣко участие въ прѣдприятието, азъ не зная какво друго може да бѣде.

Заклучавамъ, че ако почитаемото прѣдставителство приеме да разгледа избора при това положение на нѣщата, той ще трѣбва да бѣде касиранъ.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Андрѣй Башевъ.

А. Башевъ: Г. г. народни прѣдставители! Понеже по алинеитѣ на чл. 124 отъ избирателния законъ, който приехме въ миналата сесия при измѣнението му, подлежи първи пажъ да се говори въ Народното събрание и, слѣдователно, да се даде тѣмъ тълку-

ване, заслужава да се спремъ върху чл. 124, защото този избирателенъ законъ ще дѣйствува сигурно още въ нѣкои избори, ще се явяватъ такива случаи на оплаквания и констатирания на избори, и Народното събрание трѣбва да създаде практика върху това, трѣбва да даде тълкуване. Г. Кжневъ бѣше много правъ, като каза снощи, че този избирателенъ законъ отвори още едни врата на избирателя да се оплаква, вѣнъ отъ тия, които бѣха отворени отъ по-напрѣдъ дѣйствующия избирателенъ законъ. Първиятъ избирателенъ законъ по чл. 124 даваше право на избирателя да прави оплаквания въ деня на избора прѣдъ бюрото, и втори пажъ — прѣдъ Народното събрание. Добавкитѣ, които турихме въ чл. 124, отвориха вратата на оплаквания прѣдъ прокурора. Като е вѣрно това положение, трѣбва да видимъ, какво повелява този текстъ, гласуванъ отъ насъ — само да забавляваме прокуроритѣ да се занимаватъ съ това слѣдствие ли, или че този резултатъ трѣбва да бѣде извѣстенъ на Народното събрание. Не само резултата, както го схваща прокурорътъ, а производството на дѣлото, което съдебниятъ слѣдователъ е извършилъ, прокурорътъ е длъженъ да прати въ Народното събрание. Г. министърътъ прочете текста, а позволете и на мене да го прочета.

М. Златановъ: Ама пълно.

А. Башевъ: „Това обаче“ — оплакванията до деня на избора или оплакванията до Народното събрание — „не липсва избирателитѣ отъ правото“ . . . — говори се тукъ за правото имъ да подаватъ заявления си направо до прокурора при надлежния окръженъ сждъ, значи да упражняватъ едно право да се отнасятъ до прокурора — упражнението на едно право всѣкога прѣдполага, че ще има нѣкакви резултати отъ упражнението на това право. Ако прокурорътъ може да направи това право илюзорно и не прати дѣлото на Народното събрание, може ли тогава да става дума за право? Но по-нататъкъ да отидемъ. Говори се за упражнението на правото на избирателя, ама законътъ не се спира само до тамъ, ами казва изрично, какво е длъженъ прокурорътъ да направи и затуй казва: (Чете) „Който е длъженъ веднага . . .“ — законодателятъ е употребилъ изразъ на заповѣдъ до прокурора: ти си длъженъ и ти си длъженъ веднага това да сторить — . . . „веднага да нареди слѣдствие по тѣхното съдържание“ послѣ „резултатътъ отъ което, заедно съ цѣлото производство, изпраща до откриване на близката сесия на прѣдседателя на Народното събрание, а въ краенъ случай до разглеждането отъ това послѣдното на оспорвания изборъ.“ Ще рече, тази алинея говори за правото на избирателя да се отнесе до прокурора и за длъжността на послѣдния веднага да нареди слѣдствие, за неговата длъжностъ да съобщи резултата отъ това слѣдствие на Народното събрание, не вѣнъ отъ това да прати и самото производство, за да може Народното събрание, не само по заключение на прокурора, което той сега прави, да вадъ заключение какво се е открило при слѣдствието, но Народното събрание непосредствено да провѣри и да види ония данни, които съдебниятъ слѣдователъ е събралъ и, слѣдователно, върху тия данни то да си състави мнѣние по въпроса за касирането или некасирането на избора, за правилността му или неговата неправилност. Прокурорътъ бѣше длъженъ да стори това до откриването на сесията, а ако имаше нѣкакви прѣчки, поради които слѣдствието не е билъ свършено, пакъ като най-краенъ моментъ да прати тѣзи книжа, законодателятъ му е опрѣдѣлилъ до разглеждането отъ това послѣдното на оспорвания изборъ. Но прочетете и слѣдующата алинея слѣдъ това: „Тия дѣла“ — слѣдственитѣ дѣла по оплакванията на избирателя — „прѣреждатъ всички други въ съдебно-слѣдственитѣ участъци и всички по тѣхъ“

книжа се освобождават отъ всякакви берии и гербовъ налогъ — слѣдователъ може да о натрупанъ съ много слѣдствени дѣла по убийства и т. н., но законодательтъ му казва: всичката друга работа ще оставишъ и това дѣло ще го туришъ първо, това дѣло ще разслѣдвашъ, защото възможно е камарата да бѣде свикана много скоро слѣдъ избора, а това дѣло трѣбва да бѣде свършено и свѣдѣнията по слѣдствието трѣбва да бѣдатъ прѣдставени въ Народното събрание. Като прочетемъ и самата послѣдна алинея: „И въ единия, и въ другия случай“, т. е. въ първия случай, когато избирателътъ направо се отнесе до прокурора, въ втория случай, прѣдвиденъ въ третата алинея, когато Народното събрание нареди анкета и пакъ по сѣмъ редъ чрѣзъ слѣдствието се събиратъ тия свѣдѣния и се провѣрятъ даннитѣ, които има въ контестацията — (Чете) „И въ единия и въ другия случай подалитѣ заявления противъ правилността на избора, както и избранитѣ кандидати се считатъ за страни въ спора и се призоваватъ отъ слѣдователя да прѣдставятъ доказателствата си въ седмодневенъ срокъ отъ получаване съобщението.“ Ние виждаме тукъ, г. г. народни прѣдставители, че лицата, облѣчени съ сѣдебна властъ, се облечатъ съ единъ специаленъ законъ за специална една тѣй наречена административна, ако щете, работа, да се провѣри вѣрността на оплакванията на единъ избирателъ по неправилността на такъвъ изборъ. Тамъ виждаме, че законодательтъ е намѣрилъ за потребно да постанови, оплаквателътъ и избранитѣ кандидати да се считатъ страни въ спора. Щомъ постѣпи у сѣдебния слѣдователъ оплакване, той съобщава на единия и на другия: вие сте страни прѣдъ мене, такива ви е направилъ законътъ, прѣдставете си доказателства. Ти, който се оплаквашъ, прѣдстави доказателства, за да потвърдишъ твоето оплакване, напр., въ дадения случай казалъ е той: „Окржниятъ управителъ бѣше въ еди-коя секция, околийскиятъ началникъ — въ друга, полицейскиятъ приставъ — въ трета, старшиятъ — въ четвърта, всички тѣ агитираха и всички тѣ заплашваха“. — Възможно е подробни и обстоятелствени доказателства въ заявлението си той да не е посочилъ. Законодательтъ му е запазилъ едно право, щото сѣдебниятъ слѣдователъ като го покани въ седмодневенъ срокъ да упражни това право, да посочи тия доказателства. Прочее, както бѣше правъ и г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи, може даже да нѣма контестация прѣдъ Народното събрание, но, ако Народното събрание знае, че има едно слѣдствено дѣло, такова, каквото прѣдвижда чл. 124 отъ избирателния законъ, отъ дѣ можемъ да знаемъ ние, че било оплаквателътъ, било кандидатътъ не сѣ си прѣдставили доказателствата, единиятъ за, другиятъ противъ правилността на избора? Ние това, г. г. народни прѣдставители, можемъ да видимъ само, ако имаме самото производство, самото дѣло на сѣдебния слѣдователъ — тогава ние ще можемъ да си направимъ заключението: истина ли е това, което говори г. Кознички, че длѣжностни лица сѣ извършили прѣстѣпление, че сѣ правила агитация въ полза на г. Сарафова — първо, да кажемъ, че е истина; второ, тогава ние само ще обсъждаме и другия въпросъ, който прѣдлежи намъ да разрѣшимъ — какво влияние е упражнило това дѣйствио. Прѣдставете си, че слѣдствието установи, какво по всички секции е имало, да кажемъ, нѣкои агитации, и прѣдставете си, че една отъ тѣзи агитации е въздѣйствувала да гласоподаватъ само 20 души въ полза на г. Сарафова; ние тогава ще кажемъ: има прѣстѣпление, има агитация отъ страна на единъ висшъ чиновникъ, и съ него ще се занимаватъ сѣдебнитѣ власти, но влияние за резултата на избора тази агитация не е упражнила, и можемъ да кажемъ тогава, че изборътъ не трѣбва да се касира, а ако тѣзи агитации сѣ оказали влияние върху изхода на избора, тогава ще си пра-

вимъ други заключения, защото, г. г. народни прѣдставители, имаме и другъ единъ специаленъ членъ отъ избирателния законъ — той е чл. 182: (Чете) „Всѣко наказуемо нарушение на избирателния законъ се наказва, независимо отъ обстоятелствата, че изборътъ е утвърденъ или касиранъ“ — ще рече намъ е потребно дѣлото, за да видимъ всички онѣзи провѣрени отъ сѣдебния слѣдователъ свѣдѣния по оплакванията по тоя изборъ, и само тогачъ ние ще можемъ да се произнесемъ, да-ли този изборъ е правиленъ или не. А работата на сѣдебнитѣ власти въ другото направление, че тѣзи чиновници сѣ извършили или не прѣстѣпление, това си е една отдѣлна работа. Ето защо въ дадения случай азъ не мога да се съглася и съ мнѣнието на онѣзи г. г. оратори, които казватъ да се попита, напр., Кюстендилскиятъ окржненъ сѣдъ, ако той по заключението на прокурора се е съгласилъ съ него и е прѣкратилъ дѣлото, тогава да считаме и ние, че тѣзи данни не сѣ установени, нѣма прѣстѣпление, дѣлото е прѣкратено на туй основание и ние смѣло можемъ да утвърдимъ избора. Това не е наша работа, онова е чисто сѣдебна работа — да-ли има прѣстѣпление или не. Нашата работа е да видимъ провѣренитѣ и събрани данни отъ сѣдебния слѣдователъ върху оплакванията на когото и да било прѣдъ прокурора на Кюстендилския окржненъ сѣдъ.

Прочее, г. г. народни прѣдставители, мисля, че тоя въпросъ заслужава нашето особено внимание и не би трѣбовало тѣй леко да го минемъ, защото всѣки единъ избирателъ може да бѣде въ положение да се оплаква противъ единъ изборъ. Въ свръзка съ законитѣ, които прави тази камара, въздигна сѣдитѣ въ несмѣняеми. Тукъ се прѣдвижда провѣрката да става чрѣзъ сѣдии и сѣдебния слѣдователъ по прѣдложението на прокурора. Ще рече, ние самитѣ искаме да избѣгнемъ провѣрката даже отъ лица, излѣзли изъ срѣдата на Народното събрание, но да дадемъ работата въ властъта на една сѣдебна властъ, въ която всички имаме довѣрие и трѣбва да го имаме, че тя съ пълно безпристрастие и съ пълно съзнание на своя дългъ ще провѣри всички обстоятелства безпристрастно и само върху такива едни данни ние да можемъ да се произнесемъ.

Прочее, мисля, че при повелѣнието на чл. 124 отъ избирателния законъ, както е, ние не можемъ въ никой случай да се произнасяме за този изборъ, безъ да имаме цѣлото производство на сѣдебния слѣдователъ при Кюстендилския окржненъ сѣдъ. Като е тѣй, излишно ще бѣде да говоримъ върху другото условие, по което се напада изборътъ на г. Сарафова, т. е. дали той има отрицателното качество съ това, че е технически директоръ на дружеството или не. Чини ми се, че трѣбва да се спремъ да се произнесемъ върху това, и азъ подкрѣпямъ — не знаехъ бѣше прѣдложението по този случай: прѣди всичко, ние трѣбва да гласуваме прѣдложението, да се отложи ли разискването на този изборъ до пристигането слѣдственото дѣло отъ кюстендилския прокуроръ или че ние веднага можемъ да се произнесемъ за законността или незаконността на избора. Ако приемемъ първото, тогава нѣма да се занимаваме съ втория въпросъ; ако приемемъ второто, тогава ще можемъ само да говоримъ и върху другото обстоятелство. И азъ мисля, че добръ ще стане отъ страна на този народенъ прѣдставителъ, който направи това прѣдложение и по силата на правилника, че това е частно, отдѣлно отъ въпроса прѣдложение, да се гласува по-напрѣдъ то, и само ако това прѣдложение падне, тогава ще разискваме и другия въпросъ, и азъ ще моля и тогава да ми се даде думата да говоря пъкъ по второто условие.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Паскаль Табурновъ.

Обаждайтъ се: Нѣма го.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Манолъ Златановъ.

Н. Коцевъ: Той вчера говорѣ.

М. Златановъ: Азъ съмъ длъженъ да се изясня какво съмъ казалъ вчера, защото бюрото трѣбваше най-напрѣдъ да разграничи въпроситѣ, да не говори единъ за чл. 124 и да не се извърщава негово повелително разпореждане, и нѣмаше нужда да се говори по чл. 47, докато този въпросъ по закона е ясенъ и това тълкуване, което му се дава, трѣбва да бѣде отбѣлъзано тукъ и да се поставя съобразно съ него.

Г. г. народни прѣдставители! Сѣдебната анкета като принципъ, сѣдебнитѣ данни тукъ, въ Събранието, като начало, има ги още отъ 1901 г. въ камарата. Не можеше изборътъ въ Рахово да се гледа безъ слѣдствено дѣло; не можеше изборътъ въ Пловдивъ да се гледа безъ слѣдствено дѣло; не можеше изборътъ въ редъ околии да мине тукъ, въ комисията, не въ Събранието, ако по-рано не изискахме слѣдственитѣ дѣла, да видимъ, не да се удостовѣримъ, да-ли туй е отъ публичния редъ, или е отъ другъ родъ оплакване да видимъ всѣко едно нарушение на закона, доколко е повлияло за този или оный резултатъ.

Р. Яневъ: Ами какъ е протоколътъ по свищовския изборъ?

М. Златановъ: И сега при много ясни законъ, гласуванъ лани отъ насъ, да покажемъ такова отношение къмъ него, да извършаме яснитѣ му прѣдписания, значи, да сме пишманъ, че сме допуснали сѣдебната анкета въ закона. Кой ни е накаралъ да я допуснемъ? Ако разсждаваме отдѣлно, щѣхме да апелираме да не се приема това нѣщо, защото нито сѣдътъ заслужава тая отстъпка у насъ, освѣнъ въ Англия, дѣто я търпѣтъ, нито пъкъ парламентътъ е толкова установенъ, за да може да прави такава делегация на такива институции, но е законъ, гласуванъ отъ насъ — първи пакъ се прилага, да не го заминаваме така небръжно. Ами какъ ще гласувате вие въпроса? На-ли ще дебатираме за утвърждение, за касирането или анкетирането? Ами има моменти въ закона, които не можемъ да прѣскокнемъ, ами има формалности, които трѣбва да се изпълнятъ. И по-напрѣдъ, споредъ наказателния законъ, всѣки гражданинъ имаше право да се оплаква, но тогава знаете ли какви прѣпятствия имаше, докато дойдатъ свѣдѣнията отъ сѣда тукъ? Нѣмаше това ограничение, това разпореждане за бързо разглеждане. Подай заявлението си и всѣки началникъ трѣбваше да добие разрѣшението на своето началство, а за разглеждането на всѣко прѣстѣпление на мировия сѣдия въ бюрото трѣбваше да се добие разрѣшението отъ апелацията, и нито единъ въпросъ не се позволяваше да се рѣши отъ началствата. Добръ, сега въ закона вие сте рѣшили да искате сѣдебна анкета, и той казва, не само тукъ въ бюрото, ами и прѣдъ прокурора, и не да посочва онова, което имаше въ наказателния законъ, а да задѣлжи прокурора и сѣда въ кратко врѣме да изслѣдватъ тая прѣписка не за внасяне на углавното дѣло, а за докладъ въ Събранието, да оцѣни то тѣзи данни, доколко тѣ могатъ да бѣдатъ полезни при разрѣшаване на въпроса: редовенъ ли е, правиленъ ли е, законенъ ли е изборътъ. И съ каква лекостъ ние минахме туй постановление! А-а-а, то било за публичнитѣ обвинения. За каквото и да е, тукъ има повелѣние да се пратятъ. Докладъ не може да стане нито въ комисията, нито тукъ прѣди да имате тая прѣписка, ако искате да дочитате закона; ако не искате при всѣки случай да го тълкувате и да създавате анархия. За тълку-

ванието има процедура: не тѣй инцидентно; внася се прѣдложение и се тълкува. Моля ви се, какъ попадна тукъ туй удостовѣрението отъ паркета? Кой го иска? Прѣдседателътъ на комисията? Не. То е подадено, може-би, отъ лице, което се е интересовало по избора; отъ друго мѣсто — азъ провѣрвахъ — не е дадено: нито бюрото, нито комисията го е искала.

А. Димитровъ: Вѣтърѣтъ го е донесълъ.

М. Златановъ: Значи, друго лице го е искало — било кандидатътъ Кознички, било другиятъ кандидатъ; въ всѣки случай не е искано отъ официална страна. Какво има въ туй удостовѣрението? Имало оплакване по чл. 124 отъ избирателния законъ, което не може да се спре тамъ и да бѣде парализирано съ едно такова удостовѣрението. Внесли сж го съ заключение за прѣкращение. Още голѣмо чудо не е: ние не можемъ да прѣдрѣшаваме, че сѣдътъ непрѣмѣнно ще го прѣкрати, защото даже опрѣдѣлението на сѣда подлежи на обжалване отъ тѣжителитѣ. Такава е процедурата у насъ. Нека дойде; ние не ще рѣшаваме въпроса на онова дѣло; ние ще черпимъ отъ тамъ правомѣрни, прѣдписани отъ закона данни, за да пристѣпимъ къмъ провѣрката на избора тукъ. Та, да изпълнимъ закона, да не го нарушаваме: доста сме го изтезавали въ други случаи. Прочее, налага се отлагане на въпроса.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. Димитъръ Драгиевъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Вие всинца чухте завчера г. Краева да апелира къмъ насъ, хората на меншеството, за едно по-почтително, по-учтиво отнасяне въ тази камара. Ние мислимъ, че сме били достатъчно почтителни къмъ другаритѣ, прѣдставители отъ болшинството, обаче всѣки ще е забѣлѣжилъ, че когато сме били прѣдизвикани, което, за съжаление, често пѣти е дохождало отъ оная страна, тогазъ именно смѣтали сме се въ право и длъжностъ да дадемъ нашия отговоръ. Слѣдъ този позивъ на г. Краева, който трѣбваше да се чуе, прѣди всичко, отъ господата отъ болшинството, вие всинца чухте едно недостойно подмѣтане отъ страна на единъ членъ отъ това болшинство — отъ г. Рангела Яневъ, по поводъ на босилеградския изборъ. Какво казва г. Рангелъ Яневъ? Земледѣлската организация, каза той, на 25 май 1908 г. е имала своя листа въ Босилеградската околия и тогазъ земледѣлската листа имала 600 гласа. Той се запита, дѣ сж сега тѣзи ваши гласове, и понеже земледѣлската организация, наистина, не е имала въ тоя допълнителенъ изборъ, станалъ въ Босилеградската околия, своя листа, нѣма и гласове, то г. Рангелъ Яневъ, по своята своеобразна логика, дойде до заключение и има дързостъ да подхвърли тукъ, че тия 600 гласове липсали затуй, защото тѣ били продадени на г. Кознички, . . .

И. Инджовъ: Това е вѣрно.

Д. Драгиевъ: . . . и вие удостонхте туй подмѣтане съ ржкоплѣскане.

И. Инджовъ: Не е подмѣтане, а е много вѣрно казано.

А. Димитровъ: (Къмъ г. Инджова) Рушветчинитѣ нѣматъ право да твърдятъ, че има прожаване на гласове; тѣ трѣбва да мълчатъ.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Истина е, че на 25 май 1908 г. земледѣлската организация е имала листа въ Босилеградската околия и е имала извѣстенъ брой гласове — 300 ли сж, 500 ли сж, не

мога да помня; истина е така сжщо, че въ този допълнителен изборъ, за съжаление, земеделската организация въ тази околия, доколкото я има тамъ — тя е много слаба — не е опрѣдѣлила свой кандидатъ, и за не по-малко съжаление, хората отъ нашата организация, които имаха право въ случая да се намѣсватъ, сж оставили въ пълната разпоредба, въ пълната властъ, тъй да се каже, този въпросъ за кандидатитѣ въ тѣзи допълнителни избори, да бжде разрѣшенъ отъ мѣстнитѣ организации, както въ Босилеградско, така и въ Свишовско, така и другадѣ. Управителниятъ съвѣтъ никакъ не се помѣси и кандидатитѣ се опрѣдѣляха навсѣкждѣ по усмотрѣние отъ мѣстнитѣ организации, а пъкъ въ Босилеградско не сж вземали участие. Азъ не мога, освѣнъ да съжалявамъ, че не само нашата организация тамъ не е излѣзла съ своя листа, макаръ да е много слаба, както това се доказа и при първитѣ законодателни избори, но азъ съжалявамъ и когато всѣка организация въобще напусне изборната борба и остави въ изборитѣ да участвува който ще и да става каквото ще. Та, азъ не оправдавамъ земеделската организация въ Босилеградската околия за това нейно бездѣйствие; като български гражданинъ, готовъ съмъ заедно съ васъ да я порицаа. Но отъ туй още не може да се вади онова дръзко, онова нагло, клеветническо заключение, което вашиятъ членъ отъ болшинството си позволи да вади и на което заключение ние отидохте да ржкоплѣскате — че щомъ 5—6 стотинъ души нѣмали своя листа, слѣдователно, тѣ сж се продали. На кого? На г. Кознички. Монитѣ свѣдѣния твърдятъ, че Босилеградската околия е една отъ най-бѣднитѣ околии въ България, че земеделската организация въ тази околия, както вредомъ въ другитѣ околии, се прѣдставлява повечето отъ младежи, отъ млади сили и че болшинството отъ тѣзи членове на земеделската организация — може би $\frac{3}{4}$, може би $\frac{1}{2}$ млади момчета сж били принудени тогазъ, когато г. Такевъ, този защитникъ на народнитѣ свободи, назначи изборитѣ въ едно врѣме, въ каквото тѣ не сж били назначавани 33 години — прѣзъ юлий мѣсець — тѣзи млади момчета сж били принудени, казвамъ, поради нѣмотията, която тамъ владѣе, да отидатъ другадѣ, по разни крайща на България, а, може-би, мнозина отъ тѣхъ да сж били и въ странство. На това се длъжи, може-би, до голѣма степенъ, азъ вѣрвамъ, неучастието на нашитѣ дружби, състоящи отъ младежи въ Босилеградската околия. Но съгласенъ съмъ, че сѣ е имало нѣкои да останатъ — било млади, било стари — които не сж вземали участие, или сж вземали — азъ не мога да твърдя за кого тѣ сж гласоподавали. Може-би тѣ да сж стоели въ домоветѣ си, нѣщо за което азъ съжалявамъ. Азъ стоя на мнѣнието, че и 5 души да сж въ една околия, тѣ трѣбва да пуснатъ гласа си, и самичкъ да остане нѣкой отъ една организация, единъ единичкъ въ България, той трѣбва да пусне пакъ гласъ въ изборителнитѣ урни, за да покаже, че тая организация сжествува тукъ или тамъ, или въобще въ тая страна. Та, и 5 души да сж останали въ Радомиръ, азъ не одобрявамъ тѣхното бездѣйствие, дѣто не сж взели участие въ избора, азъ го порицавамъ, но ние не можете да водите онова позорно заключение. Може-би тѣ сж бездѣйствували, може-би тѣ сж пуснали своя гласъ за г. Кознички, или за г. Сарафова, но по никой начинъ азъ не мога да допусна, че тѣзи хора сж се били продали. Азъ не допускамъ това за тия млади хора, които съставляватъ повечето тая организация, не допускамъ това и за тѣхнитѣ бащи въ този нѣмотенъ край, азъ не допускамъ, че българскитѣ организирани избиратели сж такова овче стадо, щото да отива да се продава; полицията съ разни срѣдства, може-би, да упражни известно влияние и върху тѣхъ, но азъ не мога да отида да ги обвинявамъ въ подобно продажничество.

Но да допуснемъ за минута, г. г. прѣдставители, че подобно продажничество е имало. Кой го е извършилъ — г. Кознички или други хора? Азъ не зная. Онѣзи, които говорятъ за продажничество, иматъ дълга да обяснятъ, когато е имало продажници, кой бѣше подкупвачътъ — г. Кознички ли, или пъкъ противната страна. Не искамъ ни най-малко да хвърля упрекъ върху г. Сарафова, защото зная, че той самичкъ не е произвеждалъ избора, а край него е имало и други хора: и бѣдни, и богати. Тѣзи, които говорятъ — азъ за подкупъ не говоря — за продажници, иматъ, казвамъ, дългъ въ тая камара да посочатъ както продажницитѣ, така и подкупницитѣ. Ако, наистина, е имало продажничество и подкупничество, азъ се удивлявамъ на благоговѣнието на тази властъ. Ами че тамъ не бѣше само босилеградската полиция, ами че тамъ бѣше и радомирската полиция, 70—80 души хора сж били прѣснати изъ околията — защо тия хора на властѣта нѣмѣха прѣдъ туй подкупничество? Тукъ се обаждатъ гласове, които ни казватъ: „Вѣрно е, ние знаемъ, че имаше подкупничество“. Вие, г-да, които знаете тия работи, подадохте ли вашето заявление до прокурора, за да посочите продажницитѣ и подкупницитѣ? Защо не сторихте това? Защото, или това е нагла лъжа или това е клевета, която само тукъ смѣете да изнасяте; или ако това е истина, то въ подобно продажничество и подкупничество и вие ще да сте съучастници, та затова не сте имали куража да ги посочите на прокурора; или ако и въ това нѣмате вина, излиза, че вие имате други кирливи ризи, за да щадите кирливитѣ ризи на нѣкакви хора, които сж подкупвали и сж се продавали. Да, посочете на прокурорската властъ тия продажници и подкупници. Гласоподавали, казвате, за г. Кознички. Ние не знаемъ, да-ли сж гласоподавали за г. Кознички, може да сж гласоподавали и за г. Сарафова; но и да сж гласоподавали за г. Кознички, туй, наистина, може да хвърли, споредъ насъ, споредъ васъ, споредъ тогозъ или оногозъ, извѣстни подозрѣния. Азъ не познавамъ този човѣкъ толкова отблизо нито като общественъ дѣятелъ, нито като личностъ, и не мога току-тъй да произнеса смъртна присѣда за неговата лична и обществена дѣятелностъ. Но да прѣдположимъ, че е лошъ човѣкъ и че извѣстни избиратели отидоха да гласоподаватъ за него, а не за вашия кандидатъ, то това, ако говори въ укоръ за тѣзи избиратели, говори тройно повече въ укоръ за васъ, защото изглежда, че въ очитѣ на тѣзи хора, които могатъ да отидатъ насамъ-нататкъ, вие сте се прѣдставили по-недостойни, отколкото е могълъ да се прѣдстави г. Кознички. Ако г. Кознички е една личностъ опорочена, споредъ васъ, въ онзи край, изглежда, че тѣзи хора, за да отидатъ да гласоподаватъ за него, а не за вашия кандидатъ, сж имали нѣкаква причина да възнегудуватъ, да прѣзратъ, тъй да се каже, партията, къмъ която вие сте принадлежали. Така азъ мога да си обясня тѣзи работи.

Но и да прѣдположимъ, че е имало извѣстенъ подкупъ, който азъ отричамъ, който никой не доказа тукъ, сѣ пакъ, г. г. прѣдставители, не мислете, че нашитѣ плещи сж, на които трѣбва да падне този товаръ. И ние сме български граждани, и ние сме жители въ тази страна, и ние поемаме, ако има такова петно въ онзи край, нашия дълъ за този позоръ върху нашитѣ плещи; но дайте да прѣтеглимъ всѣкому слѣдующото се и да видимъ, кому се пада по-голѣмъ дълъ отъ позора, ако наистина има такъвъ позоръ. Е добръ, въ Босилеградския край, нашитѣ другари, хора отъ нашата организация, сж стѣпили отъ 3—4 години насамъ, г. Славейковъ, г. Кознички, демократическата партия, народняшката партия, въобще управляющитѣ партии не сж отъ четири години въ Босилеградския край, а сж отъ 34 и, ако има тамъ хора, които въ изборитѣ сж си

служили съ прийоми, които заслужават нашето и вашето порицание и осъждането на закона, ние приемаме като български граждани дългът от тъзи видна, дългът от това петно ние го приемаме и като единици и като организация, която от три-четири години е влязла да работи въ тая околия; но най-големият дълг от позора, ако има такъв, се пада, преди всичко, на вашите плещи. Когато вие оня ден ржкоплъскахте, вие смъттахте, че хвърляте едно прѣзрѣние на нашата организация; вие не съзрѣхте въ вашата бързота, че, когато ржкоплъскахте на наглото и клеветническо подмѣтане на единъ човѣкъ, който нѣма никакво основание да го направи тукъ, вие ржкоплъскахте, преди всичко, на унижението ни като на българи, вие ржкоплъскахте, преди всичко, на унижението, което и вамъ се пада като хора отъ организация дѣйствующа 30 години въ онзи край.

Толкова относително закачката на г. Рангела Яневъ, толкова отпосително ржкоплъскането, съ което го удостоихте. Г-да, и ние жалимъ, и ние цѣнимъ свостостта и значението на тази ограда, на този парламентъ, и не сме онѣзи кърволюци, онѣзи терористи, нито онѣзи некултурни хора, както често пѣти обичате въ вашето самомиѣние да ни обиждате, щото да искаме само да се джанкаме съ васъ, да искаме да отвлѣчаме вниманието на камарата въ такива или онакива посторонни въпроси и да отбѣгваме да се занимаваме съ тежката задача, за която сме повикани и за която сме дошли тукъ. Но, преди всичко, г-да, вие сте болшинство, дайте доказателства не само на думи, дайте доказателство на дѣло за едни по-други, за едни по-учтивни отношения, които да не унижаватъ нито васъ, нито насъ, нито парламента, и ако ние дадемъ противни доказателства, тогавъ нека бъдемъ обвинени отъ васъ, нека бъдемъ обвинени отъ всинца.

Толкозъ относително тѣзи инциденти. И за ваше и за наше добро, и за доброто на парламента, и за успѣха на работата, желяемъ да се тури край на тѣзи дразнения и за въ бѣдѣще, ако не ги съвѣсмъ избѣгнемъ, то поне по-малко да се повтарятъ.

Сега, г. г. народни прѣдставители, да минемъ на избора.

Г. прѣдседателю! Ще говоря отъ мѣстото си, но ако ми посочите правилника, да отида на трибуната.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Никой не Ви е запрѣщавалъ по-рано да отидете на трибуната.

Д. Драгиевъ: Искамъ да съблюда правилника. Мислѣхъ, че 15 минути ще говоря, затова не отидохъ на трибуната; но сега, за да не наруша правилника, ще отида на трибуната. (Отива на трибуната)

Министъръ Н. Мушановъ: Вие го нарушихте, защото на мѣстото си вече говорихте 15 минути.

Д. Драгиевъ: На мѣстото си мога да говоря 15 минути, а отъ трибуната — 2 часа.

Г. г. народни прѣдставители! Сега да кажа нѣколко думи върху самия изборъ. Мнозина счетоха за нужно да забѣлжватъ — нѣма да изпусна и азъ да забѣлжа — че каквото и мнѣние да дамъ по избора, това не може да се обяснява съ никакви мои лични отношения къмъ избрания или къмъ пропадналия кандидатъ. Г. Стоимена Сарафовъ познавамъ отъ тукъ, като другаръ между насъ известно време прѣзъ миналата година; г. Кознички съмъ видѣлъ горѣ отъ галерията прѣзъ 1907 г.; минавайки прѣзъ София, отбихъ се тукъ, видѣхъ го отъ галерията, като прѣдседателствуваше на това мѣсто. Толкова познавамъ г. Сарафова, толкова познавамъ и г. Кознички. Ако, г. г. прѣдставители, изкаже известно мнѣние, неудобно за когото и да е, това по никой начинъ не може да се обясни и не бива да се обясни

съ нѣкакви лични отношения спрѣмо тогавъ или оногавъ.

Какво трѣбва да стане съ избора на г. Сарафова? Има известна контестация, подписана отъ г. Кознички, въ която се твърди за редъ закононарушения, посочва се, че десетки чиновници отъ други околии сж отишли въ Босилеградския край въ разни секции и упражнявали влияние върху хода на избора. Вѣрно ли е това? Не може да го отрече и самиятъ министъръ, че е вѣрно. Отишли, казва той, но вие още не сте посочили въ какво се е упражнило това тѣхно влияние. Е добръ, не ще много умъ да се разбере, че тѣхното присѣствие само е влияло. Азъ не искамъ да кажа, че то е влияло на болшинството, но не можете да отречете, че въ една, коя и да е, околия могатъ да се намѣрятъ известни лица, на които присѣствието, агитацията на десетки чиновници, мѣстни и отъ други околии, може да повлияе. Организитъ на властѣта иматъ десетки, стотини срѣдства да упражнятъ своето влияние и ако тѣ, наистина, сж били 60 до 70 души прѣснати, не, разбира се, като пилци, а като ястрѣби изъ околията — тѣхното влияние не може да бѣде безъ значение за изхода на избора. Вчера г. Кжневъ правѣше такава смѣтка: 600 гласа, каза той, е разликата; можете ли вие да допуснете, че влиянието на властѣта тамъ ще бѣде таквозъ, щото да склонятъ 600 избиратели на една страна. Ами, че не е потрѣбно да склонятъ 600, и ще видите това отъ слѣдната смѣтка. Ако раздѣлимъ тѣзи 600 гласа на двѣ половини, по 300 къмъ всѣка страна, и ако отъ тѣзи 600 гласа на г. Сарафова вземемъ само 301 и ги прѣхвърлимъ къмъ другата страна, болшинството ще има другия кандидатъ. Тѣй щото, не трѣбва да смѣтаме, че 600 гласа сж потрѣбни и на другата страна, за да изпадне въ меншество избраниятъ кандидатъ, а трѣбва да смѣтнемъ, че ако отъ 600 гласа само 301 се дължатъ на нѣкакво си административно-полицейско влияние или на влиянието на финансовитъ органи тамъ, пакъ сполуката минава на друга страна. Е добръ, въ Босилеградската околия могатъ ли да се намѣрятъ 300 избиратели, които да се повлияятъ отъ 60 до 70 души агенти на властѣта, малки и голѣми, прѣснати изъ околията, или не могатъ? Колкото и да цѣнимъ съзнанието на българския избирателъ, всинца трѣбва да признаемъ, че могатъ да се намѣрятъ малкъ или голѣмъ брой — поне такъв малкъ брой 200—300 души — такива избиратели. Ние нѣмаме едни вѣзни, съ които да прѣтеглимъ туй влияние, нѣмаме вѣзни да прѣтегляме какво ще бѣде влиянието на единъ окръженъ управителъ, на единъ околийски началникъ или на единъ финансовъ агентъ, когато се прѣснатъ по разни села; то може да бѣде въ нѣкой случай малко, а въ нѣкой случай може да бѣде и твърдѣ голѣмо. Ето защо, за да не смѣтаме единъ изборъ опороченъ — и по-раншитъ Народни събрания и нашето Народно събрание сж си казали думата по тия въпроси, тѣ сж казали: малко ли е, голѣмо ли е участието на чиновницитъ, на държавнитъ служители въ избора, ние го не шемъ; нека тѣ си стоятъ въ това време всѣки на мѣстото, нека се грижатъ въ други врѣмена за нуждитъ и болкитъ на населението, нека въ други врѣмена ги проучватъ, а не да се разтичатъ по околията, когато дойдатъ избори, когато го заболи правителството и иска да спечели изборитъ. Нека държавнитъ служители въ това време, когато народътъ — има да се занимава самъ съ своитѣ болки, да стоятъ на страна. 364 дена тѣ могатъ да се занимаватъ съ народнитъ болки, а единъ денъ нека да оставятъ този народъ на спокойствие да се занимава самъ, безъ тѣхнитъ усилия, съ неговитѣ болки. Тѣй искаше стариятъ законодатель, така искаше стариятъ законъ, тѣй иска и новиятъ, това трѣбва да искате и вие г. г. демократи. Може-би вашитѣ окръжни управители, може-

би вашитѣ околиийски началници сѣ не знамѣ какви хора — учители, професори, не знаа какви — но, каквито и да сѣ, тѣ сѣ органи на властѣта, законѣтѣ ги не иска въ секциитѣ, а ги иска въ канцелариитѣ и тѣ трѣбва да бѣдатъ въ канцелариитѣ си тоя день. Тѣхното присѣствие изъ секциитѣ е опорочило избора. Тамъ е имало такъвъ сонмъ държавни служители, прѣснати по агитация, за друго тѣ не сѣ могли да отидатъ въ Босилеградската околия. Тѣ не сѣ отишли тамъ да се поразходатъ, тѣ не сѣ отишли на нѣкакви бани, или да се полюбуватъ на тамошната гориста природа. Г. Мушановъ каза: „Отидоха хората да видятъ“. Да-ли нѣмаше какво друго да видятъ, ами отидоха да видятъ босилеградския изборъ, като-че-ли не сѣ видѣли изборъ. Не може да се обясни тѣй присѣствието на чиновницитѣ въ тази или онази околия. Тѣ сѣ пратени тамка, и като сѣ отишли, не сѣ отишли да се любуватъ, а да влияятъ по-всебѣз-можни начини, за да изкаратъ правителствения кан-дидатъ. Присѣствието на подобни държавни слу-жители въ този или онзи край, въ тая или оная секция, изпратени несъмнѣно съ агитационна цѣль, опорочава избора и не можемъ освѣнъ да искаме, ако не неговото касиране за това, поне неговото анке-тирване, да дадемъ възможностъ на тия хора, които се оплакватъ — може-би тѣ въ заявлението си да не сѣ искали да покажатъ подробности — прѣдъ сѣди-лищата да кажатъ, какво правѣха тѣзи чиновници, въ какво се състоеше тѣхната разходка прѣзъ мѣ-сецъ юлий въ изборния день въ Босилеградската околия.

Азъ, прочее, намирамъ присѣствието на толкова чиновници изъ разнитѣ секции въ Босилеградска околия за присѣствие, което несъмнѣно е упраж-нило голѣмо влияние върху изхода на избора. То опорочава избора и ако не може да ни даде доста-тъчно основание само поради туй да го касираме, ние имаме всичкото основание да поискаме провѣр-ката на тѣзи факти, да поискаме анкетирването на избора.

Говори се много, г. г. народни прѣдставители, върху чл. 124 отъ избирателния законъ — какъ трѣбва да се разбира той. Г. Бабаджановъ направи едно различие на този членъ, къмъ което се присѣдини и г. Кжневъ. Тѣ казаха: „Когато тѣжи-тельтъ даде заявление на прокурора относително неправилностъта на избора, само него дѣлопроизвод-ство е длъженъ прокурорѣтъ да изпрати; ако тѣжи-тельтъ се е оплаквалъ само противъ нарушителитѣ, то прокурорѣтъ не е длъженъ и ние нѣмаме право да поискаме дѣлото да видимъ до какъвъ изходъ е дошло слѣдствието“. Азъ не мога да възприема това разбиране на чл. 124. То ми се вижда много прѣси-лено, да не кажа много адвокатско. Че каква цѣль може да има единъ кандидатъ, който ще даде едно заявление на прокурора и вие можете ли да дѣлите тѣзи двѣ нѣща? Кой е този, който ще отиде да ги дѣли? Този ли, който дава заявлението ще ги дѣли, или прокурорѣтъ ще ги дѣли? Ами че когато се по-сочватъ въ едно заявление до прокурора извѣстни нередовности, когато се посочватъ лица, които сѣ вършили забранени отъ закона дѣйствия, само по себе си се разбира, че лицето, което подава заявле-нието, не може да иска само едно нѣщо, а то ще иска всѣкога двѣ нѣща, особено когато това заявле-ние се подава отъ кандидатъ. Немъ вие искате г. Коз-нички, или кой и да бѣде, който дава заявление до прокурора, да каже: „Дадохъ туй заявление само да се накажатъ виновнитѣ, а пъкъ за избора не пре-тендирамъ“? Немъ Вие, г. Кжневъ, Вие, г. Бабаджа-новъ, като пропаднали кандидати не, а като избира-тели, когато ще подадете такова заявление до про-курора, ще искате, щото това заявление да има само такъвъ резултатъ — да тури виновнитѣ въ дупката, а не и да смѣкне отъ депутатското мѣсто незаконно

избрания? Това не може да иска никой кандидатъ, никой избирателъ, който цѣни себе си, който, же-лаейки прѣдставителскитѣ мѣста да се заематъ отъ сѣщинскитѣ избраници на народа, се интересува дотамъ, щото да отиде да подава заявление до про-курора. Ние не можемъ да дѣлиме тѣзи нѣща. Тѣ не могатъ да се дѣлятъ нито въ цѣлѣта си, нито въ своето слѣдствие. Когато прокурорѣтъ получи едно заявление, съ което се оплакватъ противъ пра-вилностъта на избора и се сочатъ тѣзи факти, които сега сочи г. Кознички, коя е обязаностъта на про-курора? Немъ вие мислите, че прокурорѣтъ ще по-гледне заявлението и ще каже: „Туй заявление се отнася само до нередовностъта на избора, тукъ се сочатъ работи за нѣкакви закононарушения, ама из-борѣтъ се прѣтупа въ камарата, той мина, сега да изпращамъ книжата да се разглеждатъ, то ще бѣде късно“. Ще отиде ли дотамъ прокурорѣтъ? Азъ не съмъ адвокатъ, наистина, но мисля, че единъ про-куроръ, когато въ едно заявление, макаръ подадено по поводъ на единъ изборъ, му се посочватъ такива закононарушения и закононарушителитѣ, нѣма да се спре само, за да се занимава съ тази работа, че се касае тя само до избора, че камарата се е произ-песела, и неговата работа се свършва, но той ще отиде по-нататъкъ и ще иска прѣслѣдването на за-кононарушителитѣ. Азъ разбирамъ, прочее, че нито лицата, които подаватъ заявлението, нито прокуро-рѣтъ могатъ да различаватъ тази работа на двѣ, та да се подава на прокурора едно заявление, въ което да сочишъ закононарушителитѣ и да искашъ да ги накаже, а въ друго да искашъ да се занимава съ правилностъта на избора. Тогава трѣбва да се обра-зуватъ двѣ дѣла за една и сѣща работа. Очевидно е, че такава дѣла е невъзможна. И чл. 124 не я допуша. Тамъ е казано, че това не лишава избирателитѣ, когато даватъ заявлението си до Народното събра-ние, отъ правото да подаватъ „заявленията“ си на-право до прокурора. „Заявленията“ е турено въ мно-жествено число, защото може да има много избира-тели и могатъ да подаватъ не едно, а много зая-вления. Но въ какво ще се съдърѣжа туй заявление, да-ли ще се иска само едното или само другото, това разграничение го нѣма, това разграничение го из-ключва самото естество на работата, и такова едно разграничение ние не можеме да правимъ, ами трѣбва да допуснемъ, че, има ли подадено до прокурора заявление, по каквото и да бѣде то, по правилностъта на избора или само да се иска наказанието на един или други, прокурорѣтъ е длъженъ въ единия и другия случай да изпрати слѣдственото дѣло свое-врѣменно въ камарата. Той трѣбва да го изпрати прѣди още камарата да е взела да засѣдава или най-късно прѣди да се е разгледалъ изборѣтъ. Така азъ разбирамъ чл. 124. И ако гледаме този членъ, про-курорѣтъ бѣше длъженъ непрѣмнѣно да изпрати слѣдственото дѣло, не да ни изпрати една теле-грама, единъ хаберъ, ами да ни изпрати цѣлото производство. Тѣй пише чл. 124: (Чете) „... е длъ-женъ веднага да нареди слѣдствие по тѣхното съ-държание, резултата отъ което, заедно съ цѣлото производство, изпраща до откриване на близката сесия до прѣдседателя на Народното събрание.“ Само съ една телеграма, само съ единъ рапортъ до кама-рата не може да се свърши тази работа, а потрѣбно е цѣлото производство. И ако прокурорѣтъ не се е сѣтилъ да го изпрати, ние имаме всичкото право и всичката законна длъжностъ да го поискаме.

Обаче, като разбирамъ така чл. 124 отъ избира-телния законъ, азъ ще отида по-нататъкъ и казвамъ, че макаръ и чл. 124 отъ избирателния законъ да за-дължаваше прокурора, да задължаваше и насъ да имаме тукъ сега производственото дѣло, пакъ това дѣло не бива да бѣде въ камарата и нѣма защо ние да отлагаме, нѣма защо ние да чакаме изпращането на това дѣло, и добръ е направилъ прокурорѣтъ, че

не го е изпратилъ, и добръ ще сторимъ ние да не го искаме. Защо? Защото прокурорътъ не бѣше длъженъ да изпрати дѣлото и защото ние нѣмаме право да се спираме и да искаме това дѣло. А защо всичко това? Всичко това затуй, защото ние напуста се силаваме, г. г. народни прѣдставители, на чл. 124 отъ закона. Споредъ мене, ние трѣбва да го разбираме и прилагаме така въ други избори. За избора на г. Сарафова не можемъ да прилагаме чл. 124, т. е. не можемъ да прилагаме новия законъ, и напуста си губимъ врѣмето да дебатирате по чл. 124, защото по избора на г. Сарафова е въ сила не новиятъ, а стариятъ избирателенъ законъ. Моето мнѣние е такава.

М. Ничовъ: Не сте правъ.

Д. Драгиевъ: Тукъ има много юристи, тѣ могатъ да ме поправятъ, ако азъ бъркамъ; но азъ ще си изкажа мнѣнието. И не претендирамъ моитѣ мнѣния да бъдатъ безпогрѣшни, г. Ничовъ. Вие ще си кажете думата.

М. Ничовъ: Не сте правъ.

Д. Драгиевъ: Изборитѣ станаха прѣзъ юлий — на-ли нѣмамъ грѣшка?

Министъръ Х. Слаевковъ: Така.

Д. Драгиевъ: А пъкъ избирателниятъ законъ, който съдържа въпросния чл. 124, въ своя чл. 188 казва така: (Чете) „Настоящиятъ законъ“ — този, който съдържа чл. 124 — „влиза въ сила отъ дѣния на публикуването му въ „Държавенъ вѣстникъ“, но избори по него ще ставатъ само отъ 1 августъ 1910 г. нататъкъ“. Значи, изборитѣ не станаха по този законъ, и утвърдението имъ не може да стане по този законъ. То ще стане по онзи законъ, по който изборитѣ сѣ произведени. Азъ съмъ ималъ случай да чувамъ отъ г. г. адвокати да спорятъ въ процесъ по наследство и да казватъ, че процесътъ ще се води по стария законъ, защото наследството се е открило при този законъ; имаме, наистина, новъ законъ, но това наследство се е открило при стария законъ, слѣдователно, ще се гледа по него.

Т. Васильовъ: Не вѣрвайте адвокатитѣ всѣки пѣтъ. По нѣкой пѣтъ правете и резерва.

Д. Драгиевъ: Не зная, да-ли адвокатитѣ ще се съгласятъ на това — азъ се съгласявамъ — но и когато се съгласятъ, тукъ е мѣстото да ги повѣрваме. Баремъ единъ пѣтъ не трѣбва ли да ги повѣрваме? Ако тѣ разбиратъ работата тѣй, тукъ е мѣстото да ги повѣрваме.

Министъръ Н. Мушановъ: Голѣмъ чиракъ-адвокатъ сте Вие!

Д. Драгиевъ: Така щото, г. г. народни прѣдставители, изборътъ на г. Сарафова е останалъ на XIV-то Народно събрание въ наследство отъ стария законъ — тогава се откри това наследство, тогава стана този изборъ и по него законъ ние имаме да си кажемъ думата. Като гледамъ азъ така на работата, на мнѣние съмъ, че чл. 124, който е въ новия законъ, трѣбва да оставимъ на страна. По него ще дебатирате върху станалитѣ отъ 1 августъ нататъкъ избори. Избора на г. Сарафова ще гледаме по стария законъ, а пъкъ стариятъ законъ не задължаваше прокурора да изпраща тукъ дѣлопроизводството, и затова прокурорътъ не го е изпратилъ. Да, затова не го е изпратилъ, защото той, като добъръ юристъ, незаинтересованъ въ тая работа, знае, по кой законъ е станалъ изборътъ. И ние сега, като си при-

помнимъ тая работа, не бива да го обвиняваме, не бива да се спираме на чл. 124 и да правиме въпросъ за изпращане на дѣлопроизводството.

Правъ бѣше, обаче, г. Манолъ Златановъ да каже, че при други случаи, макаръ и въ стария законъ да нѣмаше този чл. 124, камарата пакъ е поисквала такива слѣдствени дѣла, за да се освѣтли. А-а-а, това е вече друга работа, това е една осветена практика, на която ние можемъ да се подчинимъ, но можемъ и да не се подчинимъ — трѣбва да вземемъ особенъ вотъ, особено рѣшение. Ако намираме, че дѣлото, книгата, съ които разполагаме, не ни даватъ достатъчно освѣтление по избора, и ако мислимъ, че като се изпрати тукъ онуй дѣло, ще бждемъ по-освѣтлени, можемъ да вземемъ специално рѣшение да почакаме и да го поискаме; но то ще бжде не по задължение на закона, а по нашъ вотъ. Та, г. г. народни прѣдставители, ако признаемъ, че не сме достатъчно освѣтлени отъ всички данни, които се намиратъ въ дѣлото, ние ще трѣбва да вземемъ единъ специаленъ вотъ и да поискаме дѣлото да се освѣтимъ добръ, или да пратимъ една анкетна комисия. Ние прѣдоставяме на васъ да изберете едното или другото, ако смѣтате, че трѣбва още нѣкакво освѣтление.

Но и слѣдъ като сме освѣтлени, г. г. народни прѣдставители, азъ мисля, че ние ще трѣбва да вземемъ едно друго рѣшение: ние ще трѣбва да се произнесемъ по единъ другъ въпросъ, прѣди да рѣшимъ въпроса, да-ли анкета да пращаме или дѣлото да изискаме — единъ въпросъ, който прѣдрѣшава тия два въпроса и който ние ще трѣбва да си уяснимъ. Г. Сарафовъ, избраниятъ кандидатъ, има ли качества на избираемъ или не? Защото, ако г. Сарафовъ наистина има качества на избираемъ, наистина има по закона правото да стои въ тая камара, тогазъ, като срѣщаме затруднение, за да го утвърдимъ, въ нѣкакви контестации, които ни говорятъ за закононарушения, ще трѣбва да се освѣтимъ по единъ или по другъ начинъ — чрѣзъ анкета или чрѣзъ изискване на дѣлото; но менъ ми се струва, че прѣди да се занимаемъ съ тѣзи два въпроса, ние можемъ и трѣбва да разрѣшимъ твърдѣ ясно за насъ въпросъ, относително правото на избираемостъ на г. Сарафова.

Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че г. Стоименъ Сарафовъ, достауважаемиятъ избраниятъ втори пѣтъ отъ Босилеградска околия, не притежава качества на избираемъ, и ние и сега ще трѣбва да направимъ онова, което направихме лани — да го касираме. Отъ дѣ черпя азъ това си основание? Отъ слѣднитѣ съображения. Прѣди всичко, отъ чл. чл. 47 и 49 на избирателния законъ, които въ новия законъ сѣ почти същитѣ, както бѣха и въ стария, сѣ малки измѣнения. Вчера чухъ г. Тома Васильовъ да говори, че миналата година въ проекта за измѣненията, които г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи ни прѣдстави, имало казано и за техническитѣ директори на прѣдприятията. Истина е, че имаше такава нѣщо, но въ комисията — каза той — това се отхвърли; отхвърли се, защото — доколкото той си спомня — камарата съ това искала да допусне тукъ и техническитѣ директори, да могатъ да бъдатъ избираеми и тѣ. Е добръ, безъ да отивамъ да хвърлямъ нѣкакво подозрѣние относително добрата паметъ на г. Васильова, помжчихъ се и азъ да си спомня — той знае, че и азъ бѣхъ въ тая комисия, присѣтствувахъ при дебатирането на въпроса — помжчихъ се и азъ да поровя въ моята паметъ, като какъ бѣха тия работи. И азъ намирамъ друго нѣщо. Азъ нѣма да кажа, че азъ съмъ правиятъ, пъкъ той е кривиятъ; но азъ въ своята паметъ намирамъ друго нѣщо. Ние много мислихме върху този членъ, да-ли да останатъ тия работи или да не останатъ, па турихме думитѣ „прѣко участие“, и азъ мисля,

че употребихме тия думи не за да отворимъ врата на Народното събрание за хора, занимающа длъжността, която занимава почитения г. Сарафовъ въ прѣдприятието, но за да ги затворимъ, и употребихме този изразъ за по-голяма краткостъ. Това стои въ моята паметъ. Азъ не твърдя, казвамъ, че непрѣмънно така е било, но не мога да възприема, че точно е това, което сега г. Тома Васильовъ намира въ своята паметъ. И понеже ние, които сме били членове въ една и съща комисия, въ моята паметъ намирамъ такова едно възпоминание по тази работа, а Вие намирате противното, азъ мисля, че не бива да се ослабяме нито на моята паметъ, нито на вашата, защото и двамата мислиме, че помнимъ добръ, а трѣбва да оставимъ паметитѣ настрана и да видимъ какво казва законътъ.

Х. Дограмаджиевъ: Г. Драгиевъ! Тукъ, въ Събра- нието, г. Такевъ, като министъръ на вътрѣшнитѣ работи тогава, оттегли тази своя алинея — въ Събра- нието я оттегли. А Вие какво сте рѣшили въ коми- сията, не значи нищо.

Д. Драгиевъ: Какво е оттеглилъ г. Такевъ или другъ, азъ не зная.

Х. Дограмаджиевъ: Вземете дневницитѣ отъ ми- налата година по разискванията на този законъ.

Д. Драгиевъ: Ние въ камарата всички имаме право да оттегляме и разтегляме — не само г. Та- кевъ има това право, а имамъ го и азъ, имате го и вие — та не може оттеглянето на тогава или онोगо- ва да бѣде мѣрдавно; мѣрдавно е онова, което дава вотътъ на Народното събрание.

Н. Мирски: Нѣмаме право да разтегляме. (Смѣхъ въ малцинството)

Д. Драгиевъ: Нѣмаме право, г. Мирски, но го правимъ по нѣкой пътъ.

Както виждате, отъ два дена насамъ бая разтег- лихмѣ чл. 124. Та да оставимъ настрана кой какво мнѣние е ималъ въ комисията, кой какво може да си припомни оттогава или отъ засѣданието на Народно- ното събрание, а да видимъ какво ни казва законътъ. Е добръ, г. г. народни прѣдставители, законътъ не само въ своя чл. 47, ами и въ своя чл. 49 е противъ избора на г. Сарафова. Азъ казахъ, че не държа на новия законъ, а трѣбва да имаме въ съображение стария законъ; но въ тия членове, на които азъ ще се спирамъ, нѣма особена разлика и въ двата закона. Разликата между стария и новия текстъ на чл. 47 е само, че единиятъ нѣма думата „прѣко“, а другиятъ има, а чл. 49, на който азъ ще се позова, е свършено еднакъвъ съ чл. 49 отъ стария законъ. Какво ни говори стариятъ законъ? „Лицата, които иматъ договоръ съ държавата за разни до- ставки на правителството, или сж прѣдприели нѣкои държавни работи.“ По този чл. 47 алинея първа ние миналата година смѣтахме, че г. Сарафовъ, избра- никътъ на Босилеградската околия, нѣма право да бѣде прѣдставителъ въ тази ограда, защото го смѣ- тахме участникъ въ държавна работа, въ държавни прѣдприятия. Сега само сж прибавили една дума: „прѣко участие“. Е добръ, има ли нѣкакво измѣ- нение въ положението на г. Сарафова между ми- налата и тази година? Миналата година, макаръ и да не се говореше въ стария законъ за участие, ние все поради нѣкакво участие, касирахме г. Сарафова. Немъ го касирахме, защото е ималъ тогава косвено участие, пъкъ сега да го утвърдимъ, защото има прѣко участие? Миналата година ние смѣтахме, че г. Сарафовъ е ималъ прѣко участие въ това прѣд- приятие. И сега въ новия законъ не сме направили нищо друго, освѣнъ онуй, което разбирахме мина-

лата година; казали сме го по-изрично. Зарадъ прѣ- кото участие го касирахме миналата година. Прѣкото участие забранява и сегашниятъ новъ законъ, и стариятъ законъ; и по тазгодишното законоположение и по ланшното тълкуване на стария законъ ние не допуснахме г. Сарафова, именно защото го смѣтахме, че взема прѣко участие.

Х. Дограмаджиевъ: Въ печалби.

Д. Драгиевъ: За г. Сарафова миналата година, доколкото си спомнямъ азъ, па изповѣдахъ това и други лица, установи се, че той е ималъ онуй прѣко участие, за което загатва г. Дограмаджиевъ. Той с ималъ миналата година това прѣко участие въ пе- чалбата.

Х. Дограмаджиевъ: Съ що се доказва?

Д. Драгиевъ: Сега имаме ли ние противно дока- зателство?

Х. Дограмаджиевъ: Имамѣ го.

Д. Драгиевъ: Че той нѣма такова прѣко участие, ние доказателства нѣмаме. Г. Теодоровъ вчера, като говори, каза: „За мене е достатъчно една декларация на г. Сарафова, че той нѣма прѣко участие, че той нѣма дѣлъ отъ печалбата; може да бѣде 1%, може да бѣде 2%“. За г. Теодорова може да бѣде доста- тъчна тази декларация, за нѣкои пъкъ тази декла- рация се явява недостатъчна, ами искатъ да има нѣкакво си удостоверение или прѣписъ отъ кон- тракта, или въобще единъ документъ, завѣренъ по нотариаленъ редъ, който да установи, че наистина избраникътъ, който и да билъ той, нѣма прѣко уча- стие въ това прѣдприятие. Да ме прости г. Сарафовъ, че мене не може да задоволи нито единото, нито дру- гото; нито една устна декларация, нито даже една нотариална писмена декларация. Азъ отивамъ по- нататъкъ и казвамъ: когато разрѣшаваме този въ- просъ — не искамъ да хвърля никакво подозрѣние върху декларацията, върху честната дума на г. Са- рафова — г. г. прѣдставители, ние трѣбва да знаемъ, че го разрѣшаваме единъжъ завинаги, че ние уста- новяваме единъ принципъ. Ако днеска достопочте- ниятъ г. Сарафовъ стои начело на едно държавно прѣдприятие и неговата дума, неговата устна де- кларация тукъ може да бѣде достатъчна гаранция и за г. Теодорова, и за всички насъ, тя може да бѣде достатъчна гаранция и за мене; но създадемъ ли прецедентъ, оставимъ ли на една устна декларация, или на едно спогодително писмо между прѣдприя- тието и техническия директоръ да дойдатъ тукъ да кажатъ: „Нашата работа не е тъй, както я мислите; тя е еди-какъ“, и да ни дадатъ едно такова удосто- вѣрение, съгласете се, че ако г. Сарафовъ е честенъ човѣкъ — неподозирамъ ни най-малко неговото име, неговата честъ; далечъ отъ мене тая мисль; нека прощава, не искамъ да го оскърбявамъ.

Х. Дограмаджиевъ: Защо не го вѣрвате тогава?

Д. Драгиевъ: Вѣрвамъ го, но когато разрѣшимъ тѣй въпроса за г. Сарафова, ние го разрѣшаваме тѣй и за всѣки другъ български гражданинъ, а ще се съгласите, че всичкитѣ български граждани, всички български инженери може да не сж като г. Сара- фова. Въ това прѣдприятие може да има достопо- четни хора, като г. Рача Петровъ; но ще се съгла- сите вие, че всички хора въ тая страна може да не сж толкова честни, колкото г. Петровъ, и ще ви прѣд- ставятъ утрѣ нѣкакъвъ шмекерийски документъ отъ сѣда, съ който да ви заблудятъ, и подъ булото на прѣдставители да вкараме въ тази ограда защитни- цитѣ на държавнитѣ прѣдприятия за милиони. Азъ

ви питамъ: вие можете ли да турите тукъ за народенъ прѣдставителъ единъ чиновникъ, който взема 100—200 л. заплатата? Вие държите смѣтка за не зная какви интереси. Единъ стражаръ нѣма да го турите за народенъ прѣдставителъ, единъ учителъ нѣма да го турите за народенъ прѣдставителъ.

Министъръ Н. Мушановъ: Защото е чиновникъ.

Д. Драгиевъ: Да, защото е чиновникъ, защото намираме, че държавнитѣ интереси ще се накърнятъ въ нѣщо.

Министъръ Н. Мушановъ: Много малко разбирате тия работи.

Д. Драгиевъ: Прави сте, г. Мушановъ, г. министре на вътрѣшнитѣ работи, но ще се съгласите, че длъжността, която заема г. Сарафовъ, е длъжностъ, която не е безъ значение за прѣдприятието, че вие всички тукъ изповѣдахте, па и г. Стоименъ Сарафовъ, избранный кандидатъ, нѣма да го откаже, че той е душата на прѣдприятието. Е добръ, ако вие пуснете душата на прѣдприятието въ камарата, азъ се чудя защо да не пуснете и плътъта?

Х. Дограмаджиевъ: Ами милионитѣ въ чии джебове ще отидатъ?

Д. Драгиевъ: Пуснете баремъ и плътъта.

Х. Дограмаджиевъ: Печалбитѣ на милионитѣ кждѣ ще отидатъ?

Д. Драгиевъ: Моля, азъ не зная кждѣ ще отидатъ.

Х. Дограмаджиевъ: Душата ли ще вземе тѣхъ?

Д. Драгиевъ: Недѣйте се заема да знаете кждѣ ще отидатъ. Нито азъ го зная, нито вие ще го знаете; ще го знаятъ други хора; душата и плътъта знаятъ тая работа; ние отстрана нѣма да ги знаемъ.

Т. Теодоровъ: Може да има и загуби.

Д. Драгиевъ: Може да има загуба даже. Азъ отивамъ дори дотамъ, г. г. народни прѣдставители, та да не гледамъ да-ли е имало даже директоръ на техническото прѣдприятие, да-ли е имало даже процентъ отъ прѣдприятието; може да има той и само една заплата; но въ моятъ очи той заема една длъжностъ, която е несъвмѣстима съ прѣдставителския мандатъ. Азъ ще ви прочета чл. 49 отъ избирателния законъ.

Х. Дограмаджиевъ: Той нѣма приложение въ случая.

Д. Драгиевъ: Моля, тѣзи алинеи, които ще ви прочета, сж еднакви и въ стария законъ, и въ новия законъ.

Х. Дограмаджиевъ: Това се отнася до онѣзи, които иматъ вече мандатъ утвърденъ, но сж го изгубили.

Д. Драгиевъ: Толкозъ по-добръ, че ми го наумявате, г. Дограмаджиевъ. Вие искате да ми кажете, че не бивало да касираме г. Сарафова. Но вие ми казвате друго: вие ми казвате, че и да бѣше утвърденъ, ние трѣбваше да го касираме.

Х. Дограмаджиевъ: Не по чл. 49.

Д. Драгиевъ: Туй е, което азъ искамъ да Ви кажа. По чл. 47 и отъ стария законъ, и отъ новия законъ

ние трѣбваше да го касираме, а по чл. 49 на стария и новия законъ ние трѣбва да го касираме и слѣдъ като сме го утвърдили.

Х. Дограмаджиевъ: Не; не разбирате закона.

Д. Драгиевъ: Не разбирамъ, ама сѣ разбирамъ малко.

Министъръ Мушановъ: Малко, да.

Д. Драгиевъ: Кой знае, може много да не разбирамъ. Тази работа е толкова проста, че и просто-смъртнитѣ като насъ могатъ да я разбератъ.

Г. г. народни прѣдставители! Азъ искамъ да обърна вашето сериозно внимание на слѣднитѣ двѣ алинеи отъ чл. 49: (Чете) „Лицата, които прѣзъ врѣмето на своя мандатъ биха поели върху си каквито и да било държавни доставки или прѣдприятия, или биха взели прѣко участие въ тѣхъ“. Тукъ не се говори за печалби; тукъ се касае само да взематъ прѣко участие въ тѣхъ. Послѣ, алинея втора: (Чете) „Лицата, които биха взели участие въ нѣкое държавно прѣдприятие, което подлежи на одобрение отъ Народното събрание.

Х. Дограмаджиевъ: Значи, ако докажете, че слѣдъ 11 юлий г. Сарафовъ е взелъ дѣйствиелно участие въ едно прѣдприятие, имате право. Кждѣ Ви сж доказателствата?

Д. Драгиевъ: Неговата длъжностъ е това доказателство.

Нѣкои отъ земледѣлската група: (Къмъ г. Дограмаджиева) Тогава, защо го касирахме миналата година?

Х. Дограмаджиевъ: Азъ Ви казвамъ, че не разбирате закона, и като не го разбирате, оставете.

Д. Драгиевъ: Моля не се горещете, г. Дограмаджиевъ. Оставете горещенето на по-младитѣ.

Чл. 49 алинея втора казва: (Чете) „Лицата, които биха взели участие въ нѣкое прѣдприятие, което подлежи на одобрение отъ Народното събрание“. Е добръ, г. Сарафовъ ни каза още лани, че той има дѣлъ отъ печалбитѣ. Защо ги имаме лани? Защото едно милионно прѣдприятие, на което той е технически директоръ, не може да излѣзе на добъръ край, когато душата на прѣдприятието е далечъ отъ плътъта, когато е далечъ отъ материалнитѣ облаги, които има да гони това прѣдприятие. Самото естество на работата изисква, налага, техническиятъ директоръ на едно такова многомиллионно прѣдприятие да не е една душа, която стои извънъ плътъта, а да бѣде душа въ плътъта — да има дѣлъ отъ материалнитѣ облаги. Това го налага естеството на работата и вие съ никакви закони нѣма да накарате хората, които съставляватъ плътъта на прѣдприятието, да не даватъ дѣлъ отъ материалнитѣ облаги на душата на това прѣдприятие. Азъ вѣрвамъ, че и г. Сарафовъ има извѣстенъ процентъ, има дѣлъ отъ печалбитѣ, па вѣрвамъ, че всѣки на негово мѣсто би ги ималъ, защото ще му ги дадатъ и да не ги ще; ще му ги пратятъ тѣй, както ги пратиха на г. Данаилова. (Смѣхъ) Той не ги ще, ама хората ще му ги пратятъ — хичъ нѣма да види какъ ще му ги турятъ на масата. Защо да адвокатствуваме, защо да философствуваме? Тѣзи работи сж прости и ясни като бѣлъ день. И г. Сарафовъ, па, може-би, и другъ да бѣде на негово мѣсто не ще ги, ама дордѣ се избере и дордѣ се утвърди — не говоря за г. Сарафова, а за други; но слѣдъ като се утвърди изборътъ ще каже: дайте ги, ние минахме моста, и ще му ги дадатъ. Ние нѣ-

маме гаранция, че нѣма да ги поиска; па и да не ги поиска, ще му ги дадатъ, защото работата му ги дава. И душата слуша плътъта, но и плътъта слуша душата.

Х. Дограмаджиевъ: (Нѣщо възражая)

Д. Драгиевъ: Моля, г. прѣседателю, кажете, на г. Дограмаджиева да не ме прѣкъсва. (Смѣхъ)

Х. Дограмаджиевъ: Г. Драгиевъ! Ако слѣдъ утвърдението на избора се установи, че е вземалъ участие въ печалбитъ, по чл. 49 ще го касираме.

Д. Драгиевъ: Ама всички нѣма да направятъ като г. Данаилова — да кажатъ, че взематъ печалби.

Х. Дограмаджиевъ: Тогава ще можете да говорите за чл. 49, а не сега.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Дограмаджиевъ, нѣмате думата.

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! И тогава дажко, когато естеството на длъжността не дава на техническия директоръ по единъ видимъ или невидимъ начинъ полза отъ прѣдприятието, пакъ ние не можемъ да приемемъ техническия директоръ, на когото и да е прѣдприятието, за членъ на българския парламентъ, защото това го забранява чл. 49 съ своитѣ алинеи първа и втора, а особено втората, която казва: (Чете) „Лицата, които биха взели участие въ нѣкое прѣдприятие, което подлежи на одобрение отъ Народното събрание“. Е добръ, г. Сарафовъ е дуна на едно прѣдприятие, което подлежи на одобрение отъ Народното събрание; то е минало прѣзъ Народното събрание, па може да дойде редъ пакъ да мине. Вие знаете, че се строятъ желѣзници.

Х. Дограмаджиевъ: Ама когато дойде, тогазъ ще го лишимъ отъ мандата.

Д. Драгиевъ: Моля. Да не дочакваме дотогава.

Секретаръ Д. Митовъ: (Нѣщо възражая)

Д. Драгиевъ: Вие сега секретарствуватъ тамъ. Моля, г. прѣседателю, изпълнете си длъжността.

Г. г. народни прѣдставители! Това прѣдприятие, въ което г. Сарафовъ има видна роль, не само че е минало прѣзъ камарата, ами може да мине още нѣколко пѣти. Утрѣ прѣдприятието може да поиска да му се продължи срокътъ, както сѣ искали и други прѣдприятия; утрѣ може да се яви друго недоразумѣние между него и българската държава. А това прѣдприятие не е книжовно прѣдприятие. То не е етическо дружество; то е едно дружество, което гони материални облаги и което дружество може да бѣде такова и отъ двама-трима. На всѣки случай, това прѣдприятие ще търпи своя технически директоръ, билъ Сарафовъ или който и да е, само дотогава, докогато то е гарантирано, че той съ своята дѣятелность, съ своитѣ постѣпки на всѣко мѣсто и на всѣко врѣме ще отстоява неговитѣ интереси и ще му докарва облаги — само дотогава ще го държи за душа на прѣдприятието. Щомъ се убѣди то, че това важно лице въ прѣдприятието е прѣстанало да се грижи за интереситѣ на това прѣдприятие, ще се съгласите, че то нѣма вече да го държи, ами ще си намѣри другъ технически директоръ.

Намирамъ, прочее, че г. Стоименъ Сарафовъ, при тази важна длъжность, която той заема въ това прѣдприятие, па и който и да е на негово мѣсто — не говоря лично за г. Сарафова — не може да бѣде народенъ прѣдставителъ. Азъ смѣтамъ, г. г. народни прѣдставители, тая длъжность, дори и безъ участие

въ печалбитѣ, за много важна и самото лице, което я заема, много ангажирано съ своитѣ способности и съ своя умъ, за да може да изкара прѣдприятието съ добъръ успѣхъ. И то не може нито за минута да прѣнебрѣгне интереситѣ на това прѣдприятие. Г. Сарафовъ днесъ е натоваренъ съ интереситѣ на прѣдприятието Мездра—Враца—Видинъ, а босилеградскитѣ избиратели, за които г. Рангелъ Яневъ има такова лошо мнѣние — тѣ пакъ го натоварили и съ държавнитѣ интереси. Тамъ е работата сега, че има тукъ стѣлкновение на интереси. Г. Стоименъ Сарафовъ може да бѣде онзи човѣкъ, може да бѣде онзи нравственъ герой, онзи голѣмъ патриотъ, който, като седи тамка, може да изпълнява толкова брѣмена. Ние сме съ двѣ брѣмена и пакъ нѣкой я убръква, а пакъ той има два дълга. Той има дългъ като душа на прѣдприятието да брани неговитѣ интереси на всѣко врѣме и на всѣко мѣсто: той се е ангажиралъ, той е далъ своята честна дума. Босилеградскитѣ избиратели го натоварили съ другъ единъ дългъ: да брани държавнитѣ интереси. Двѣ брѣмена, еднакво тежки, и тукъ милиони, и тамъ милиони. И г. Сарафовъ, ако излѣзе неувердимъ отъ жбциитѣ на тѣзи милиони, утвърдимъ ли го, ще се намѣрятъ хора съ други съвѣсти, не такива нравствени герои. Нравственитѣ герои сѣ малко по свѣта, особено сѣ малко тѣ въ нашата бѣдна България. Ние и въ това отношение сме бѣдни; ще се намѣрятъ други по-дребни характери, които, поставени между жбциитѣ на милионитѣ, поставени въ стѣлкновение на интереситѣ на това милионно прѣдприятие съ интереситѣ на държавата, не се знае на кѣдъ ще отидатъ; или може единъ пѣтъ да отидатъ на една страна, а може-би, другъ пѣтъ, баремъ за хатѣръ, да отидатъ и на другата страна. А тукъ трѣбва да стоятъ само ония, които нито единъ пѣтъ не биха измѣнили на своя прѣдставителски дългъ, които не биха били съблазнявани и които не биха били поставяни въ това изкушение.

Г. г. народни прѣдставители! Между васъ има мнозина адвокати. Азъ, наистина, не познавамъ всичкитѣ закони на страната.

Т. Теодоровъ: Оставете тѣзи адвокати.

Д. Драгиевъ: До адвокатитѣ опрѣ работата. Азъ не искамъ да направя упрекъ на тѣхъ. Азъ искамъ да се позова на едно нѣщо, което има свръзка съ адвокатчината.

Х. Дограмаджиевъ: Г. Драгиевъ! Вземамъ актъ отъ Васъ, че не разбирате нашитѣ закони.

Д. Драгиевъ: Азъ не зная всички наши закони и мисля, че и г. Дограмаджиевъ не ги знае, макаръ да има всѣки пѣтъ работа съ тѣхъ. Ако г. Дограмаджиевъ ги знае, нѣмаше да ги носи въ чантата си. (Смѣхъ). Нѣкой отъ земледѣлската група ржкоплѣскалъ! Недѣй мисли, че ги знаешъ Богъ знае колко! И ти ги знаешъ колкото мене, па и азъ имамъ разумъ да разбира какво пише тоя ваджия.

Х. Дограмаджиевъ: Ние имаме власть да ги носимъ.

Д. Драгиевъ: Законитѣ не сѣ писани само за адвокатитѣ.

Х. Дограмаджиевъ: Азъ Ви казвамъ, че законътъ е такъвъ, и ако не Ви го покажа, нѣма да ме повѣрвате.

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Г. Драгиевъ! Говорете на Събранието и разисквайте по избора, който е на дневенъ редъ.

Д. Драгиев: Г. г. народни прѣдставители! Вие знаете, че законътъ за адвокатитѣ — затуй, г. Теодоровъ, споменавамъ за адвокатитѣ — не позволява на единъ адвокатъ да бѣде такъвъ на двѣтъ страни; даже има наказание за това. Е добръ, вие искате да направите г. Сарафова адвокатъ на двѣ страни. Много искате отъ него. Той и да ви даде това, всички на негово мѣсто не биха могли да го дадатъ.

Азъ ще се позова и на другъ единъ законъ, за лицата. Що отида по-нататъкъ и ще обърна вашето внимание, за да видите, доколко законодателтъ държи на становището, че материалнитѣ облаги могатъ да съблазнятъ човѣка, и доколко при разрѣшенето на този въпросъ е гледалъ да измъкне съблазняемитѣ на страна.

Х. Дограмаджиевъ: (Нѣщо възразява)

Д. Драгиевъ: Моля Ви, г. Дограмаджиевъ, удостоете ме съ Вашето просвѣтено внимание.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля г. Драгиева да не се обръща къмъ г. Дограмаджиева, а да говори на Събранието.

Д. Драгиевъ: Чл. 66 отъ закона за лицата говори за размѣритѣ на родителската властъ по отношение имотитѣ на дѣцата. Знаете ли какво казва третата алинея на този членъ? Тя казва слѣдното: (Чете) „Ако има стѣлкновение въ интереси между дѣцата, които се намиратъ подъ същата родителска властъ, или между тѣхъ и бащата, на дѣцата се назначава особенъ попечителъ.“

Х. Дограмаджиевъ: Открихте Америка!

Д. Драгиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Г. Дограмаджиевъ се чуди защо цитирамъ това нѣщо. Да му кажа защо го привеждамъ. Законодателтъ отдава такава голѣмо значение на материалнитѣ съблазни, че дори отива да измѣсти прѣживѣлия родител тамъ, дѣто неговитѣ материални интереси могатъ да бѣдатъ въ стѣлкновение съ материалнитѣ интереси — на кого? На държавата ли, на окръга ли, на околията ли, на съседитѣ ли? Не, измѣства го и тамъ, дѣто неговитѣ материални интереси бѣдатъ въ стѣлкновение съ интереситѣ на неговитѣ дѣца — на ония, на които той е родител, които сж плътъ отъ неговата плътъ, които сж кръвъ отъ неговата кръвъ, за които никой не може да откаже, че той най-много милѣе, отколкото всички на свѣта. И тамъ законодателтъ държи смѣтка за изкушенията и казва: „Ти си баща, ти си майка; единиятъ отъ васъ е изгубенъ; остава нѣкакво наследство, нѣкакъвъ имотъ; макаръ да си родител на тѣзи дѣца, тукъ има имотъ, тукъ има облага, вѣрвамъ на твоята привързаностъ къмъ твоитѣ дѣца, ама стой настрана, защото ти си човѣкъ, защото ти може да се съблазнишъ; дѣцата въ тая работа ще иматъ особенъ попечителъ.“

Длъжността технически директоръ на едно много-миллионно прѣдприятие е една длъжностъ много отговорна, много цѣнна за вървежа, за добрия изходъ на прѣдприятието. Тя е сжбодна. Техническиятъ директоръ е най-мощниятъ прѣдставителъ на материалнитѣ интереси на прѣдприятието. А пъкъ депутатътъ е прѣдставителъ на интереситѣ на страната. Тѣзи два интереса въ стѣлкновение ли сж, камарата, която отстранява баща и майка при подобно стѣлкновение, длъжна е да отстрани и прѣдставителя, който се ангажира да служи Богу и мамону.

Н. Ноцевъ: Тукъ се говори за изборъ, а не за баща и майка.

Д. Драгиевъ: Г. Дограмаджиевъ одеѣ ми викаше: „Кажѣ нѣщо отъ евангелието.“ Да Ви кажа, г. До-

грамаджиевъ. Евангелието казва: „Не можешъ да служишъ Богу и мамону; никой не може да служи на двама господари, защото единия ще възлюби, а другия ще възненавиди.“ Азъ мисля, че г. Сарафовъ може да възлюби народнитѣ интереси; но щомъ създадемъ такъвъ прецедентъ, ще се намѣрятъ други, които да възлюбятъ интереситѣ на прѣдприятието, и до какво положение ще изпаднемъ ние? Всичкитѣ тѣзи, които иматъ важна доставка, важно прѣдприятие съ държавата, ще се наредятъ ей-тукъ. (Сочи депутатскитѣ банки)

Х. Дограмаджиевъ: Но Вашата прѣдпосилка не е доказана.

Д. Драгиевъ: Ето защо, г. г. народни прѣдставители, азъ по чиста съвѣстъ, безъ да имамъ нѣщо противъ личността на почтения г. Сарафовъ, ще гласувамъ за касирането на този изборъ, и мисля, че и вие ще трѣбва да гласувате така — вие сте длъжни да гласувате за касирането му.

Министъръ Н. Мушановъ: Г. Вѣлчо Георгиевъ вчера говорѣше за анкета.

В. Георгиевъ: Само по производството на избора.

Д. Драгиевъ: Азъ ще ви докажа това съ двѣ думи. Изборътъ на г. Сарафова стана при стария законъ, . . .

М. Ничовъ: Не е вѣрно.

Д. Драгиевъ: . . . и разглеждането трѣбва да стане по стария законъ. Положението на г. Сарафова е старото положение; законоположението е сжщото; обстоятелствата на работата сж сжщитѣ; вие имате лани едно рѣшение по този въпросъ — трѣбва да бѣдете послѣдователни и да вземете сжщото рѣшение и сега. Миналата година при това сжщото законоположение, при това сжщото положение на нѣщата, ние гласувахме, заедно съ васъ, за касирането на избора; вие сега, ако искате, отметнете се. Ваша работа е.

Х. Дограмаджиевъ: Ние не сме папи непогрѣшими, като васъ.

В. Георгиевъ: Значи, вие грѣшите.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Давамъ 10 минути отидхъ.

(Слѣдъ отидхъ)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: (Звъни) Засѣданието продължава.

Има думата г. д-ръ Иванъ Дрѣнковъ.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Отъ страна на прѣждеговорившиятъ се направиха доста силни заявления въ смисълъ, че престижътъ на камарата изисквалъ да се касира изборътъ на г. Сарафова, за да не бѣде обвинена камарата въ непослѣдователностъ. Нека ми бѣде позволено да не сподѣля този възгледъ и да изкажа своето лично мнѣние въ смисълъ, че престижътъ на камарата, може-би, сега ще бѣде възстановенъ, или се отдава възможностъ да се възстанови той, като се вземе едно по-правилно рѣшение, отколкото онова, което ние взехме миналата година. А безспорно е, че престижътъ на камарата е доста много ангажиранъ въ този изборъ, като единъ сждия, каквато функция изпълнява камарата при провѣрката на депутатскитѣ избори.

Съсѣмъ не сподѣямъ и мнѣнието на г. Сидерова, че не трѣбвало даже да се разисква по този изборъ, защото миналата година сме го били вече касирали, та това трѣбвало да направимъ и сега — не трѣбвало камарата да се поврѣща по този въпросъ. Г. Сидеровъ би билъ правъ, ако ние миналата година, слѣдъ като бѣхме се произнесли по този изборъ, повдигнѣхме въпроса за неговата правилностъ или неправилностъ наново и вземѣхме съсѣмъ ново, обратно рѣшение. Но сега обстоятелствата сѣ съсѣмъ други, защото имаме новъ изборъ, по който камарата трѣбва да се произнесе, и не само че имаме новъ изборъ, но и още друго: че той е произведенъ не при сѣщитѣ обстоятелства, при които бѣ произведенъ миналата година изборътъ на г. Сарафова.

Два въпроса се повдигатъ въ свръзка съ утвърждаването или не избора на г. Сарафова. Първиятъ въпросъ е този: произведенъ ли е този изборъ правилно и редовно, а вториятъ въпросъ е: и да се приеме, че този изборъ е произведенъ правилно и редовно, може ли да се утвърди той, прѣдъ видъ на обстоятелството, че г. Сарафовъ не притежавалъ качествата на избираемъ. Оспорва се правилността и редовността на избора; твърди се тоже, че камарата не разполагала съ нужнитѣ данни, съ достатъчно данни, за да може спокойно и добросъвестно да се произнесе по въпроса, да ли този изборъ е произведенъ правилно и редовно, и заради туй се иска анкета. Отъ една страна се иска парламентарна анкета, т. е. камарата, по поводъ подадената контестация отъ г. Кознички, да назначи изъ своята срѣда анкетири, които да проверятъ правилността на избора, а отъ друга страна иска се камарата да спре произнасянето си по този изборъ докато ѝ бждатъ прѣдставени даннитѣ, които се намиратъ при Кюстендилския прокуроръ; или нѣщо повече: да се чака докато Кюстендилскиятъ окръженъ сждъ се произнесе съ опрѣдѣление по заключението на прокурора. И тѣзи искания се базиратъ на чл. 124 отъ избирателния законъ. Нека ми бжде позволено, г. г. народни прѣдставители, да заявя, че твърдѣ погрѣшно се схваща смисълътъ на споменатия членъ. Споредъ неговата алинея втора на всѣки единъ заинтересованъ отъ избора, на всѣки единъ гласоподавателъ се дава правото, възъ отъ контестацията, която той може да подаде до Народното събрание или до изборното бюро, да подаде тази контестация и направо до паркета, направо до прокурора, но сѣ пакъ въ онзи срокъ, който е прѣдвиденъ въ първата алинея на чл. 124. Тази контестация, която се подава до прокурора, не може да има смисълъ, не може да гони цѣльта да се наказватъ провинитѣ лица, ако има такива, при произвеждането на избора, а по-скоро ти е контестация, която изисква отъ прокурора да провери правилността и редовността при производството на избора, не съ цѣль да бждатъ наказани нѣкои лица, визирани въ тази контестация, а съ цѣль, да отварянето на Събранието, или до проверката на изборитѣ, прокурорътъ да събере нужнитѣ данни, да произведе едно слѣдствие, за да може да улесни Събранието въ своето правилно произнасяне. А че това е тѣй, а че подобни контестации се подаватъ не съ цѣль да се иска углавното наказание нѣкому, това се вижда отъ обстоятелството, че прокурорътъ, слѣдъ като се произведе нужното слѣдствие, не е длъженъ да внесе съ нѣкакво заключение или съ нѣкаквъ обвинителенъ актъ дѣлото въ окръжния сждъ, а е длъженъ да го прѣпрати въ Събранието, за да рѣши то съсѣмъ самостоятелно, при наличността на събранитѣ данни, тѣй или иначе. Въ случая, питамъ се азъ, г. г. народни прѣдставители, каква контестация, какво оплакване ние имаме до прокурора на Кюстендилския окръженъ сждъ? Има едно заявление отъ г. Кознички, който иска да бждатъ подведени подъ углавно слѣдствие извѣстни лица, които, споредъ него, сѣ били провинили при

производството на избора. Иска, значи, независимо отъ това, да ли изборътъ ще бжде утвърденъ или не, тия лица да бждатъ наказани, да бждатъ осждени, като провинили се при производството на избора. Иска наказанието имъ, значи, не по чл. 124 отъ избирателния законъ, а по чл. 182 отъ сѣщия законъ, въ който изрично се казва, че всѣко наказуемо нарушение на избирателния законъ се наказва, независимо отъ обстоятелството, че изборътъ е утвърденъ или касиранъ. Тѣй че, въ случая г. Кознички се явява като единъ частенъ тжжителъ. Тукъ имаме едно углавно дѣло, което ще слѣдва своя пжтъ, но което нито прокурорътъ, нито окръжниятъ сждъ сѣ длъжни да ни го изпращатъ, нито пъкъ Събранието е длъжно да изиска прѣпращането му тукъ, да го имаме на ржка, когато ще се произнасяме по правилността или не на избора. Въ случая ние нѣмаме една подадена контестация прѣдъ прокурора на окръжния сждъ, имаме едно заявление за прѣслѣждане на провинени лица. Въ туй отношение азъ, макаръ и моето заключение да е сжщо такова, каквото бѣ и заключението на г. Кжнева, въ случая не съмъ съгласенъ съ него, какво че прокурорътъ може да нареди да се произведе слѣдствие по подобна контестация само тогазъ, когато въ контестацията се лансиратъ прѣстѣпни факти. Той има за цѣль да провери по поводъ на подобна контестация, правилно ли е произведенъ изборътъ или не, допуснати ли сѣ нередовности или не и да прѣпрати събранитѣ данни въ Събранието. Но това може да стане само дотогава, докогато Събранието се отвори и дотогазъ, докогато то е длъжно да се занимае съ произнасянето си по проверката на избора. Тѣй че, въ случая не сподѣямъ мнѣнието на г. Теодора Теодоровъ, какво че Събранието не можело да се произнесе по този изборъ, прѣди да има на ржка слѣдственото дѣло и прѣди сждътъ да се е произнесълъ съ опрѣдѣление по заключението на прокурора.

К. Мирски: Може, но нѣма да постѣпи коректно.

Д-ръ И. Дрѣнковъ: Не е необходимо нужно, затуй, защото въ края на крайщата, по смисъла на чл. 125, Народното събрание е единствениятъ сждия за правилността и дѣйствителността на избора, защото въ края на крайщата, даже и да се установѣше, че тия лица сѣ дѣйствително виновни, че тѣ дѣйствително сѣ извършили прѣстѣпление, пакъ съ това Събранието не е обвързано, не е длъжно да касира избора, понеже заключението на прокурора е било такова или онакова. Събранието, въ зависимостъ отъ всички други данни, които се намиратъ къмъ дѣлото, не рѣши, правилно ли е произведенъ изборътъ или не, слѣдва ли да бжде утвърденъ или не. Тѣй че, въ случая не е необходимо нужно да се чака произнасянето на окръжния сждъ. То ще бжде единъ много лошъ прецедентъ, който може да създаде много неприятности въ бждше при проверката на изборитѣ. Види се, засега или досега избирателитѣ не сѣ знаели за това право, което новиятъ законъ имъ прѣдоставя: да се потжжватъ прѣдъ прокурора, да подаватъ тамъ направо контестациитѣ си, които трѣбва да бждатъ проверени отъ прокурора до откритието на Събранието. Но когато това стане ясно за избирателитѣ, което ще бжде при бждшитѣ избори, азъ съмъ убѣденъ, че всички основателни контестации ще бждатъ подавани направо до прокуроритѣ, и тѣ ще трѣбва да проверятъ, доколкуто тѣ сѣ основателни или не. И ако ние създадемъ сега прецедентъ да чакаме произнасянето на окръжнитѣ сдилища, можете да си прѣдставите, въ какво положение би се поставила камарата?

К. Мирски: Не да чакаме, а събраниятъ материялъ да дойде тукъ.

Д-ръ И. Дрънковъ: Въ положение въобще да не може да извърши провѣрка на изборитѣ — една отъ първитѣ работи, която трѣбва да бѣде извършена, когато Събранието се конституира.

Г. г. народни прѣдставители! Отъ дѣ Събранието знае, че дѣйствително г. Кознички е билъ подаль едно заявление, съ което да иска прѣслѣдването на извѣстни лица, които сж се провинили при произвеждането на избора? Самата комисия е изискала това, но тя можеше да не направи това, ние нѣмахме да знаемъ нищо за това заявление, и щѣхме да се произнесемъ при другитѣ данни, които сжществуватъ къмъ дѣлото, безъ да знаемъ какво става съ углавното прѣслѣждане противъ лицата, които г. Кознички обвинява, че сж се провинили при произвеждането на избора. Тѣй че, комисията въ всѣки случай е постѣпила много добросвѣстно, за да може да дойде до едно по-правилно заключение, доколко може да се дава вѣра на фактитѣ, изложени въ контестацията на г. Кознички, подадена не до прокурора, а до Събранието, доколко, казвамъ, може да имъ се дава вѣра и, за да се уясни по този въпросъ, комисията е поискала да знае, какво става съ слѣдственото дѣло, съ углавното дѣло, заведено отъ него въ Кюстендиль. И какво се оказа? Оказа се, че прокурорътъ е внесълъ дѣлото съ заключение то да бѣде прѣкратено. Комисията не е била длѣжна да направи това, но, при наличността на събранитѣ отъ нея данни, стана още по-ясно, че обвиненията, които г. Кознички лансира въ своята контестація до Народното събрание, не сж основателни затуй, защото въ смѣтитѣ нѣща той обвинява държавнитѣ служители въ заявлението си, подадено до прокурора. Отъ това азъ ида до заключение, че не е необходимо нужно, а ще бѣде лошъ прецедентъ да се чака произнасянето на окръжния сждъ, и друго, че при наличността на заключението отъ прокурора, ние трѣбва да дойдемъ до убѣждението, че фактитѣ, които г. Кознички лансира въ своята контестація, сж неоснователни, и като така, нѣма нужда отъ никакви анкети, а има всички данни, по които ние можемъ да се произнесемъ, че изборътъ е правилно и редовно произведенъ.

Остава тогава, г. г. народни прѣдставители, вториятъ въпросъ. Твърди се, че г. Сарафовъ не притежавалъ качеството на избираемъ по чл. 47 отъ избирателния законъ затуй, защото е билъ технически директоръ въ прѣдприятието по постройката на желѣзнопѣтната линия Мездра-Враца и затуй, че той е билъ вземалъ участие въ печалбитѣ, които това прѣдприятие щѣло да даде. Менѣ ми бѣше много странно, г. г. народни прѣдставители, да чуя отъ адвокати, отъ юристи да се смѣсва положението на г. Сарафова като служащъ въ самото дружество съ положението му на съдружникъ, съ положението му на акционеръ въ това прѣдприятие. Трѣбва да се прави основна разлика между единъ технически директоръ на едно подобно прѣдприятие, на едно подобно акционерно дружество — прѣдполагамъ, че е такава — и директоръ на акционерно дружество и самия управляющъ това дружество. Като технически директоръ, г. Сарафовъ нѣма правото да прѣдставлява никакъ дѣ дружеството, той не може абсолютно въ никакво отношение да го обврзва, той не взема абсолютно никакво участие въ управлението, въ администрирането на акционерното дружество. Той е едно длѣжностно лице, което не се избира отъ акционернитѣ общи събрания, не се избира отъ акционеритѣ, ако щете, ами се избира — ако прѣдприятието е акционерно; прѣдполагамъ, че е такава — отъ управителния съвѣтъ. Г. Сарафовъ не е директоръ, той не е и акционеръ на дружеството, и даже да е такъвъ, акционеритѣ на подобни прѣдприятия не се считатъ за съдружници, каквито сж член-свѣтъ на събирателнитѣ и другитѣ търговски

дружества. Всѣки може да бѣде акционеръ въ едно дадено акционерно дружество, и единъ чиновникъ даже. Акционеритѣ не се считатъ за търговци, и ние нѣмаме право даже да диримъ, да-ли г. Сарафовъ е акционеръ или не въ това дружество, той не влиза въ управителния съвѣтъ на това дружество.

А. Димитровъ: Той дирижира милиони.

Д-ръ И. Дрънковъ: Моля Ви се, споредъ Вашето понятие. — Г. Сарафовъ е едно длѣжностно лице и както ни се заяви отъ г. Цола Мисловъ, докладчика на комисията, едно длѣжностно лице, което получава една установена заплата, едно длѣжностно лице, което се е отказало отъ участието си въ каквито да било печалби или тантиени . . .

А. Димитровъ: Отъ тѣхъ не се е отказалъ.

Д-ръ И. Дрънковъ: . . . въ това прѣдприятие, съ цѣлъ да не подвадне подъ наредбитѣ на чл. 47 отъ избирателния законъ. Какво искате повече? Искане се да се прѣдставятъ доказателства, че г. Сарафовъ не е билъ съдружникъ, не е билъ акционеръ, не получавалъ нѣкакви си тантиени. За насъ трѣбва да бѣде достатъчно, г. Сарафовъ да ни заяви, че той не е съдружникъ въ прѣдприятието и че той не взема участие въ никакви печалби и въ никакви тантиени. Ние сме длѣжни да възприемемъ това за вѣрно. Оня, който иска да установява противното, длѣженъ е самъ да потърси, длѣженъ е самъ да събере своитѣ данни.

А. Димитровъ: Провѣрочната комисия трѣбваше да събере свѣдѣния.

Д-ръ И. Дрънковъ: Тѣй че, г. Сарафовъ въ случая е само едно длѣжностно лице, и като такава, не е заинтересовано прѣко въ печалбитѣ на дружеството. Той се плаща за своя трудъ, безразлично отъ това, да-ли дружеството ще има печалби или не. А щомъ е така, самъ г. Теодоръ Теодоровъ не отрича, че въ случая не може, освѣтъ да се признае, че г. Сарафовъ има качества на избираемъ. Ще зависи, значи, и отъ обясненията, които ще ни даде самъ г. Сарафовъ, да-ли дѣйствително той участвува прѣко въ печалбитѣ на дружеството. Ако тия заявления бждатъ въ смисълъ, че нѣма прѣко участие въ тия печалби, не можемъ да постѣпимъ друго-яче, освѣтъ да утвърдимъ този изборъ.

Това е моето мнѣние. Виждамъ, г. г. народни прѣдставители, че доста натегната е вече атмосферата, говориха повече отъ 20 души и азъ не бихъ вземалъ думата да приповтарямъ излишни работи, . . .

А. Димитровъ: Ако не бихте имали желание да прѣкратите дебатитѣ.

М. Златановъ: Само за да прѣкратитѣ дебатитѣ, затуй вземахте думата.

Д-ръ И. Дрънковъ: . . . ако не бѣха записани слѣдъ мене още 10 души.

М. Златановъ: То не е Ваша работа.

Г. Гроздановъ: Негово прабо е.

Д-ръ И. Дрънковъ: Моя работа е. Изслушайте моето мнѣние, моля Ви се. Вие говорихте три пѣти. Та прѣдъ видъ на това, че считамъ въпроса достатъчно уясненъ и че нѣма защо да се подлагатъ на изпитание повече и по-дълго свѣститѣ на народнитѣ прѣдставители, азъ прѣдлагамъ . . .

А. Димитровъ: Само Вашата свѣсть е подложена на изпитание.

Д-ръ И. Дрънковъ: Споредъ Вашето разбирано. Въ всеки случай азъ имамъ куража да заявя това. — ... слѣдъ като изслушахме и обясненията на заинтересования народенъ прѣдставителъ г. Сарафовъ, да се прѣкратятъ дебатитѣ.

М. Златановъ: Въ всеки случай, не правите добро. (Глъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля, пазете тишина, за да се разберемъ. Има прѣдложение, направено отъ г. Дрънкова, да се прѣкратятъ дебатитѣ. Говорили сж досега 18 души.

Отъ мнозинството: Охо-о-о!

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля опия г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни съ прѣдложението на г. Дрънкова, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събранието приема.

Има думата г. Иванъ Хаджиевъ, като членъ отъ една парламентарна група, която не се е изказала, а е записанъ.

Обаждаъ се: Нѣма го.

Г. Гроздановъ: Стига бе, не искаме да слушаме вече! (Глъчка)

Прѣседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата г. министъръ Славейковъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Моля, г-да, азъ ще бжда най-краткиятъ отъ всички. Дълга извѣстни лични обяснения по поводъ извѣстни подмѣтания отъ извѣстни хора.

Г. Стамболийски и г. Вълчо Георгиевъ нѣмаха куража тукъ да кажатъ туй, което мои лични неприятели, хора, на които азъ съмъ възпрѣпятствувалъ тѣй или иначе да спечелятъ доверието въ Босилградската околия, хвърлятъ за моя смѣтка: една гнусна, една отвратителна, една подла клевета. Г. Стамболийски и г. Вълчо Георгиевъ не посмѣяха да я кажатъ тукъ, а само я подмѣтнаха. Тя е, че за да поддържамъ кандидатурата на г. Стоимена Сарафовъ, азъ съмъ получилъ отъ него 30.000 л. (Очудване)

Н. Мирски: 3.000 л. казаха.

Министъръ Х. Славейковъ: Нѣкои казваха 3.000 л., а имаше нѣкои, които казваха 30.000 л. Достатъчно е нѣкой да каже и 2.000 л. — безразлично е това за въпроса.

Н. Кжневъ: И едното, и другото е мерзостъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Да. — Тѣзи свѣдѣния сж черпани отъ подмѣтанията на самичкия Кознички и отъ подмѣтанията на моя личенъ неприятелъ, бившъ нашъ съпартизанинъ, д-ръ Иванъ Димитровъ, който не можеше вече да седи въ нашата организация, слѣдъ като направи редъ глупости, за които бѣше изключенъ отъ нея и се помъжи да отиде къмъ земледѣлцитѣ, обаче, тѣ знаейки много добръ неговата стойностъ, съ отвращение отхвърлиха неговото искане да се вмѣкне въ тѣхнитѣ редове.

В. Георгиевъ: Нито го познавамъ кой е.

Министъръ Х. Славейковъ: Имайки за него такова мнѣние, тѣ възприематъ неговата клевета, за да могатъ лично да ме оскърбятъ тукъ, безъ да понасятъ ни най-малкия намекъ за работи, въ които нѣкои отъ тѣхъ сж компрометирани въ миналото си.

Г. Стамболийски, като направи туй подмѣтане, за да може да го подкрѣпи и за да може да изкара, тѣй да се каже, повечко доводи за туй свое подмѣтане, казва: „Каква може да бжде причината, по която г. Славейковъ е сѣ пакъ агитиралъ за г. Стоимена Сарафовъ, въпрѣки рѣшението на централното бюро на демократическата партия да не бжде избранъ г. Сарафовъ? Да-ли има такова рѣшение на централното бюро на партията или не, то е въпросъ чисто партиентъ, нашъ, той не засѣга абсолютно въ нищо г. Стамболийски и неговата група, обаче азъ дължа да заявя, че централното бюро на нашата партия не е поставило никаква кандидатура въ Босилградската околия.

М. Златановъ: Никаква.

Министъръ Х. Славейковъ: Да. Никаква, г. Златановъ.

А. Димитровъ: Защото имаше разцѣпление.

Министъръ Х. Славейковъ: Тѣзи сж личнитѣ обяснения по инцидента ми съ г. Стамболийски, който бѣше толкова прѣдизвикателенъ, щото ме накара дори и азъ да прибѣгна къмъ едно оскърбление спрѣмо него, за което съжалявамъ.

Имаше и друго едно подмѣтане на г. Вълча Георгиевъ, относително въпроса за процеса ми съ Ивана Димитровъ, по поводъ на тази клевета. Г. Вълчо Георгиевъ, съ устата на Ивана Димитровъ, ви каза слѣдното: „Г. Славейковъ на 22 септемврий, когато се е било назначило за разглеждане туй дѣло, е подалъ заявление въ съда и е искалъ да не се гледа то, за да се отнеме възможността на г. Ивана Димитровъ да докаже, че въ този изборъ е имало, отъ една страна, подкупъ отъ страна на г. Сарафова, а отъ друга страна — насилие въ избора“. Дѣлото е мое; зная го по-добръ отъ г. Стамболийски; абсолютно никакви доказателства по туй дѣло, било въ едното, било въ другото отношение г. Иванъ Димитровъ не е прѣдставилъ. То се гледа еднѣжъ и се отложи за единъ свидѣтель. Какво да установи тоя свидѣтель? Да установи, че нѣкои отъ депутатитѣ, чини ми се, че единъ земледѣлецъ, билъ казалъ една подобна клевета и Иванъ Димитровъ я възприелъ. Азъ мисля, че поставихъ много коректно, когато поискахъ да се отложи дѣлото, подъ прѣлогъ, да отнема възможността на злия езикъ, на клеветата, че азъ, съ туй положение, което заемамъ днесъ спрѣмо самия съдъ, не ще дамъ една пълна свобода на същия да се произнесе по единъ въпросъ за честъ между мене и г. Димитрова. Не еднократно ние слушаме тукъ, най-вече отъ редоветѣ на земледѣлската партия, да се иска отстранението на висши чиновници, които биха могли да повлияятъ за изхода на извѣстни процеси. А сега, когато азъ, напротивъ, искамъ да избѣгна възможността на клеветата и дори на едно стѣснение ако не по отношение на съда, то по отношение на прокурора, спрѣмо когото, по силата на самия законъ, азъ заемамъ едно по-висше мѣсто и бихъ стѣснилъ поне него въ свършено свободното изказване на неговото мнѣние по нашия споръ, когато азъ направяхъ това, менъ ми се вмѣнява въ вина. Виновенъ ли съмъ или съмъ направилъ единъ актъ на справедливостъ по отношение дори на моя противникъ, оставямъ Народното събрание да рѣши за себе си.

Нѣколко думи още и по самия изборъ. Г. Стамболийски, подмушнатъ отъ г. Александра Димитровъ, нашъ кюстендилецъ, прочете единъ пасажъ отъ една статия, писана отъ мене въ обяснение на извѣстни работи между мене и г. Кознички, и казва: „Вие виждате какво сте правили тукъ, Вие тукъ самички изповѣдвате, че сте отипли и сте казали на тѣзи должноселчани — азъ бѣхъ въ секцията Долно-село —

„Ето, вижте тая кръв, тя не е изсърнала още, тя е пролѣта отъ стамболовиститѣ въ изборитѣ, станали прѣзъ 1903 г.“ — избори, които азъ изгубихъ въ стамболовистеско време само съ 123 гласа, слѣдъ като избиха седемъ души въ с. Долно-село и слѣдъ като арестуваха всичкитѣ ми застъпници и нито единъ отъ тѣхъ не можа да отиде на мѣстото — „Вие, казва, съ това сте направили извѣстно насиліе“. Азъ казахъ, обаче, тамъ, заявявамъ и тукъ, че съ това азъ изгубихъ дълга си къмъ тѣзи избиратели, къмъ които азъ въ течение на 20 години съмъ се обръщалъ въ всичкитѣ избори да ми съдѣйствуватъ и заради мене тѣ сж пострадали, заради мене сж бити, заради мене сж избити, мой нравственъ дългъ бѣше да имъ напомня: недѣйте избира хората, които ви избиха, които ви направиха нещастни, които направиха нещастни сѣмействата ви, дѣцата ви, майкитѣ ви. И ако всѣки единъ отъ избирателитѣ би постѣпилъ по този начинъ, азъ мисля, че ние щѣхме да въздѣйствуваме на властитѣ, които обичатъ да пипатъ и насилватъ, да избѣгватъ тия насилія.

Толкозъ по личнитѣ закачки, които г. Димитровъ и г. Стамболийски отпавиха спрѣмо мене.

По избора ще кажа слѣдното. Ако обрѣхте внимание на лицата, които се визиратъ като чиновници и сж отишли на извѣстни секции, и прѣвоихте избирателнитѣ списѣци, вие щѣхте да бждете поразени отъ слѣдното нѣщо. Г. Тоневъ, управителтъ, е отъ с. Прѣколница и е избирателъ отъ сѣщото село; лѣсничейтъ, който се поменава тамъ, Стойковъ, е отъ с. Гърляно и е избирателъ тоже отъ Прѣколничка секция; каснерътъ на земледѣлската банка, който се визира, е отъ с. Жеравино — Бобешинска община и се числи къмъ сѣщата община; околийскитѣ началникъ е отъ с. Габрешевци, Треклянска избирателна секция; желѣзничарътъ е отъ с. Гюешево, Прѣколничка община. Господата казватъ: „Тѣхното присѣствие тамъ е доказателство, че е имало насиліе“. Не, казвамъ азъ, тѣхното присѣствие тамъ значи, че тѣ съзнаватъ своя дългъ като българи и български граждани и отиватъ да си пуснатъ гласа.

А. Димитровъ: Отишли сж да въздѣйствуватъ на роднинитѣ си и да гласоподаватъ, да не би да имъ свалятъ формата.

Министъръ Х. Славейковъ: Г. Димитровъ, недѣйте ме прѣдизвиква, защото азъ мога да кажа и за Ваша смѣтка нѣщо. Вие сте роденъ въ Кюстендилъ, Вие знаете какво има въ Кюстендилъ и какво мога да кажа.

А. Димитровъ: Кажете.

Министъръ Х. Славейковъ: Недѣйте ме прѣдизвиква, оставете ме, не ме прѣсичайте. Азъ не Ви прѣсичахъ и не осърбихъ никого. — Никой законъ не забранява нито на окръжния управителъ, нито на околийския началникъ, нито на желѣзничаря, нито на лѣсничея, нито на всички тѣзи, които се упоменаватъ тукъ, да отидатъ да си пуснатъ гласа. А-а-а, тогава, щомъ е тѣй, свършено сте неправи да твърдите, че тѣхното присѣствие тамъ е едно насиліе върху избирателитѣ. А на 16-тѣ изборни секции — по разпореждането на самата властъ и за пазене тишината, имаше по двама души стражари — тѣ сж 82 души. Всички тѣзи, които сж били на вратитѣ, тѣ се и визиратъ въ контестацията на г. Кознички, като чиновници агитатори. И затова, когато провѣрва, когато сѣдебниятъ слѣдователъ отива и пита лѣсничея, пита околийския началникъ, пита каснера: „Какво търсятъ тукъ?“, тѣ му казватъ: „Имаме избирателно право, отиваме да си пуснемъ гласа“.

Т. Теодоровъ: Гласоподавали ли сж?

Министъръ Х. Славейковъ: Гласоподавали сж, които иматъ право за това.

А. Краевъ: Иматъ право да гласоподаватъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Най-малко очаквахъ отъ г. Теодора Теодоровъ да се очудва на това, защото азъ мисля, че стремлението на законодателството у насъ въ туй отношение поне е било всѣкога да докара къмъ урнитѣ много повече избиратели, отколкото сж отивали. Отнемането на правото е едно ограничително срдѣство на закона, а онуй, което е направено въ кръга на закона, то е законното. Противъ него може да се клокарствува, може да се говорятъ такива работи, каквито се пишатъ въ контестацията на г. Кознички, но тѣ си оставатъ пакъ незаконни и, слѣдователно, неоснователни оплаквания.

Т. Теодоровъ: Имало е и горски стражари, които нѣматъ право да гласоподаватъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Възможно е да е имало, но не можете да ги накажете, защото въ закона не е казано, че горскиятъ стражаръ не трѣбва да бжде въ селото си, когато тамъ става изборъ. Нему е забранено да агитира, г. Теодоровъ, а да-ли е имало агитация, показва Ви слѣдствието на сѣдебния слѣдователъ и самитѣ книжа по избора.

М. Златановъ: Кждѣ е слѣдственото дѣло?

Министъръ Х. Славейковъ: Моля Ви се, г. Златановъ, недѣйте ме прѣсича.

М. Златановъ: Кждѣ е актътъ на сѣдебната властъ?

Министъръ Х. Славейковъ: Има актъ, който установява поне презумцията на туй, което азъ говоря.

М. Златановъ: Вие сте министъръ на правосъдието, Вашето вѣдомство участвува въ провѣрката, настойте, актътъ на сѣдебната властъ да е тукъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Моля Ви, ако азъ разбирахъ закона тѣй, както се иска на г. Манолъ Златановъ, то е другъ въпросъ.

М. Златановъ: Министъръ на правосъдието сте.

Министъръ Х. Славейковъ: Моля, недѣйте ме прѣдизвиква, г. Манолъ Златановъ. Азъ зная, че съмъ министъръ на правосъдието и зная моитѣ обязанности и длѣжности, а Вие не знаете Вашитѣ като депутатъ.

Че насилія е нѣмало въ избора има единъ поразителенъ фактъ, и не е г. Теодоръ Теодоровъ, който нѣма да го забѣлѣжи и нѣма да го каже. Тамъ се избираше и г. Мавродиевъ, членъ на централното бюро на радославистеката партия, адвокатъ, който е билъ всѣкога кандидатъ въ тази избирателна околия; билъ е и почтениятъ съмишленикъ на г. Теодора Теодоровъ, г. Раденко Николовъ, който е избранъ въ опозиция три пати, човѣкъ, слѣдователно, който знае законитѣ, който е манипулиралъ съ изборитѣ и знае да защитава своитѣ права. Видѣхте ли вие въ дѣлото нѣкоя контестація, подадена отъ тѣхъ, дори и отъ застъпницитѣ на г. Кознички, защото само г. Кознички и кандидатътъ на народната партия сж имали тамъ свои застъпници — видѣхте ли вие едно заявлєние, въ което да се подкрѣпятъ поне отчасти твърдѣнията на г. Кознички? Нѣма ги. Защо ги нѣма? Заради туй, защото насилія не сж съществували, защото тѣзи насилія, които се прѣдполагатъ въ контестацията на г. Кознички, не сж никога съществували, защото тѣ сж една негова из-

мислица, съ която той се стреми да се похвали прѣдъ своитѣ партизани — нѣщо което азъ наврѣмето казахъ — тъй както се стремеше едно врѣме да се прѣдстави прѣдъ голѣмцитѣ на тѣхната партия, че той е най-силниятъ партиенъ човѣкъ и най-силниятъ човѣкъ на партиитѣ, ако искате, въ Кюстендилско, и ги изложи на поругания, като ги излъга, че въ едно събрание въ с. Соголяно той успѣлъ да събере съмишленици на народно-либералната партия около 2 хиляди души, а тѣ бѣха всичко около сто, и тѣзи господа се уловили на вѣдницата: като мислѣха, че само въ една секция има 2 хиляди души и прѣдполагаха, че ще иматъ най-малко 6—10 хиляди души въ цѣлата околия, дойдоха и си отидоха, а какъ си отидоха, вие всички знаете това.

Че насилие е нѣмало и не е могло да има, има и други факти по дѣлото. Фактътъ, че г. Стоименъ Сарафовъ е билъ избранъ въ тази околия лани, и че тогава въ борбата сѣ вземали участие както Раденко Николовъ, кандидатъ на народната партия, тъй сѣщо и г. Кознички. Гласовѣтъ на г. Стоимена Сарафовъ отъ онзи изборъ въ сравнение съ сегашния сѣ много близко — сега е получилъ стотина, ако се не лъжа, или 200 гласа повече, отколкото лани.

Н. Коцевъ: Сега е получилъ 600 гласа повече.

Министъръ Х. Славейковъ: Неговитѣ гласове, казвамъ, ако сѣ повече, това се дължи на по-голѣмо число избиратели, които се явиха на урнитѣ. Лани сѣ гласоподавали 2.294 души, а сега 4.536 души — значи, два пати повече. Г. Сарафовъ могълъ ли е да изгуби довѣрието на сѣщитѣ тѣзи избиратели тамъ? Нѣма причини да го изгуби. Явно е, че избирателитѣ сѣ го посрѣщали пакъ тъй, както го бѣха посрѣщали и лани. Сега има една разлика въ гласовѣтъ.

Ще ми кажете: „Ами какъ нарастнаха гласовѣтъ на г. Кознички? Г. Райгелъ Яневъ ви каза една истина: земледѣлцитѣ миналата година имаха 600 гласа, а тази година пито единъ. Къдѣ отидоха тѣзи гласове? За Сарафова ли? Тогава той щѣше да получи много повече, а пъкъ си държи ланскитѣ гласове. Малкото увеличение и азъ си го обяснявамъ съ това, че земледѣлцитѣ нѣмаха свой кандидатъ. Но понеже тѣ изглеждатъ доста щекотливи къмъ този въпросъ, азъ го отминавамъ и оставамъ всѣки да сѣди за себе си. Липсата на кандидатъ на земледѣлцитѣ е едно поражение за тѣхъ и това, може-би, ги най-много наострува. Било че гласовѣтъ имъ сѣ отишли за г. Кознички или за демократическата партия, тѣхната организация тамъ се разкапва, и тѣ биха желали да унищожатъ всѣки единъ изборъ, за да дадатъ възможностъ на организациитѣ си пакъ да се съживятъ. Туй е второ нѣщо, отъ което заключавамъ, че насилие не е могло да има. Съ това азъ бихъ свършилъ.

Но, г. г. народни прѣдставители, менѣ ми се види странно, че г. Кознички прибѣгва къмъ оплаквания отъ този характеръ, а именно, че чиновници сѣ били агитирали противъ него. Той смѣта това недостойно нито за нашия кандидатъ, нито за народното прѣдставителство, а заради себе си го намира за твърдѣ достойно. Г. Кознички въ Долнолюбатската община, дѣто е получилъ най-много гласове отъ всичкитѣ кандидати, е оставилъ за свой застъпникъ въ бюрото Стою Яначковъ Поповъ, учителъ въ селото. И въ дѣлото ето какво има: (Чете) „Долноподписанитѣ избиратели най-уचितо Ви молимъ да прѣдупрѣдите учителя Стою Я. Поповъ, който е застъпникъ въ избирателното бюро на стамболовиститѣ, да не излиза навнѣнъ, като застъпникъ въ бюрото, а освѣнъ туй и злоупотрѣбва съ избирателното ни право при отваряне на прозорцитѣ“. Г. Кознички назначилъ за свой застъпникъ единъ учителъ, знаейки, като адвокатъ, като бившъ народенъ прѣдставителъ, като бившъ подпрѣдседател на Народното събрание, че

туй е забранено отъ законитѣ, че застъпникътъ е раг excellence агитаторъ на този, когото прѣдставлява въ самото бюро. Той го назначава за такъвъ, а тукъ се оплаква, че единъ учителъ билъ агитиралъ.

А. Краевъ: По тази логика, г. Стоименъ Сарафовъ може да постави за свой застъпникъ окръжния училищенъ инспекторъ.

Министъръ Х. Славейковъ: Туй азъ искамъ да кажа, за да сѣдите за нравствената стойностъ на констестатора, когато той си служи съ прѣстѣпление и обвинява други, че сѣ вършили прѣстѣпление отъ подобенъ же характеръ. И какъ се е изхитрилъ този учителъ Стою Яначковъ Поповъ! Накарва други — понеже той е втрѣ въ бюрото, вижда, че е постигнато едно заявление противъ него — накарва други нѣколко души да дадатъ друго едно заявление, въ което заявяватъ, че учителътъ Стою Я. Поповъ, като застъпникъ и избирателъ, не е агитиралъ помежду тѣхъ.

Г. Гроздановъ: Гузенъ негоненъ бѣга.

Министъръ Х. Славейковъ: А пъкъ тѣзи „прости“ избиратели, които сѣ „прости“ споредъ мнѣнието на г. Драгиева и неговитѣ другари, които не знаели да запазятъ своитѣ права, въ най-затѣнтения край на България, вие виждате какво правятъ — подаватъ заявление. Тѣ знаятъ закона, тѣ подаватъ заявления, когато виждатъ, че извѣстни хора нарушаватъ избирателното имъ право.

Това е то, което можахъ да ви кажа по този изборъ.

Сега още двѣ думи, за да бѣда чистѣ поне прѣдъ г. г. земледѣлцитѣ, които си позволиха да хвърлятъ въ очитѣ ми едно отвратително подмѣтане — защо азъ съмъ агитиралъ или съмъ искалъ г. Сарафовъ да бѣде избранъ и изборътъ му да бѣде утвърденъ? Азъ ще кажа, че 22 години живѣя въ Кюстендилъ, отъ 22 години азъ се познавамъ съ г. Стоимена Сарафовъ и въ течение на туй врѣме азъ съмъ неговъ личенъ приятелъ, а позволете ми да кажа, че сме били и сѣ еднакви политически убѣждения. Г. Сарафовъ прѣди 15 години, ако не се лъжа, бѣше си тѣриръ кандидатурата да се избира като окръженъ съвѣтникъ въ Босилеградската тогава околия. Азъ му съдѣйствувахъ, на основание нашето приятелство и еднаквостта въ политическитѣ ни убѣждения, да бѣде избранъ. Тогава, г. Сарафовъ, поне споредъ приказкитѣ на хората, бѣше единъ обикновенъ смъртенъ кюстендилски гражданинъ, и не разполагаше съ ония материални срѣдства, каквито му се приписватъ днесъ, та не можеше дори да откупи съ пари хора, които да отидатъ да агитиратъ за него. Вънъ отъ това г. Сарафовъ заедно съ мене вземалъ участие въ партийния органъ на демократическата партия, тогазъ дори, когато нашиятъ почтенъ другаръ и политически приятелъ Манолъ Златановъ се числѣше къмъ друга организация, ако не се лъжа.

Обаждатъ се: А-а-а!

Министъръ Х. Славейковъ: Това сѣ тѣ причинитѣ, които сѣ ме карали нѣкога и сега да държа заради него, а именно моето познание съ г. Сарафова, въ лицето на когото виждамъ единъ честенъ, работливъ човѣкъ, способенъ да внесе съ своитѣ знания, съ своето трудолюбие полза на дѣлото, на което азъ и той заедно съ мене сме служили.

Това имахъ да кажа. (Ръкоплѣскане отъ мнозинството)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Има думата избраникътъ отъ втората Кюстендилска избирателна околия, г. Стоименъ Сарафовъ.

С. Сарафовъ: (Отъ трибуната) Г. г. народни прѣдставители! Миналата година, по волята на босилеградскитѣ избиратели, пакъ отъ тази трибуна азъ бѣхъ заставенъ, слѣдъ двудневни разисквания на моя изборъ, да отстоявамъ правата си, които ми бѣха осветени, както отъ избирателитѣ, така и отъ законитѣ на страната. При свършването на защитителната си рѣчь, азъ заявихъ прѣдъ всички ви, че съмъ убѣденъ дълбоко, какво законитѣ на страната и довѣрнето на избирателитѣ ми даваха пълно право да стоя тукъ, между васъ, и че ако дѣйствително вие ме заставите да напусна тази ограда, то това ще бѣде най-малко една грѣшка. Измина се една година врѣме, откогато се разяснявахме, и ето ме пакъ на тая трибуна, заставенъ да отстоявамъ както моитѣ политически права, така и волята на същитѣ онѣзи избиратели, които и миналата година ме бѣха пратили тукъ. Миналата година три дена се разискваше моятъ изборъ, а тази година нѣмаше да стигнатъ, може-би, шестъ дена, ако не бѣше се прѣдложило прѣкращение на дебатитѣ. За мене всичко това е непонятно, защото азъ все си оставамъ съ убѣждението, че законитѣ сж на моя страна и че, когато се касае до качества на единъ избираемъ, никакви съвѣсти не могатъ да се намѣсватъ, а само буквитѣ на закона трѣбва да бѣдатъ изтъкнати.

Н. Кжневъ: Въ духа на закона.

С. Сарафовъ: Азъ си оставамъ съ убѣждението, че, както миналата година, така и тази година, избирателитѣ ми сж прави, като ме облѣкоха съ свойто довѣрие и ме изпратиха наново въ Народното събрание, и за това съмъ длъженъ, покрай моитѣ права, да отстоявамъ и тѣхната воля, изразена въ желанието имъ да ги прѣдставлявамъ въ тази свежена ограда.

По моя изборъ се говори вече три дена миналата година и два дена сега. Миналата година азъ имахъ случай да се изкажа върху всичкитѣ съображения, които ми даваха правото да остана въ Народното събрание. Да ги повтора сега, би било най-малко неумѣстно, нито пъкъ бихъ желалъ да ви измѣчвамъ, заради туй ще се ограничи съ изпълнението на единъ дългъ, що ми се налага въ настоящия слѣчай.

Всички, г. г. народни прѣдставители, имаме вече свое убѣждение по въпроситѣ, да-ли техническиятъ директоръ има връзки съ прѣдприятито или нѣма; да-ли има печалби или нѣма, и да-ли той може да бѣде добросъвестенъ народенъ прѣдставителъ или не може да бѣде, затова азъ нѣма да се мѣча повече да ви отнемамъ или затвърждавамъ това убѣждение, а ще се огранича само съ поясненията на едно обстоятелство, което се е прибавило прѣзъ врѣмето на изтеклата се година, т. е. съ поясненията на едно законодателно дѣйствие на сѣщото народно прѣдставителство, когато инженеръ Сарафовъ не е билъ въ Народното събрание, като съпоставя това законодателство съ рѣшението по моето касиране, рѣшение прѣдшествувало измѣнението на избирателния законъ, и съ рѣшението, което се иска да се вземе днесъ.

Миналата година, слѣдъ моето касиране и слѣдъ всички тѣзи дълги дебати, се изтъкна ясно мисълта, че трѣбва да се тури точка на i-то, че трѣбва въ законодателното положение на страната да се постави едно ясно положение, кой може да бѣде народенъ прѣдставителъ и кой не може да бѣде, като се визираще особено, дали техническиятъ директоръ могатъ да бѣдатъ народни прѣдставители или не. Това законодателно положение не закспѣ да се яви. Въ Народното събрание се внесе единъ законопроектъ, въ който изрично се ограничаваше правото на техническиятъ директоръ въ прѣдприятитя съ държавата да бѣдатъ

народни прѣдставители. Най-мѣродавно то осветление на въпроса въ туй засѣданіе се заключава въ декларацията на г. министра на вътрѣшнитѣ работи, който внесе прѣдложението за измѣнение на чл. 47, и взетото отъ Народното събрание рѣшение, слѣдъ тая декларация на г. министра на вътрѣшнитѣ работи. Азъ ще си позволя да прочета самата тая декларация, като оставя настрана както разискванията, така и казаното отъ компетентнитѣ по тази материя лица, че всѣко ограничение като това, което се иска да бѣде наложено на инженера Сарафовъ, е ограничение противъ конституцията. Азъ оставамъ това настрана и дохождамъ право на декларацията, направена отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи. Г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи въ защита на внесеното отъ него прѣдложение декларира слѣдующето: (Чете) „Но, г. г. прѣдставители! Азъ имамъ още едно друго намѣрение: съ този членъ азъ искамъ вие да се произнесете — и вашето произношение да бѣде прецедентъ за българския парламентъ — какъ разбирате положението на техническия директоръ и юрисконсулта. Защо? Защото, може-би, утрѣ пакъ ще дойде или г. Драгановъ, който заема тази длъжностъ, или другъ нѣкой юрисконсултъ на нѣкое друго дружество; вие трѣбва да се изкажете съ вашия вотъ, рѣзко, ясно, категорично, могатъ ли тѣ да влѣзатъ въ парламента или не могатъ“. Това е една декларация на г. министра на вътрѣшнитѣ работи и азъ я подчертавамъ. Друга: (Чете) „Ето защо, г. г. прѣдставители, ако вие кажете въ чл. 47 на нинѣ дѣйствующия законъ, че юрисконсултитѣ и техническиятъ директоръ могатъ да влѣзатъ въ камарата като народни прѣдставители — а това вие ще го кажете съ негласуването на този параграфъ — азъ пѣма да го зачета за недовѣрие къмъ мене, а онѣзи, които стоятъ вънъ, ще знаятъ, че въ дѣйствителностъ отсега нататъкъ юрисконсултитѣ и техническиятъ директоръ на прѣдприятитя могатъ да бѣдатъ народни прѣдставители“. Ето, г. г. народни прѣдставители, условията, при които е вземано рѣшението на Народното събрание за измѣнението на чл. 47. Въ чл. 47 не се прибави исканото ограничение, но въ протоколитъ на Народното събрание се прибави едно рѣшение, единъ вотъ, който затвори въпроса за каквито и да е разногласия върху темата: може ли техническиятъ директоръ да бѣде народенъ прѣдставителъ или не? Всѣко друго рѣшение на тоя въпросъ би ни дало основание да заключимъ, че когато техническиятъ директоръ сж въ Събранието се взема едно рѣшение, а когато ги нѣма въ Народното събрание се рѣшава друго. При това положение на работитѣ не може да се вини народното прѣдставителство, както се изтъква отъ нѣкои господа, че ако утвърди избора ми, днесъ ще вземе рѣшение, противно на съвѣстта, на закона и на самото народно прѣдставителство. Тоя въпросъ е свършенъ за мене и не подлежи на оспорване.

А. Краевъ: Г. Сарафовъ! Позволете ми да Ви прѣкажа.

Прѣдъ видъ на това, г. г. народни прѣдставители, че азъ не съмъ присѣствувалъ, когато сж ставали тѣзи разисквания въ камарата; прѣдъ видъ на тѣзи осветления, които сега се дадоха, азъ заявявамъ, че оттеглямъ всичкитѣ възражения, които вчера формулирахъ въ рѣчта си относително избираемостта на г. Сарафова, и заявявамъ, че считамъ г. Стоимена Сарафовъ да има качеството на избираемъ за народенъ прѣдставителъ. (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

С. Сарафовъ: Азъ Ви благодаря, г. Краевъ.

Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ това нека се издѣлжа и по втората частъ отъ тоя въпросъ, която нѣкои отъ г. г. ораторитѣ закачиха. Стяпилъ здраво

на монтѣ права, които ми сж осветени отъ закона, нѣма нужда да правя каквато да е декларация относително условията при които служа въ прѣдприятието; но понеже нѣкои господа го искатъ, и понеже го казахъ миналата година, то нѣма защо да го скрия и тая година и, за да бѣда въ изправностъ спрѣмо прибавката на чл. 47, азъ заявявамъ, че нѣмамъ прѣко участие въ печалбитѣ на това прѣдприятие.

Н. Мирски: Туй не е важно.

Д-ръ Н. Наковъ: Не сте ли получили такива? Печалбитѣ могатъ да се получатъ и въ бѣдѣ. Бѣдете кавалеръ да заявите това.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, г. Наковъ!

С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Изглежда, че азъ трѣбва да отговарямъ на закъчки, които, споредъ мене, въ случая си нѣмаха мѣстото, защото тѣ не визиратъ, какво съмъ получилъ, а какво ще получа подиръ 20 години. Г. Наковъ не знае, че когато се служи въ едно подобно дружество и се получаватъ тантиemi, печалби или друго, такива не се получаватъ, когато никой не печели и когато никой не знае, какъвъ ще бѣде краятъ на самото прѣдприятие.

Д-ръ Н. Наковъ: Азъ зная, че може да се получатъ и прѣдварително, безъ да визирамъ Васъ. Дръжте се на постановлението на чл. 47, като кажете: „получавамъ тантиemi“ или „не получавамъ тантиemi — и мога да бѣда народенъ прѣдставителъ“. Уяснете положението си спрѣмо това прѣдприятие.

Прѣдседателствуващъ Н. Гимиджийски: Г. Наковъ! Моля, не прѣкъсвайте.

С. Сарафовъ: Г. г. народни прѣдставители! Да се обяснявамъ още двѣ години на тая тема пакъ нѣма да напрѣдна много. Азъ не мога повече да убѣждавамъ прѣдубѣденитѣ хора.

Когато декларациитѣ сж направени вече, азъ минавамъ на въпроса за загадкитѣ, които се изтъкватъ мимоходомъ прѣзъ врѣме на разискванията по избора ми — ще пристѣпя къмъ констестацията, която г. Кознички е отправилъ до Народното събрание. За нея се изказаха по-вѣщи оратори и направиха своитѣ заключения за редовността или нередовността на избора. На мене остана да се спра само върху една морална работа, една твърдѣ чувствителна работа, която никой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители не знае и която не се поддава на юридически заключения, нито на тълкуванията на законитѣ; за разкриването ѝ прося вашето позволение. Г. Кознички обвинява инженера Сарафовъ, че съ нѣкакви прѣдизборни „машиниции“ е искалъ да изтрѣгне гласовѣтъ на избирателитѣ отъ нѣкои Босилеградски села, които прѣдставлявали крѣпости на съмишленицитѣ на г. Кознички. Да прѣвземамъ съ прѣдизборни машиниции крѣпостъта на г. Кознички никога не съмъ си турялъ за задача и отговарямъ, за това, което съмъ направилъ; обаче, за да знае народното прѣдставителство, каква стойностъ трѣбва да даде на тази констестация, азъ ще изложя слѣдното за най-силната крѣпостъ на г. Кознички.

Босилеградско, г. г. народни прѣдставители, е бѣденъ край. Никой, може-би, не си въобразява, въ каква степенъ е бѣднотията тамъ. За да се изтъкне нищетата, която притиска това нещастно население, не сж достатъчни часовѣтъ, съ които разполага неговиятъ прѣдставителъ при защитата на избора си.

Достатъчно е да се знае, че България нѣма по-нещастенъ кжтъ отъ така нареченото „Крайще“. Слѣдъ това нека пристѣпимъ право на въпроса. Г. Кознички казва: (Чете) „На 7—8 дни прѣди избора пристигна техникъ съ бързо наети работници и почна да побива диреци и прави телеграфъ между с. с. Трекляно и Босилеградъ. Приятелитѣ на г. Сарафова, както и всички власть-имеющи трѣбѣха, че това е дѣло на г. Сарафова и ще се свърши прѣди изборитѣ, ако Треклянската община гласоподава за него. Монтѣ избиратели въ Треклянско сж най-многочислени, затова е трѣбвало такава непотчена агитация“. Това казва г. Кознички.

Миналата година, г. г. народни прѣдставители, азъ бѣхъ избранъ на тази Треклянска община и прѣди още да бѣхте ме касирали, ето какъвъ мемоаръ ми поднесоха първоселянитѣ на Треклянската община, начело на които стои подписътъ на шефа на съмишленицитѣ на г. Кознички.

Н. Коцевъ: Бившъ народенъ прѣдставителъ.

С. Сарафовъ: Да, бившъ народенъ прѣдставителъ. Ето, г-да, чуйте сега тия нѣколко реда и си правете сами заключението. (Чете)

„Мемоаръ отъ първоселянитѣ на Треклянската община, Кюстендилска околия.

„Уважаеми г. Сарафовъ!

„Вие сте нашъ избранъ и прѣдставителъ. Ние Ви избрахме не съ силата на властъта, не и като български партизанинъ, а като човѣкъ съ добро минало и настояще, съ високъ престижъ, като човѣкъ, който ще оправдае довѣрието ни и ще ни помага отъ сърце въ важни моменти отъ обществень характеръ. Въ Васъ нѣмаше вулгарнитѣ обѣщания на българския партизанинъ, кандидатъ за избираемъ, но и отъ насъ нѣмаше повелителень мандатъ“.

Т. Ноевъ: Много майсторски направено.

С. Сарафовъ: Вие, г. г. земледѣлци, най-добрѣ трѣбва да ме чуете. — (Чете) „Вие поискахте отъ насъ не високопретенциозно депутатския мандатъ — ние Ви го дадохме мълчаливо и безъ колѣбанье. Вие не обѣщавате, но и ние не задължаваме.

„Извѣстенъ Ви е, г. Сарафовъ, нашиятъ Босилеградски край. Извѣстно Ви е, че той е останалъ въ всѣко отношение най-назадъ отъ всѣки другъ край на нашето отечество. Защо ли държавната инициатива — къмъ васъ се обръщамъ, г. г. земледѣлци, защото вие най-много държите за тия нѣща — „до-сега се е показвала такава зла мащеха? Ние го отдаваме, първо, на това, че досегашнитѣ наши народни избраници — въ които влизатъ, разбира се, и всички приятели на г. Кознички — „сж се отнасяли нехайно къмъ този край и не сж искали и не сж умѣли, какъ да заинтересоватъ държавната властъ, да се притече тука на помощъ, и второ, на това, че ние сме търпѣли като овце и сме чакали да падне всичко отъ свине като манна, безъ да повдигнемъ колективния си гласъ и да искаме дѣлъ отъ държавнитѣ блага, за съществуването на които и ние плащаме, и ние страдаме. Плащане за запазване на народното здраве, а стоимъ безъ болници, лѣкари и фелдшери и гинемъ като безпомощни животни; плащаме за училища, а тънемъ въ неврѣжество, защото бѣднотията на населението тукъ не позволява да изпращаме дѣцата си на учение по далочни мѣста; плащаме за пѣтища, а сами пѣтуваме по ровища и камѣнаци пѣша и съ коне; съ една рѣчь даваме всичко за повдигане благоденствието и културата на държавата ни, а тя отъ своя страна не ни дава възможностъ да вкусимъ и ние, забравенитѣ простосмъртни, отъ тази култура.

„Ето защо ние, както никога досега, за пръв път рѣшихме да се отнесемъ до нашия избраникъ, къмъ Васъ, и Ви обърнемъ вниманието съ настоящия мемоаръ върху нѣкон скромни отъ първа необходимостъ справедливи искания на нашия край, които, вѣрваме, ще вземете присърце и ще употребите усилия, за да бъдатъ реализирани въ едно, колкото се може, по-кратко време.

„I. Въ общината ни има фелдшерски медицински участъкъ. Отъ три мѣсеци той е безъ фелдшеръ, а ние сме лишени и отъ най-дребната медицинска помощъ. Молимъ Ви, застъпете се, дѣто трѣбва, за да ни се изпрати фелдшеръ за участъка, тъй като настѣпва периодътъ на тежките заболявания тукъ.

„II. Отдалечени сме отъ лѣкарски центрове — отъ Босилеградъ 18 км., отъ Трънъ 40 км., отъ Кюстендилъ 40 км., отъ Калище 25 км. Миналата година, когато се увеличаваха лѣкарските участъци, общинскиятъ съвѣтъ, прѣдъ видъ на много голѣми и належащи нужди, като се ангажирваше съ помѣщенieto, отоплението, освѣтлението и прислугата на лѣкарската амбулатория, съ постановление иска да се отвори такъвъ участъкъ, но просбата му остана неудовлетворена. Ако би имало сериозно застъпничество, вѣрваме, че би разрѣшили с. Трекляно да бѣде центъръ на лѣкарски участъкъ.

„III. Миналата година поискахме да се отвори при тукания горенъ курсъ и II класъ, та да можемъ да допълнимъ и разширимъ първоначалното образование на дѣцата си. Просбата ни остана безъ послѣдствие. Тази година общинскиятъ съвѣтъ поднови искането си съ двѣ постановления до окръжния училищенъ съвѣтъ, но резултатътъ още не ни е извѣстенъ, защото разрѣшението на въпроса е прѣнесено въ Министерството на народното просвѣщение. Молимъ Ви, застъпете се прѣдъ г. министра, за да бѣдемъ удовлетворени“.

А. Краевъ: II пакъ неудовлетворени.

С. Сарафовъ: Азъ ви казахъ, г. г. народни прѣдставители, че този мемоаръ е характеренъ и че въ него ще намѣрятъ отговори онѣзи, които се запитаха загадъчно, защо инженеръ Сарафовъ ходи втори пътъ да се избира и да се излага на критика.

Д. Драгиевъ: Г. Сарафовъ! Подобенъ мемоаръ всѣка околия може да даде на своя избраникъ; даже прѣдварително го даватъ. (Глъчка)

Прѣседателствуващъ Н. Гимиджийски: Моля, г-да, оставете г. Сарафова да говори.

С. Сарафовъ: Сега, послѣдната точка е. (Глъчка) Моля ви се, г-да, три дена миналата година и два сега азъ седѣхъ като сфинксъ закованъ, за да изслушамъ 30 оратори. Нѣмахъ ли и азъ правото на народенъ прѣдставителъ да протестирамъ противъ приказките, които се отправяха по мой адресъ. Азъ ви моля, г-да, да имате търпѣние да се изкажа, защото, като ме прѣсичате, туй ваше поведение показва, че вие нѣмате опая задача, която трѣбва да има единъ народенъ прѣдставителъ въ туй Събрание, но че имате тенденции, които сж вънъ отъ тази задача.

Н. Поповъ: Браво!

Н. Мирски: Продължавайте, продължавайте, г. Сарафовъ.

С. Сарафовъ: (Продължава да чете) „V. Прѣзъ общината ни става съобщението между Босилеградъ—Радомиръ и Трънъ—Кюстендилъ. Добли-

жихме се до желѣзнопътната станция „Земенъ“, която е 20 км. отъ с. Трекляно, но не можемъ да я използваме, тъй като шосето е само проектирано и отъ 10 години сѣ се прави и сѣ не е направено. Така че, принудени сме да се движимъ само пѣша и съ коне, което повишава цѣнитѣ на стокитѣ, които внасяме тука, а понижава цѣнитѣ на стокитѣ, които изнасяме. Вие най-добре разбирате значението на пѣтищата и съобщенията за поминѣка, та вѣрваме, ще се погрижите за доизкарването шосето Радомиръ—Босилеградъ или най-малкото — станция Земенъ—Босилеградъ“.

Това казватъ тия хора въ своя мемоаръ и то когато азъ бѣхъ народенъ избраникъ и когато нѣмаше нужда да правя, каквито и да е „прѣдизборни машинация“, за да спечеля избора. Този мемоаръ получилъ въ мѣсецъ августъ, а — прѣзъ мѣсецъ септемврий бѣха удовлетворени всички тѣзи искания за честъ на правителственитѣ крагове и на шефовецѣ на съотвѣтнитѣ учрѣждения. За два мѣсеца Треклянската община получи фелдшеръ, телеграфно съобщение, откри се II класъ въ прогимназията имъ и се почна направата на шосето, за което паритѣ бѣха отпуснати още прѣди три години. Сега, моля ви, г. г. народни прѣдставители, съпоставете тѣзи дѣла на единъ скроменъ избраникъ, като мене, съ дѣлата на единъ подпрѣдседателъ на Народното събрание, който петъ години е участвувалъ отблизко въ управлението на тази страна, и питайте се: има ли нужда инженеръ Сарафовъ да прибѣгва до тероръ въ селото Трекляно и имаше ли нужда да упражнява всевъзможни машинации въ тая крѣпостъ на г. Кознички, за да изтрѣгне гласовѣтъ на избирателитѣ му. Не, г. г. народни прѣдставители, азъ присѣтствувахъ на избора въ Треклянската община, азъ бѣхъ тамъ, и азъ видѣхъ какъ смѣщуваше единъ тероръ между съмишленицитѣ на г. Кознички, но тоя тероръ не идѣше отъ инженера Сарафовъ, нито отъ стражаритѣ, които бѣха тамъ, но той идѣше отъ пратеницитѣ на г. Кознички, пратеници, които бѣха събрали отъ цѣлия Кюстендилски окръгъ и които пратеници имаха за задача да слѣдятъ отблизко и твърдѣ зорко всѣки избирателъ билъ той тѣхенъ съмишленикъ или не, като държеха бѣлѣжки за тѣхното поведение, та когато настѣпи време на разплата да се плати всѣкому споредъ бѣлѣжитѣ въ тия тефтери. Това бѣше въ Трекляно и само такъвъ тероръ имаше тамъ и ето защо азъ не мога да сподѣля мнѣнието на г. Кознички, че за принесената отъ менъ услуга въ полза на благосъстоянието и на икономическия напредѣкъ на този край, азъ трѣбва да бѣда поставенъ на скамейката на обвиняемитѣ, нито пъкъ да възприема обвинението му, че съмъ правилъ работи отъ такъвъ характеръ само съ цѣлъ да изтрѣгна гласовѣтъ на избирателитѣ си тамъ.

Слѣдъ всичко това да говоря повече е немислимо и невъзможно, защото нито азъ имамъ сила, нито вие имате търпѣние, камарата вече е бактисала отъ избора на инженера Сарафовъ. Затова ще ми позволите да свърша съ прѣдѣлката, която самъ г. Кознички прави за свободата на втория ми изборъ. Г. Кознички е сложилъ своя подписъ не само на коптестацията, която е дадена въ Народното събрание, а на още единъ другъ документъ. Тукъ има единъ вѣстникъ, въ който г. Кознички, покрай всичко друго, е направилъ неусѣтно една истинска характеристика на избора и като ви го прочета ще видите, дали това е изборъ на тероръ и на милиони, или пъкъ е единъ изборъ не отъ характеръ, на който е навикналъ г. Кознички. Тѣ сж нѣколко реда, г. г. народни прѣдставители, и азъ ви моля да ги изслушате. (Чете) „когато вие и вашитѣ приятели гуляехте и се веселѣхте“ — това се адресира къмъ г. министъръ Славейкова и къмъ мене — „по случай на рускитѣ тържества, азъ деконошно скитахъ отъ село на село и агитирахъ. Въ Босилеградско най-виднитѣ хора

сж наши приятели, трѣбваше да ги окуража, да ги засили и убѣдя, че ще принесатъ една голѣма полза на партията ни, на себе си и на приятели, ако ме избератъ. Не се стѣснявахъ да увѣщавамъ хора и отъ всички партии. Но да дамъ нѣкому сантимъ за подкупъ, това е позорно да го твърдите, г. Славеиковъ. При новата изборна система аслж и абсолютно невъзможно е съ пари да бѣда избранъ, защото избирателътъ гласоподава въ пликъ и никой не може — поне така законътъ пише — да знае, за кого е гласоподавалъ, ако стражата, разбира се, го остави да гласоподава свободно и не му ограби бюлетинитъ. Може да вземе пари и отъ Васъ, и отъ Сарафова, ако щете, и отъ мене, пакъ да си гласоподава, за когото самъ иска. Слѣдъ избора може на всѣкиго да каже, че му е услужилъ, гласоподавалъ за него — провѣрката е невъзможна. Туй носи подписа на г. Кознички сжко както и контестацията, която ни занимава и азъ се питамъ сега, при какви насилия надъ избирателитъ сж ми дадени гласовѣтъ, по силата на които се явяватъ тукъ? Слѣдъ всичко, което до тукъ изложихъ, г. г. народни прѣдставители, и слѣдъ всичко това, ксето се говори около монитъ два избора, азъ мога вече да изразя по-високо моята надежда, че тоя пѣтъ народното прѣдставителство ще погледне право въ законитъ на страната и ще зачете народната воля въ всичката нейна сила и светостъ. (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Ще пристѣпимъ къмъ гласуване, г. г. народни прѣдставители. Има направени нѣколко прѣдложения по тоя изборъ.

Едно прѣдложение е направено отъ г. Краева за отлагане разглеждането на избора въ едно отъ идущитъ засѣдания, до пристигането слѣдствието, направено отъ прокурора, което да се поиска по надлежния редъ. Това прѣдложение се поддържа отъ г. Башева и отъ г. Златанова.

Има друго прѣдложение, направено отъ г. Вълча Георгиевъ, което е за анкетирането на избора.

Има трето прѣдложение отъ г. Драгиева, което е за касирането на избора.

Има, както знаете, прѣдложение отъ комисията за утвърждение на избора, както по отношение на производството му, така и по персонални причини.

Ще дамъ на гласуване най-напрѣдъ онова прѣдложение, което не изчерпва въпроса — прѣдложението на г. Краева за отлагане разглеждане избора.

Н. Мирски: Само да се иска дѣлото.

А. Краевъ: Да.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Обяснихъ, г. Мирски. — Моля ония г. г. прѣдставители, които приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраннето не приема.

Ц. Мисловъ: 6 души вдигатъ ржка.

Н. Кжневъ: 5 души.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Всѣки гласува така, както разбира.

Ще дамъ на гласуване прѣдложението, направено отъ г. Вълча Георгиевъ, което е за анкетиране, защото то тоже не изчерпва въпроса, и моля ония г. г. народни прѣдставители, които сж съгласни да приематъ това прѣдложение, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраннето не приема.

Прѣдстои да се гласува още прѣдложението на г. Драгиева за касиране и прѣдложението на комисията за утвърждение. И едното и другото изчерпватъ въпроса, затова ще дамъ на гласуване най-напрѣдъ прѣдложението на комисията, и моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложението на провѣрочната комисия, изказано чрѣзъ докладчика ѝ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраннето приема. (Ржкоплѣскане отъ мнозинството)

Има думата г. министъръ-прѣдседателътъ.

Министъръ-прѣдседателъ А. Малиновъ: Засѣданне да имаме въ понеделникъ, съ дневенъ редъ: продължение на днешния дневенъ редъ. Моля Събраннето да приеме.

Прѣдседателствующъ Н. Гимиджийски: Моля ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прѣдложения отъ г. министъръ-прѣдседателя дневенъ редъ за засѣданието въ понеделникъ, да си вдигнатъ ржката. (Мнозинство) Събраннето приема. Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 8 ч. 2 м.)

Подпрѣдседателствующъ: Н. Гимиджийски.

Секретаръ: В. Александровъ.

Началникъ на Стенографското бюро: Т. Гължбовъ.